

Лезги Газет

Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 9 (10706) хемис 3-март, 2016-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

8-Мартдин сувар мубаракфай, играми дишегълияр!

Тебрик

ГҮҮРМЕТЛУ ДИШЕГЪЛИЯР!

За квезд Виридуңнадин дишегълий-
рин югъ тир 8-Март мубаракзава!

Вири девирра дишегълидин къам-
ат багъри къвалин къулахъни къе-
пинихъ галаз, чимивилихъни къулай-
вилыхъ, гъакысагъвилихъни яратми-
шунрихъ галаз алакъалу ииз хайди-
я.

Дишегълидин къаматда инсандиз
хас лап хъсан ерияр - багърийин па-
такъай къайгъударвал авун, руғьдин
михъивал, зегъметдал рикхунни са-
бурсувал, къайгъударвални тахсир-
рилай гъил къачуз алакъун - пайгарда-
каз алакъада авайди я. Чна дидедин
къегъалвилел галатун тийжисиз гъей-
ранвалзава, адад къегъалвал себеб яз
жаван кас, ахлакъдин халис ивиррин
макъсаддай къил акъудуналди, граж-
данин ва ватанперес жезвайди я.

Дагъустанвияр! Дишегълидин -
дидедин, кайванидин, рушан - къамат
чун патал гъамиша пакди хайди я.
Дишегълихъ галаз дузыдаказ раф-

тарвал авун - им чи меденивилин ва
марифатлувилин бине я. Фанатизми-
ди, экстремизмди, терроризмди дидед-
ин рикхир ийизвайди я. Дидеяр
хуъх, ислеъвал хуъх, Дагъустан хуъх!
Россия хуъх!

Дишегълиири чал къенивилинни
гузелвилин экунин нур къурзава,
идахъ галаз сад хъиз, абуру обще-
дин умъурдин вири хилера активда-
каз чин бажсарагъвал къалурзава,
инсаниятдин эреккар тир пай цийи
къегъалвилерал, агалкъунрал руғь-

ламишава. Чи вафалу кайванийрин
къаматдай чаз виридалайни хъсан
ерияр аквазва. Абурухъ галаз чна ба-
тту гележедик кутавзай чи умудар
алакъалу ийизва, абурул чна вирида-
лайни багъа девлет - чи веледар их-
тибарзава.

Заз квехъ мягъкем сагъламвал,
къанивал, ислеъвал ва хушибахтвал
хана къанзава.

Дагъустан Республикадин
Къиль РАБДУЛАТИПОВ

Республика вилик финин цийи девир-
диз цийи яржарни герек я. Арадал къвез-
вай вири цийивилери яратмишдай те-
гъерда къимет гун истемишава. И жигъ-
етдай “Къин къун” тъвар алай гъейбатлу
мани къетленди я. Ам Дагъустандин зур-
ба къве хчин - шири Расул Гъамзатовани
композитор Мурад Кажлаеван ярат-
мишунрин садвиили арадал гъанвай нети-
жа я. И тъварар чеб фадлай Дагъустан-
дин яржариз элкъенва. Гъавияй абу-
рун саналди тир эсер республикадин кар
алай яржиз къабулун - идеологиядин жи-
гъетдайни лап герек кар хъанва. И кар
авун - им чна тарихдин гъахъвиллизни
гъуремет авун я.

20 йисан девирда Дагъустандин ярж
(гимн) гафар галачириди тир. Амма дагъ-
вияр патал гаф гъамиша лап важиблу ва
чехи метлеб авай зати, гъахълудаказ ва
дузыдаказ лагъанвай гаф дагъустанвияр
патал гъамиша къиметлуди ва къаниди

► 2

Ватандиз къин

Мегамед АГЬМЕДОВ,
Дагъустандин халкъдин шири, рес-
публикадин писателрин Союздин
правленидин председатель

Дагъустан ва дагъустанвияр патал яр-
жарихъ вири вахтара къетлен метлеб хъа-
на. Чи Дагъустан вични тарихдин девир-
да Кавказ, Россия ва вири дуънья патал
са къунзини магълуб тежер мъякемвилин,
къегъалвилин, зегъметкешвилин ва мугъ-
манпересвилин жигъетрай къетлен ярж я.
Чи манийра чи игитвилин тарих гъатнава,
Дагъустандин халкъарин шириат лагъай-
тла, асирин девирда чи гъакыкъи дамах
яз хъана.

Алай вахтунда чун республика вилик
финин цийи девирда гъахънава. Ам
лагъайтла, акъван регъятди туш. Чи хиве

вахтуни чехи жавабдарвал тунва. Дагъуст-
андин алай аямдин руководстводилай,
республикадин Къиль Рамазан Гъажимура-
дович Абдулатиповалай вилик финин ре-
кье хейлин крар ииз алакънава. Сифте
нубатда, йисаралди республика вилик тү-
хүнз манийвал ииз хайи хейлин хъу-
тталар, четинвилер алуднава. Санлай
халкъди гъукумдикай ийизвай фикир ва
гъукуматдин къурулушни дегишириз, адад
кадрийин ери хъсанариз, чи халкъ ярат-
мишдай краарал желб ииз, хатасувал
арадал хиз, инсанри гъукумдиз ийизвай
ихтибар артухариз ва Дагъустандин
умъурдин гзаф хилера аквадай хътин де-
гишивилер тваз алакънава. Гъа журедин
хейлин дегишивилер къультурадин алемда-
ни къиле фенва. Ам лагъайтла, цийи Дагъ-
устан арадал гъунин къилин къуват, адад
локомотив я.

ОБРАЗОВАНИЕ

Жаклина Шарафудиновнади лезги чалан
муаллимиз-дишегълийиз гатфарин сувар ри-
клин сидъкыдай мубарак авуналди, акъалтза-
вай неслидиз дидед чал чирунин карда абу-
рухъ сабурсувал, къайгъударвал хъана къан-
завайди лугъуза.

► 7

ЯШАЙИШ

Телевизорар, магнитофонар ва маса аппаратау ремонташавай мастер Набиев Мир-
зэмамедан мастерскойдиз къвевайбурун
къадар иллаки гзаф я. Ада машинирин магни-
тофонар, рангадин “Элдхи”, “Ролтон”, “Сони”,
“Шиваки”, “Рубин” телевизорар ремонтзава.

► 19

Кыилин редактордин гаф **Кризисдин тум** **яргъиди жеда**

Пака вуч жедатла, Сад Аллагъедиз чида. Чи умурь, гъал-агъвал жезмай къван фад хъсанарунни улькведин финансрин министр Антон Силуанова хиве къзвач. «Россиядин экономикада арадал атанвай четин-вилер күрүрүн вахтунда алудиз жедайбур туш. Федеральный бюджет, санлай улькведин вири экономика, Резервный фондуник кягъ тавуна, цийи кылиелай түхкүп хъувунуз мажбур жеда. Государство социальный хилез чара ийдай такъатарни тамамвилелди анжака чарасуз герек рекъериз харж авунуз мажбур жеда», - лагъана ада 24-февралдиз кылиле фейи Федеральный казначействодин гөгөненш коллегиядад.

Министрдин гафарапди, исята арадал атанвай кризисдинни 1998 ва 2008 – 2009-йисарин кризисрин арада авай фаркъ екеди я. Ида ам алу-дун патални яргъал вахт истемишда.

Улькведин финансар вичин гъиле авай министрдин гафари чак, адетдин гражданрик, къурху кутазва, вучиз лагъайтла къенин юкъузни халкъдин лап чехи паюнин гъал-агъвал са акъван хъсанзувач. Агъа къанин мажиб къачузвойбурун къадар улькведа ийсандавай-суз тимил вая, артух жезва. Алукънавай цийи ийсуз адан къадар 6204 манат я. Чалай гъвечи агъа къанин мажиб анжака Украинандани Къазахстанда къачузва.

Чи манатриз элкъурайла, агъа къанин мажибдин къадар цийи Францияда - 128 агъзур манат, США-да - 100 агъзур, Португалияда - 47 агъзур, Словенияда - 29 агъзур, Туркменистанда - 11 агъзурни 800, Эрменистанда - 8300, Белоруссияда - 7800, Молдовада - 7300, Къазахстанда - 4900, Украинада 4100 манат я.

Чи агъа къанин мажибдин къадар, алатаи ийсав гекъигайла, анжака 4 процентдин хажна. Яни алатаи ийсан инфляциядив гекъигайла, 3 сеферда тимил. Карханайрин иесири, кризисдикай багъна къуна, зегъметчийриз гила мадни гъвечи мажибар гудайдални шак алач. Гъа са вахтунда чи улькведа яшамиш хъун патал гъар са касдиз агъа къан 11 агъзур манат (прожиточный минимум) герек жезва. 6204 манат лагъайтла, гълиз къведай мажибдин саки са пай жезва. Ихътин шартлара халкъдин гъал-агъвал гъихътиндиги жедатла аннамишун са акъван четин кар туш. Статистикадин эхиримжи делилри къалурздавайвал, исята Россиядин Федерацияда агъа къанин мажиб къачун себеб яз кесибвиле 23 миллион кас гъятнава.

Вич яшамиш хъун патал алатаи ийсан декабрдиз анжака 7800 манат харж авур Ленинградский областда поселокдин кылиле авай Виталий Овлаховский 15,7 килограммдин яхун хъайди къейд ийиз къланзава заз. Вацран сифте къилия 139,7 килограммдин заланвал авай адахъ вацран эхирдиз 124 килограмм амукуна. 7800 манатни адаз анжака 21 юкъуз бес хъана. Амай 10 юкъуз ида-ада гайи дулдурмадин къус, салан майвайра тъльна, ядни кълмай къван хъвана. Маса къачур вири шейэрин квантанцияри ада Ленинградский областдин Заксобранидин депутаттарив агакъарна. Гъелбетда, абру агъа къанин мажибдин къадар и областда 7800 манатдилай артухар хъувун патал.

Гъеле къе амаз халкъдин чехи паюноз гзаф четинзава. И кар себеб яз, Калининграддин карчи Олег Большев вичин тукъенрай кесиб-кусьуб-диз фу пулсуз гузва. «Къалабуух акатдай кар авач, - лугъузва ада, - яшшу бязи бадейри тукъендай чипиз са буханка фу къачуна хъфизва, идалди чунин кесиб жезвач. Амма залай чешне къачу лугъуз жедач за-вай амайбуз, им гъар са касдин вичин намусдин кар я».

Эхъ, гъелбетда, гъар садан намусдин кар я. Чубайсаз цийи къейддай межлис къурмишун патал миллион манатрин гъайиф атанач. Россиядин Федерацияда исята чиновнирин къадар 2,8 миллиондив агакъанава. Зегъметчи гъар 60 касди са чиновникдиз фу гузва. Федеральный чиновникинди юкъан гъисабдалди 100 агъзур манатдин, регионринбуру 60 агъзур манатдин мажибар къачузва. Белгороддай тир ихтияр хъдайди тир (правозащитник) Сергей Лежнева лугъузва: «Къайгъусузб-рухъай киче хъух, абру кисна ацукун себеб яз чилел виридалайни хаталу крат арадал къвезва. Чи гзаф чиновникарни ихътинбурун жергедик акатзава. Абурун бурукъувили, бишевиши, къайгъусувиили, жа-вабдарсувиили, инсансувиили адетдин инсанар гъелекзава. Кризисдикх галаз алакъалу яз чул чугуна кутлана, лугъузва вирида. Амма и кардал чипи амалзувач».

«Роснефть» го скомпаниди чинин правленидин членрин доходар са миллиард манатдин артух хъянвайдакай хабар гана. «Газпромдин» чинин правленидин членрин (17 кас) мажибар алай ийсуз 13 миллион манатдилай артух хъянвайди чунъухзувач. Зурба къуллугъар къунвай абру, вучиз ятлана, санлай Россиядин Федерациядин халкъдин чехи паюнал алай ифин аннамишувач. И йикъара Роман Абрамовича Лондонда вичин тавханайра, 28 миллион фунт гана, сирнавдай гъавис эзигна кардик кутуна. Апрепдин вацран эхирра чи вири миллиардеррини шаз гъихътиң девлетар къазанышнатла раижда. Абурухъ мадни зурба аламатар авайдал шак алач.

Исята гъатта ЛДПР-дин кылиле авай Владимир Жириновскийдайни кваз гъарааяк акъатзава: «Центрбанкда са яис идалай вилик резерв яз гъисабзувай 500 миллиард доллар авай. Адакай гила амайди анжака 360 миллиард доллар я. Бес амай 140 миллиард доллар нин счетдиз акъатзава? Къецепатан ульквейриз акъатзава, гъелбетда, чи улькведа а миллиардар амач, нин гъиле гъатнаватлани чидач», - лугъузва ада. Гъелелиг ада садавайни жавабни гуз жезвач. Гайиф.

Халкъдин тал-кваллиз яб гудай кас авач. Реформаяр кылиле тухун таврутла, - лугъузва гъа финансрин министр Антон Силуанова, - кризисдин тум гзаф яргъиди жеда, ам гъатта 2030-йисав агакъада. Им чаз, Россиядин гражданриз, яргъандиз килигна, квачер авадара лагъай чал жезва. Яраб зун батлут ятла?

1 ◀
хъайди я. Гила Дагъустандин цийиз къабулнавай гимнда гъам Ватандиз ва гъам халкъдиз вафалувилин къин, чна Дагъустандихъ галаз виридалайни хъсан гъихътиң ивирап алакъалу ийизватла, гъам гъятнава.

Цийи гимн къабулунин месэла кватайла, рульгиз михы тушир са бязи касар республикадин руководстводиз акси гъарай-вургъай къарагъариз, гъар жууре къуруукар акъудуналди, адак гуя чи республикада халкъар культурадин жигъетдай сад-садавай къаракъудунин политика кылы тухузва лугъуз, тахсирап кутаз алахъана. Амма гъакъи-къатда лагъайтла, алай вахтунин Дагъустандин руководстводиз къилиз акъудавай вири политика, миллелтар культурадин жигъетдай сад-садав агуд-давайди, мягъкемарзавайди я. Виче къве зурба дагъустанвидин яратмишунрин нэв гъятнавай цийи гимнди и кардин шагыдвалзва.

Чи бахтунай, Дагъларин Улькведа дагъустанвияр са чаваузин жуванбурунчи чарабуруз пай авурду туш. Машшур вири дагъустанвияр - чи вири халкъарин миллии девлет, вирида сад хъиз дамах-завай инсанар я. Абурун я милли, я яшамиш жезвай чекадин, я тухум-тарадин бинейриз килигзувач. Зегъметда ва яратмишунра абурун агалкъунар гъам чи къенин ва гъам чи къvezмай неслир патал чешнедиз ва умудар артухарзувай къуватдиз элкъвэза.

Дагъустан цийи жезва, идахъ галаз сад хъиз адан къилин яржарикай сад тир гимн цийи хъувунни тлебин истемишун я. Адан гафари гъар са дагъустанвидин рикле, рульгиз милли дамах хажун, рульгиз къуваттар тупламишун ва инсанриз цийи агалкъунархъди физ къумек гун истемишзева.

Цийи Дагъустандиз вичин милли рульг цийи хъувунин игътияж ава. Гимн - ам сифте нубатда

Ватандиз къин

улькведин милли рульг къалурзувай ярж я. Ам неинки тарифдин мани, гъакъ государстводин социальный ва халкъарин садвилин яржни я. Гимндин патахъай акъудавай гъич са жууредин къуль-руурикрайни Дагъустандин халкъарин арада садвилин, сад-садан гъувурда акъунин ва дуствилин эрзиман мурадриз къуллугъ ийиз жедайди туш. Гимндин ван хъай зайиф касдив - къуват, хер алайдав - сагъардай мелгъем, кичедав ульткемвал агакъада. Гимнда Ватандин къуват, неシリн ульткемвал, бубайрин краиз вафалувал, абурун ирс киче тахъана давамардай къуват авайди аннамишин.

Гимнди инсан хкажун, авайдалай къуватту авун, хъсанарун ва мергъяматту авун лазим я. Гъавилляй адакай улькведин ярж жезвайди я. Ра-сул Гъамзатовани Мурад Кажлаеван «Къин къун» гимн вири шартлариз жаваб гузувайди я. Икъван чавалди чахъ гафар галачир зайиф гимн авай, гила чав гъам гафар, гъам къуват авайди гимн агакъанава. Гъавилляй ада цийи Дагъустан мадни бар-каллу авуниз къуллугъда.

Ихътин гимн къабулуналди, чна сад-садавай къаракъатнин ва сада-садас таб авунин исята къульхъ тазва, мад абурад чун элкъвен хъийидач. Дагъустан тариҳдиз гъурумт авуналди яшамиш хъун лазим я. И карди ам мадни къуватлуди, мягъкемди ийида.

Чун, вири дагъустанвияр, патал ахътин вахт алу-кънава хъи, чна вирида Ватандикай, халкъдикай, жуван бинейрикай, хайи чалакай, дагъларин ва дагъвийрин лайххувилерикай хъсан патахъай фикирна къланзава. Гы са чавауз рикле хүн: дагълар дүзенрилай башламишзувайди я, дүзенарни дагълар галачиз жедайбур туш. Цийи гимн вири дагъустанвияр паталди я, вучиз лагъайтла, чахъ гзаф халкъар аватлани, Дагъустан сад я. Ам эбеди яз санал алай битавди хъун лазим я!

Чкайрал къабулна

* * *

Хив районда чеб РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель - экономикадин ва территорияр вилик тухунин министр Раодин Юсуфова къабулун патал 14 касди арзаяр хъенвай.

Икъл, Ляхлярин хуруун агъали Алипаша Азизова Чувек - Ляхляя участокда рехъ къайдадиз хүннин месэла кудна. Хиврин хурияй тир Шевлеханум Агъасиевади, Чирагъ вацал дамба эцигуналди, хуруун агъалияр технический целид тарьинарун месэла къарагъарна. Хвереярин хуруун агъали Сейбала Мусаева хурие фельдшервиллини акушервилин пункт ачуун патал цийи дарамат эцигунин карда къумек гун талабна. Хив райондин Урга хуруун агъали Къазибек Къазиева министрдивай чинин хурие спортзал эцигунин карда къумек талабна. Ада хурие гамар храдай цехдин бушшавай дарамат авайди ва спортзал патал гъам ишлемишиз жедайдини къейдна.

Министрдих галаз гуруушими хъайи чавауз хуриерин территорияр аваданламишунин, абурун целид ва электричестводалди тарьинарунин ва са жерге маса месэлай къарагъарна. Агъалийри вилик эцигай са паюнилай гзаф месэлай гъа чадал чынлана, амай месэлайт талукъ тир тапшургъар гана.

2016-йисан мартдиз РД-дин Халкъдин Собранидин

Депутатрин центрара агъалияр къабулунин

График

1. МИРЗОЕВ Зайнулла Нуруллаевич	9.03
2. ШАМИЛОВ Арсен Ядуллаевич	10.03
3. АБАСОВ Баяльдур Гъадисович	15.03
4. ОМАРОВ Жамалутдин Омарович	16.03
5. ЛЕВИЦКИЙ Юрий Андреевич	17.03
6. ИСРАГЫМОВ Муса Байтемирович	22.03
7. АГЫМЕДОВ Сайгидагъамед Салегьевич	23.03
8. ИСАКЬОВ Сейфулла Гейдулагъови	23.03
9. ШАМХАЛОВ Жамалдин Забидович	24.03
10. МАЧАЕВ Абдугъалим Абдулазизович	29.03
11. ГЪАШИМОВ Михаил Фатулаевич	30.03
12. ЖАМБУЛАТОВ Зайдин Мегъамедович	31.03

Къейд: агъалияр винидих тэвэр къунвай йикъара пакаман сятдин 10-далай няянин ятдин 5-далди къабулда; нисинин сятдин 1-далай 2-далди ял ядай вахт я.

2016-йисан мартдиз чкайрал къабулунар

КъАЗИБЕГОВ Ибрагъим Гъажиевич - эцигунрин, архитектурадин ва ЖКХ-дин министр, «Сад тир Россия» партиядин Председатель Д.А.Медведеван региональный общественный приемный, 2016-йисан 18-март, 10.00-13.00

АцГун тийидай нефсер

Нариман ИБРАГИМОВ

A black and white portrait of a middle-aged man with dark hair and a well-groomed mustache. He is dressed in a dark suit jacket over a light-colored shirt and a patterned tie. He is looking slightly to his right with a neutral expression. The background is plain and light-colored.

Девлетлувал ва кесибвал. Малум тирвал, вири халъарин махара, кысайра, риваятра, художественный эсерра и месэла къарагъарнава. Гилани и кар давам жезва. Саки вири эсерра, халъкдин фольклорда девлетлуяр азгъунар, инсафсувар яз, кесибар лагъайта, дугъри, гъалалдин ризкын къазанмишзай зегъметчияр хъиз къалурнава. Им гъакъыктат тирди чазкъенин уймуъори, ажайиб делил-кандылвал тахвалил, иш ала дат вейриккү цай кутадай фендерик, татуяг карилик, ульквеяр сад-садал гъалдарна, чипис къеж акъудуник къиль кутазва. Гъакъыктат гъа ихътинди тирди къе дульньядин майданда къиле физвай политикадин вакъиайри шагыздвалзава.

Көспүнгүштүрдү, ажайып дөлли-
ри, рекъемри тестикъярзава.

Алемдин күнд пата, жүзреба-
жууре виляптарай гъар юкъуз недай
са кап фу, алуктайдай партал гъат тий-
из ағзурралди аялар, жаванар, яш-
лубур рекъизва. Гъа са вахтунда
алай азмадын “олигархар” “милли-

доходди 70 миллиард доллар Геш-
килзава. Адан гүгъульнаал мекси-
канви Карлс Сами (72 миллиард
доллар), испанви Амансио Ортега
(64 миллиард доллар), американ-
ви Уоррен Баффет (58 миллиард
доллар) ала.

Гээж ижирнанды тестикъярзай.

алай аямдин “олигархар”, “миллиардерар”, “промыщленникар”, “банкирар” тұварап акъалтнавайбуру чпин девлетрин, долларрин къадарар са шумуд къат артухарзая. Регьимлувал, мергъяматлувал, язух атун, инсанвал хътиң гафар абурун рикелни къевзвач. Россиядин олигархри дұньядин жуыреба-жуыре уылқвейрай вилляярни, островарни, футболдин командаярни, мұғманханаярни, гимиярни... маса къаучузва. Абурун арайра дагъустанвиарни ава.

Советрин девирда зөгьметчи инсанрин, халкъарин гылери арадал гъайи карханайрин, нафтадин, газдин, энергетикадин, къизил-гимишдин хилерин иесияр хъянвайбуру миллиардралди пулар кефлу уймуур тухуниз, ашнайриз, адах-луйриз пишкешар бағышиз, гыч фирирдиз гъиз тежедай межлисар, демер, сабантур къурмишиз харжзава. Бейкарриз ківалахар гудай заводар, фабрикаяр, цехар эцигдай, акъвазнавай карханайрал чан хкидай, улькведин ва регионрин экономика вилик финик чин пайни куттадай къимиш миллиардерриз берга (14,2 млрд. долл.), "Северстальдин" руководитель Алексей Мордашова (13 млрд.долл), "Лукойлдин" рефьбер Вагит Алиханперов (12,2 млрд. долл.), "Новатэк Сибур" компаниядиян кыл Леонид Михалсона (11,7 млрд. долл.) агадъарзава. 9-11 миллиард доллардин иесийрин арада Владимир Нисинни, Геннадий Тимченкони, Михаил Прогоровни, Герман Ханни, Роман Абрамовичи ава.

къвзевчак.

Дагъустандин девлетгүйрүн бизнес яшайышдин ківалер эцигунихъ галаз алакъалу я, 12-15-18 мертебайринбүр. Идал алава яз ресторанар, мугъманханаяр, банкетрин залар, супермаркеттар эцигунизни миллионар харжзыза, амма республикада ағъзурралди гъариқи хъянвай бейкарриз ківалахдай чкаяр арадал гъуниз - ваз. Эцигунрал ківалахзазавай устларрин, фляйерин чехи пайни Азербайжандын, Китайдын, Вьетнамдин ағыалияр я. Гыкти лагъайтла, абуру гъвеңчи пъакъидихъ зегъмет чыгвазва. Бязи вахтара кесибар, ківалахар күтятгъайла, гъакъы тагана, чукурзава. Абурад миграционный күллугъудин векилар гъалдарзава. Гъа ихтын алчахвал, ягъсузвални чин хивез къачузва, гыч регъуны тахъана.

долл. ава. Абурун гульгунал чувудар (156 ағъзур касдики 38 девлетлудаҳ 109,2 млрд. долл.) ава. Украина 29 девлетлудаҳ 98,5 млрд. долл., татарви 10 девлетлудаҳ 11,8 млрд. долл., эрмени олигархдихъ 10,1 миллиард доллар ава. Россия-дин 200 девлетлудан арада Сулейман Керимов (3,4 млрд. долл.) - 31, Зияудин Мегъамедов (0,8 млрд. долл.) 116-чайрал ала. И сиягъда Мегъамедгъусейн Насрудиновни (0,6 млрд. долл.), Гавриил Юшваевни (1,7 млрд. долл.), Сефер Алиевни (0,8 млрд. долл.) ава.

Миллиардеррин жергеда гъантнавацтланы, Дагъустандин миллионеррик Адам Амиралиев, Мурад Гъажиев, Ризвангъажи Исаев, Саид Амиров, Саид Муртузалиев, Мухтар Межидов, Саидпаша Умаханов, Керим Гъусейнов, Тимур Гъамза-

тов, Нурмегъамед Алиев, Жамал Омаров, Хизри Шихсаидов, Гъажи мурад Омаров, Рафик Асланбеков... акатзавалда. Чин доходар малумар тийизвай миллионерарни ава. Гъикъван хъсан тир а пулар халкъдиз, обществодиз хийир хкат-завай рекъвериз харжзвайтла.

заявай рекъвериз харжаванта. Эхъ, уълкведин итижар масагайи, Чечня дяведин цла тур, вирин даз клани къван "демократия възездвал" гайи Ельцинан девирда зурба карханаяр, объединенияр трестар, тъбиатдин ресурсар, мяденар, чилер "прихватизация" авурбур къе еке девлетрин иесияр Абуру политикани, экономикани Госдумани чипли клани терефдихъялзава, чеб патал хийирлу законар акуудиз тазва. Россиядин ва къе цепатан уълквейрин массовый информациядин такъатриз акъатзавай макъалайри, анра гъзвай рекъемри бедендин зуз акъудзава мефтъедик къал кутазва.

Икл „Коммерсанть“ газетди го-
сударстводин пайни квай (яни са-
пай акцийрин иеси государствони-
тири) акционервиллин обществойрин
(“Россиядин ракын рекъер”, “Сбер-
банк”, “ВТБ”, “Газпром”, “Аэрофлот”
РАО “ЕЭС”, “Ростелеком”, “Росна-
но...”) кылера акъвазнавай касарин
(абуруз топ-менеджерарни луъзув-
ва) вацран мажибрин, ийсан доход-
рин къдадаррикай кхъенва. Келайлар
вилер къецил акътазава, та-
жубвилихъ къадар амукъзавач. Мес-
гер им жедай кар яни? - сувал вич-
вичелай арадал къvezва. Муаллим-
дин, духтурдин, журналистдин ма-
жид 10-15 агъзур, санитаркадин
нняндин, оператордин, библиотекар-
дин, почтальондин мажид 6-7 агъ-
зур тир вахтунда “Газпромдин” ру-
ководитель Алексей Миллеран вац-
ран мажид 166 миллион манат яла-
гъйла. Бизнесдин маса къазанжи-
яр квачир са мажид яз и касдив ийса-
2 миллиард манат пул агақъзава.

“Сбербанкдин” кыил Герман Грефа, Россиядиз “дауншифтер” (яни пульгууна амайды, кланел алайди) лагъай касди гъэр йисуз гъилизи 1 миллиардни 280 миллион манат къачузва. “Аэрофлотдин” башчы Виталий Савельеван вацран доход 2014-йисүз 6 миллион манат дилай виниз алатна. Евгений Дода (“РусГидро”), Борис Ковальчука (РАС “ЕЭС”), Олег Бударгина (“Россети”), Александр Корсика (“Башнефть”) вацран мажиб яз 5-6-8 миллион манатар къачуна. “РЖД АО-дин виликан председатель Владимир Якунинан йисан доходыни Россиядиген вири ракъун рекьесирин коллективизрэз амукъай доходы барабар хъана - 800 миллион манат. Са касни агъзурралди ракъун рекьин работникар сад жезва къванчи улквела.

"Адалатлу Россия" партиядын депутати Россиянын Федерациянын Гъукуматдин Председатель Дмитрий Медведаз чар кхъена ван улькведин са кватлан ВИП-персонанин къадарсуз гегъеншдиз ачухнаштай вай нефсерин дарвазар гүтгүй авун, мажибрин къадарар тымими ларун истемишна, амма гъукуматди гъяхълу тъалабун инкарна. Гъа са вахтунда улькведа "оптимизация" къилем тухузва лутъуз, образование, медицина, культурадын, здравоохранениедын идарайра бюджетдин йисан пулар тыймиларзава, ваца 10-15 агъзур мажиб къячузтай, хизан хуъдай маса мумкинвилер авачир ксар со крашенидик кутазва. Им гъич гъа вурда акъадай политика туш.

Адетдин ва гъакъикъатда авачир ислам

Фарид ГЪЙЛАРОЕ

Мурдар къастар

Алай вахтунда дульняда, иллаки Мукъват тир Рагъэкъеч-дай патан улквейра, кыле физвай вакъиайриз фикир гайила, къеид ийиз кланава, Советрин Союз чукурайбуруз Россиядин Федерациини гъа саяъда пайи-паяриз кланавай. И мурдар къастар къилиз акъудунин яца гъатнавайбуру Чечен Республикада дяведик цай кутуна ва инаг международный террористрив, бандитрив ацурна. Чечняда дяведин гъерекатар акъазарайла, бандитрин тешкилатри Дагъустан Республикадал гъужумна, ахпа абурун иштягъар мадни ачух хъана. Террористар, экстремистар Россиядин регионrizни чълана.

Международный террористрин мурадар гъихътинбур тир? Абураз Россияда вуч ийиз кланзавай? Сад лагъайди, халкъарик кичи кутадай гъерекатриз рехъ ачухнавай. Къвед лагъайди, кичи кутуналди, Россиядин гъукум басмишзавай. Пуд лагъайди, гъукуматдиз рум гуналди, гужуналди, кичи кутуналди, Чечен Республика Россиядин Федерациядикай хкудиз кланзавай. Къуд лагъайди, Чечен Республикадиз аслу туширвал къазанмишуналди и республикада чпиз къани крап ийидай ва международный терроризмдин центрейрин къумекдалди Кеферпатаң Кавказдин халкъар сепаратизмдин, терроризмдин яцла твадай фикир авай. Вад лагъайдини, Кавказ михызы Россиядивай къерех авуна, террористриз и зурба мулкуна анжах вагъабизмдиз къуллугъзавай ва гужлу яракралди таъминарнавай террористрин исламдин чехи государство арадал гъиз кланзавай.

Ихтин ақылттай татуғай къастар рикле авай бандитрин, террористрин тешкилаттар 1996-йисан Каспийск шегерда яшайишин ківал хъиткынарна ва 67 кас умумырдикай магърумна. 1999-йисан сентябрдиз Москвада Бурянован ва Каширский күчейра яшайишин къве ківал хъиткынарна. И сеферда 215 кас телефон хъана, 173 касдал хирер хъана. Гъя и вацра Волгодонск шегерда 9 мертебадин ківал хъиткынарна. 310 инсандыз хасаратвал хъана, 18 кас телефон хъана. 2002-йисан декабрдиз Грозный шеңберда гъукуматдин ківал хъиткынарна. 72 кас телефон хъана, са шумуд виш кас больнициайриз аватна. 2003-йисан майдиз Чечен Республикадин Знаменск хүрье администрациядин ва ФСБ-дин райондин отделдін драматирин патав пар чұгвадай автомашин хъиткынарна. 60 кас умумырдивай, 250 касдал хирер хъана. 2003-йисан августдиз Моздок шегердин госпиталь хъиткынарна. 2004-йисан августдиз Москвадай Волгограддиз ва Москвадай Сочидиз лув гузтай пассажирап тухудай къве самолет хъиткынарна. Ихтиң инсафсуз, зулумкарвилин гъерекатрилай гүль-үнлиз чаз Бесланда залукар күр, Домодедово аэропорт хъиткынарай ва маса тахсиркарвиленди акуна.

Вири и мисалри, делилри къеџепатан улквейрин маҳсус централрий Россияндин Федерациядиз акси яз тухузвай гужлу гье-рекатдин гъакынлай шағындаалзва.

Россиядин чилел чинп мурдар къастар къилиз акъат тавур международный терроризмдин централдри Сириядин Арабтин Республика гыллик авуна ва ина халис гражданвилин дяведик цай кутуна. Сириядин президент Башар Асадан къилиз яд чимайдалай гүльгүннис террористрин тешкилаттин мурадар мадни Россиядиз хтун ва ина цийи дявеяр арадал гъун тир. И месэладин гъавурда акъур РФ-дин Президент В.Путина абурун вилик пад къуна. Сириядиз военный рекъяй күймек гана ва террористриз фирм-тефир чка сална.

Са рахунин алач, Россияндин Федерацыйян халкъар терроризмдиз, экстремизмдиз акси я, исламдин диндиз къуллугъзтай вай гъар сад гъявурда гъатун лазим я: террористрих галаз исламдин са алакъани авач, я женни ийидач.

Исламда хъанвай дегишилдер

Мусурманрин чешмейрай малум хъанвайвал, Мегъамед пайгъамбарди вичин женгинин юлдашриз са шумуд сеферда тикрарнай: “Виридалайни хъсан девиррикай сад зи девир я. Ахпа - адалай гульгульай къvezвайди, яни зи рехъ давамарзавай женгинин юлдашрин девир, адалайни гульгульуниз - зи терефдаррин девир”. Йадисда лагъанвайвал, йисар фирмдавай, лап эхирзамандин югъ алукулдади, Мегъамед пайгъамбардин хушбахтул девирливай яргъ-а жерлавай гъалар چуру датахъ элкъведа.

девирдиваи яргъа жердавай гъалар чуру патахъ элкъведа. Аваивал лагъайтъа, мусурманар яшамиш жезвай чкайра гъалар пайгъамбардин женгинин юлдашрин девирдилай гульбъянил чур жез башламишна. Девирарап дегиш жердавай дуньяда мусурманар яшамиш жезвай регионарни гзаф хъана. Абуру къвал-къвала аваз маса динар, адетар гвайбурухъ галаз санал умъумър тухуз хъана. Мусурманрин арада чпин диндин адетар, къанунар, къайдаяр кваз такъзвайбур, абураг амал тийизвайбур пайда жез хъана. Бязибуру диндин къанунприз маса жуъреда баянарни гузтай. Ихътин дегишивилери, илим вилик фини, атеистар пайда хъучни диндиз хейлин дегишивилер гъана.

Дагъустанда Россиядин Кинодин йис ачухна

Дагъви ШЕРИФ

Россияда кино XIX асирдин эхирра французин күмекдади пайда хъана. Яваш-яваши россияийрини кинойрин сюжетар, са шумуд дөккьадин лентер арадал гъиз башламишна ва 1908-йисуз карчи ва режиссёр Александр Дранкова сифте яз актёррин иштираквал авай урус фильм түкъурна. Искусстводин цийи хел чи ўлкведа къвердавай вилик фена, къве йисан вахтунда са жерге актёррин са шумуд кинофильм майдандиз акътнана, Веро Холодная, Владимир Максимов, Иван Мозжухин хътин "гъетер", кинодин цийи жанрияр пайда хъана. Россиядин кинодин тариҳда дагъустанвирини еке гел тұна.

девирда кинодин мүмкинвилер са шумуд сеферда артух хъанвайди, ағылайиз кинодин ийизвай таъсир екеди тирди лагъайдалай къулхъ ада Дагъустанда кинодин искустсводин тариҳдин чинрай бязи делилар гъана.

Зарема Бутаева эхиримжи йисара түкъурнавай, чи республика-дихъ галаз алакъалу фильмайрикайни ражана ва и хиле авай гъала-рал ақвазна.

- Дагъустандин кинематографиядин хиле гъелелиг четин девир кечирмишзава. Са вахтунда дагълариз кино атана ва ам виридан рикл алай искустсводиз элкъвена. Къе-чна республикадин вири районра-ни шегъерра киносеть вилик туху-нин кар алайбурукай сад тир месэ-ла гъялна қланзана.

Алай вахтунда районра гзаф

И икъара Махачқалада, Ур-рин драмтеатрдин Чехи запда Да-гъустан Республикада Россиядин Кинодин йис ачухунин еке мәрекат къилем фена. Сөгьнедал экъечай РД-дин күлтуралдин министр Зарема БУТАЕВАДИ Кинодин йисак Да-гъустанды кутазый умудар раи-на ва адан қылпин метлеб чи обще-ства руғъдинни ахлақынин дөв-летар мәгъкемарун тирди къейдана. Информационный технологийин

идараяр агалзана, ағылайри дагъ-лар гадарзана, жегильар шегъер-риз ахмиш жезва. И краин себеб-рикай сад күлтуралдин ва ял ядай дүзгүн шарттар тахъун я. Россия-дин халкъарин адетдин күлтурал-дин централы ахъяюнхъ галаз алакъалу яз и месэләягъ ляйдал, а централы кинояр қалурдай алай девирдин тадаракралди таъминар-дай мүмкинвилер арадал хъведа, - лагъана ада.

Киноустановкар къачун патал вилик тайин планар эцигнавайди, РД-дин күлтуралдин министерство абур къилиз акъудиз чалишиш жезвайди къейдана.

Кинодин йисан планрикай ра-хадайла, министрди ци маса хал-къариз, динриз гъурметнүн талукъ тир документал бинелу са шумуд фильм арадал гъун фикирдик квайди, "Радуга" тұвар алас халкъдин яратмишнрикай видеофильмайрин региондин конкурс ва Международ-ный "Сталкер" кинофестиваль теш-килдайди, аялар патал августдин вицца "Испляй Да-гъустан" тұвар алас республикадин кинофестиваль къи-ле тухудайи хабар гана.

Министрдин таъсири ва ге-гъенш рахунрилай къулхъ мәре-кат къилем тухузбайруу сөгьнедал эцигнавай еке экрандилай Да-гъустандин кинодин тариҳда гел түнвай машгъур актёрапар режиссёрап, драматургар риклек хана. Абурун жергедай яз чи ватанэгъли, сад ла-гъай да-гъустанви киноактриса Се-фият Аскarovадайкайни сүбъетта.

Кинодин йис ачухунин мәрекат-дин вилик РД-дин күлтуралдин ми-нистерстводи "Гимишдин чирагъ" тұвар алас премия тешкилнавай ва и юкъуз сифте яз са шумуд касдиз и цийи награда гана. Къейд аву-рвал, чирагъ - им да-гъвийрин лампа, милайимвилин, чимиилин, гүзел-вилин, Да-гъустандин экъу руғъдин ва да-гъустанвириин экъу гузтай риклерин лишан я. "Гимишдин чи-рагъдиз" Советрин ва Россиядин актёр Владимир Зельдин, актёр ва режиссёр Ислам Къазиев, композитор Мурад Кажлаев ва гзаф ма-сабур лайиху хъана.

Тамашачириз да-гъустанви ак-төрри иштиракзай бязи кинойрин, дүньядин кинодин искустсводин жавагырриз элкъвенвай Советрин девирдин фильмайрай چүкүрна, викторинар тухуна. Джаз-дин аркестриди кинойрик квай ава-зар тамамаруналди, мәрекат гена-ни итижлу хъана.

Седефлу саз...

Желил ЖЕЛИЛОВ

Мегъарамдурун райондин Бут-Къазмайрин хуль-рун Күлтуралдин централдин директорлығы ківалахзай-вай Да-гъустан Республикадин күлтуралдин лайиху работник, республикадин Қылышин грантдин саяби, халкъдин медениятадал, дидед Чалал, эдебиятадал, мани-макъамрал рикл алай ашуқ Айдуна са куруу вахтунда хъуре, районда, республикада, къецепатан ульквейрани гъурмет къазанмишна.

Яру дипломдалди күлтуралдинни искустсводин колледж ақылттарай Айдуна МЕГЪАМЕДОВА (фияви Ашуқ Ширинаң хци) гзафбурун риклелай фенвай чүнгүр языбайбурун ансамбл, милли авазрал, манирал, къулерал рикл алай гъевескаррин фольклордин кол-лектив тешкилна. И коллективида Мегъарамдурун райондин 70, къадим Дербент шегъердин 2000 йисан юбилейиз, Яран сувариз талукъ межлиса иштиракна.

Дагъустан Республикадин Қылышин Абдула-типов, Дербент шегъердин қыл Малик Баглиев, рес-публикадин күлтуралдин министр Зарема Бутаева, еке делегацияни галаз, Париждың фенай. Қылышин Ай-дуна авай "Самурдин сесер" - художественный коллек-тивдини а чылыш Москвадан Парижда қылес фейи мәрекетириз иштиракна.

ЮНЕСКО-дин штаб-квартирадин Күлтуралдин цен-трайн сөгьнедал "Самурдин сесер" гурлу капар яъну-налди къаршиламишна. Ашуқ Айдуна, седефлу саз

хурал къуна, "Лезги чил" мани лугъунин тегъерди залда авайбүр генани гъйранарна. Ам гъурметдин гра-мотадиз ва дипломдиз лайиху хъана. Ада Париждай Эйфеланминаретдин макетни багъа савкъат яз хана.

Зун ашуқ Айдуна къазанмишнавай агалкъунриз талукъарнавай делилар авай папкадихъ галаз таниш хъана. Ана хульзай чарари тестикъарзайвал, ашуқ Айдуна Калмыкядин, Азербайжандин, Да-гъустандин хейлин шегъерра ва районра хъана, ана ада хейлин грамотаяр ва дипломар ганва.

Коллективда адахъ галаз ківалахзай Салманов Усман, Мирзагъаева Жавгъарат, Букаров Къасумхан, Рагымова Лена чипин директор Айдуна Мегъамедова-лай ва адан ківалахзай рази я. Ашуқыди хусуси та-къатралди СКЦ-дин драматин түкъулъ хъувунва, ана гъар жуъредин шарттарни яратмишнава.

- Мадни еке агалкъунар хъурай вахъ, - лугъузва ада колективди ва хурунвийри.

Ківалахзай бурун кіула парни жеда

Эмиралан ШЕРИФАЛИЕВ

Алатай гъафтеда РД-дин образованидин ва илимдин министер-стводи вичин коллегиядад 2015-йисуз авур ківалахрин нетика-яр къуна, вилик квай месэләяр веревирдна.

Гегъенш коллегиядид ківалахда чирвилер гудай централдин директорри, районрин образованидин управленийрин реңбер-ри, бязи школалырн директорини иштиракна.

Анал кар алай доклад авур РД-дин образованидин ва илим-дин министр Шағыбас Шағырова аялриз школадиз фидалди чир-вилер гүнин месэладиз еке фикир гана. Школадиз фидай яш тамам тахъанвай аялриз пуд йисан вахтунда ясли-бахчайра 26 ағзурдалай артух къялар градал гъянватлани, 22 ағзур касди, учирра ақвазна, чипин нубат гузлемишзава.

- Эхиримжи пуд йисан вахтунда садикар эцигунин ківалах активламишнаватлани, чун патал им виридалайни четин месэла я. РФ-дин Президентдин майдин указра къалурнавай дережай-рив чавай гъелелиг агақвариз хъанвач, - лагъана ада.

Умуми образованидиз талукъ яз ада алава хъувурвал, 2016-йисан 1-январдин делилралди, республикада образованидин 1489 идара ава, анра 374 ағзур касди келзана. Гъа са вахтунда хуърерин чакда келзай бурун къадар 1762 касдин тимил, ше-гъерра 5693 аялдин пары хъанвач.

- Гъвчели комплектдинбүр тир школалар агалунин себебрикай сад гъа им я. Икл, аганлавай школалырн къадар ша-51-дав ага-къяна. 286 класс-комплект пайгардик кутунин нетижада 237 милли-он манат къенятын. Ятлани къенин юкъуз республикада гъвчели комплектдинбүр тир 161 школа гъелелиг кардик кума.

Генани ада давамарайвал, республикадин Қылышин, феде-ральный ва республикадин са жерге идарайрин саналди тир ківалахдин нетижада 2015-йисуз ФГОС-дин истишишнриз жа-ваб гузай ківалах тешкилиз алакъын. Образованидин алава прог-раммайрай тухузвай ківалахдални күкіл къезвеза - "Хуърун чка-да спорт" федеральный закондин серъятра аваз чи районра гзаф аялар сагълам умъур күчүрмишнан желбнава, са жерге майданар, спортзалар ахъайнава.

ЕГЭ-дикай рахадайли министрди лагъайвал, йисан вахтунда республикадин дережада аваз чайрал гъар жуъре серенжемар тешкилнава, гъар са аялдиз вичин мүмкинвилер чир хъун патал ахтармишнан, ЕГЭ-дин тегъерда экзамена тухузва. Амма сиф-те нубатда гъар са аялдихъ галаз ківалье диде-бубади ківалахун чарасуз я. Ришиветралди экзамена тахкудай вахтар къулхъ галамайдан гъавурда гъар са диде-буба ва аял гъятна къанда.

Гегъенш коллегиядап пешекарвилин образованидин месэ-ляярни риклелай ракъурнач, икл, 2015-йисуз умуми образовани-дин вири идарайра ученикди хъязавай пешедай ада чирвилер гүнин, игтияж авай рабочий пешеяр аялриз кланарунин месэ-ляйриз артух фикир гузвойди лагъана.

Республикада 2020-йисалди Қылышин образование авай 18748 пешекардин патахъай игтияж арадал къведалди, гъазурзай-бүр гъакъыны, чипин кар чидай пешекарар хъун патал хийир ава-чир вузарни келүнин маса идарай агалдайда лугъуналди, Ш.Шағырова вичин доклад күтгягына.

Анал рахай Қызялар шегъердин образованидин управлени-дин начальник Наталья Жагъбаровади, республикадин промыш-ленностдин ва экономикадин 2-нүмиддин колледждин директор Серахутдин Серахутдинова, республикадин экологи-ческий централдин директор Мажид Багомаева ва са жерге маса-буру чайрал вахтуну истишишнавай къайдада ківалах тухунин карда ақылтавай четинвилерикай лагъана.

Цийи тешкилатдин ківалахар

Дагъустандин медениятдин тариҳдин обществои алатай къье йисан нетижаяр къуна. Мәрекатда са жерге министерст-вини ведомствои реңберри, абурун заместителри иштиракна.

Нетижаяр къуна мәрекат ачхай РАН-дин ДНЦ-дин предсе-датель Хизри Амирханова и обществодин важибувиликай, хайи меденият ва тарих хъунин, вилик тухунин карда адан хийирлу-виликай сүбъетта.

2014-2015-йисара обществоди тешкилай мәрекатрин жерге-да РД-дин государстводин пайдахдиз, Да-гъустан Россиядин го-сударстводик экечиңа 200 йис тамам хъуниз, Расул Гъамзатован юбилейдиз, Сталь Сулейманан, Анвар Аджиеван, Каҳабросодай тир Магъмудан яратмишнризни хайи ийкъариз талукъбур ава.

РАН-дин ДНЦ-дин директор Низами Къазиевна алай йисуз обществоди тешкилдай мәрекатрин тахминан план раижна.

Дагъустан Республикадин Гъукуматдин ва Қылышин Администра-циядидин реңбердин заместитель Алексей Гъасанова Да-гъустандин медениятдин тариҳдин обществоди тешкилдай мәрекатриз властьдин къурулушын патай күмек жағыдайды къейдана.

Абубакар Нуралиеван 80 йис

Зурба ирс - рульдин чахмах

Ферид ВАГЬАБОВ,
РФ-дин журналисттин Союздин
член, РД-дин школайрин лайихлу
муаллим

Къенин зи сүльбет ийикъара вичин
80-гаттар къаршиламишавай **НУРАЛИЕВ Абубакарай** я. Устад муаллимдикай, методистдикай, рөгъбердикай...

Дугъриданни, Абубакар муаллим, вичиз бубадин, дидедин тавазивилер, дад такур етим яз чехи хъайи, сифтегъян чирвилер ва тербия Ахцегърин интернатда къачур кас я. А. Нуралиеван рикелей интернатда авайла вичиз дидевал авур учительница Мегъамедова Гульпепри, тербиячияр хъайи Муслимат ва Тевриз халаяр гилани алатзавач.

1951-йисуз А. Нуралиева Ахцегърин райондин Ялцугъирин хурулын ирид, 15 йисан яшда авай ам Дербентдин педучилищедиз гъахьна. Келдайла газаф четинвилера гъатнатлани, гъикъван каш-мекъэхнатлани, 1955-йисуз ада педучилище хъсан къиметралди къутъяньна. Рикле еке мурадар авай Абубакар Къурбаналиевич Хив райондин Чилихъирин хурулын сифтеълан школадиз ракъурнай. Амма жегъил муллимдиз яргъалди ина къалахун къисмет хъанач. Пуд вацрайл ам Ватандин вилик пак везифа тамамариз Советтин Армиядин жергейриз фена.

1955-1958-йисара Абубакара армияда политикадинни женгинин мяъкем тербия ва лигимвал къачуна. Ина ам партиядин жергейриз кандидатвиле къабулна, ада зомандованиди старшинадин чин гана. ВЛКСМ-дин ЦК-дин Гульметдин грамотадиз лайихлу хъана.

Армиядай хтала жегъилди ДГУ-диз имтиянаар ваххана. Вичин твар вуздик акатнавайбурун жергеда акурла, гъеле асерверилин парталар аламай Абубакаран шадвилин сергъят - къадар амукънч.

1963-йисуз А. Нуралиева университэтдин филологиядин факультет агалкъунралди къутъяньна. Ам Советский хурулын юкъван школадиз хтана. Сифте жергедин муллим яз, ахпа заву, 40 йисузни директорвиле бажарагъулдурак зегъмет чигуна... Исятда ял языва. Амма школадинни хурулын къайгъуриявай къерех хъанвач.

1968-йисуз А. Нуралиев директорвиле тайинайла, школадал алайди са твар тир. Цийи школа гъыкъл эцигнатла, гъихъян четинвилер ва азабар ада вичел къачунатла вирида чида. И кардикай, йис-сандавай школадин дережа хажжевайлекъилай, школа районда, республика чешнелбурукой сад хъайдакай, муллимрекъилай, шадвилин сергъят - къадар амукънч.

А. Нуралиева школада гъакъицтадани дуствилелди яшамиш жезвай хи-

зан хътин мяъкем колектив арадал гъанай. Хъсан руководителди, адет тирвал, вичин фикирдик квай гъар са кар санал къвалахзавай колективдих газ, меслятна, абурун фикирар чирна планламишида. Вучиз лагъайтла, "халъдин къажъган муркъладалн града" лугъузва чи камаллу мисалдани.

Хурулын жемят, школа, келздавай-бур, педколектив... Вирида сад тир месляяр санал гъялдачни бес! 1983-1984-келунин йисуз хурые 624 аялди келдай пуд мертебадин школадин цийи дарамат эцигайла виридав къадарсуз шадвал агаъна. Им Абубакар Къурбаналиевичан къилин агалкъун яз.

Абубакар муаллим келунринни тербиядин къвалих хъсанарунин мураддалди гъамиша цийивилерихъ, менфятул-

сигъатчи ва тукъвей къуншини яз чида.

Хурулын юкъван школада математикадин тарсар гайи Римма Ибадуллаевнани Абубакар муаллим санал арада мульгуъббат, гъурмет, меслят аваз яшамиш жез 54 йис я.

И йисара абуру чин къвал-югъ кутуна, къуд руш чехи авуна, абурув къелиз, чирвилер квачуз тұна. Исятда абурухъ чин тукъвей, чешнелу хизанар, къвал-югъ хъанва.

Чехи бубадинни бадедин гульгуълар хтулприни птулри шадарзава. Къуй күн гъамиша шад хъурай.

Гульметлу Абубакар муаллим, ваз алуқазавай 80-гаттар, Римма вахазни 75 - гад мубаракрай. Үймурдин рекье квехъ саът чан, баҳтар, квезд кълан къван шадвилер хъурай. Амин!

Мубаракрай!

Мегъарамдхурулын райондин Советский хурулын юкъван школада яргъалайисара директорвал авур СССР-дин просвещенидин Отличник, РСФСР-дин школайрин лайихлу муаллим, баҳтлу чехи хизандин къил, "Лезги газетдин" умудлу даяхрикай сад тир

Абубакар Къурбаналиевич НУРАЛИЕВАЗ:

*Риклемхъи яз, къвални къени,
Ацайды я бағын къунув.
Савад къани, садвал къани,
Сеслу тушини хупи ви мани!
Муаллимринг къилин сердер,
Мульгуъббатдин мердлу мердер!
Акунатлан гъакъван дердер,*

*Къуват хъана тегъидай фер!
Къвалин дестек, хурулын даях,
Гъар макъамда лекъ хъиз уях!
Чаз чешне я ви къанажагъ,
Сагърай ви къул, хизан, бајсагъ.
Хуъх михъи яз рульдин чахмах!
Гъа кар я чи къилин дамах!*

Ви 80 йисан юбилей төбикезавай
"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин коллектив

Ирс хъуда!

Мерд АЛИ

РСФСР-дин школайрин лайихлу муаллим, СССР-дин просвещенидин Отличник, лап хъсан инсан ва яр-дуст Абубакар Къурбаналиевич НУРАЛИЕВАЗЬ галаз чун гъеле алатай асирдин 70-йисарилай таниш я. А чавуз за, анжак вуз акъалтарна, Тагырхуруй-Къазмайрин, ахпани Самурдин юкъван школайра къвалахзавай. Райондин муаллимринг къилин вири чехи мярекатра чун санал жезвай.

Зи рикел жегъил муллимринг вири школайрин руководителринг ада къалурдай хъсан меслятар хейлин алама. Яни ам муаллимринг муаллимни тир.

Гульгуънлай "Лезги газетдин" редакциядиз атайдалай къулухъ зун генани да шумудра Советский хурые, инин юкъван школада вири Абубакар муаллимдин къвалени хъана.

Абубакар Къурбаналиевича рөгъбервал гузай юкъван школа акурла (1996-йис) за лагъанай: "Алай вахтунда, эгер лезги районра сифте яз лицей ва я гимназия ачухайтла, а шартлариз анжак Советский хурулын юкъван школади жаваб гузва".

И кардикай за чи газетдани къхъенай ("ЛГ"-дин 1996-йисан 8-марти нұмра). Школада вири предметтрай вахтуных галаз къадай жуъреда тадаракламишнавай кабинетар, лап хъсан музей (куйгъне ва цийи хуриерин тарих къалурзаяй), спортдин зал, зегъметдин чирвилер гудай цехар, 80 аялдивай санал ацуқъна фу нез жедай столовая, тежрибаяр тухудай чилин участок ва маса мумкинвилер арадал гъун-ибур гъа чавузни, гилани гъвечи месэляр туш.

Акълан йисар алатайла, за къени лугъузва: Абубакар Къурбаналиевич и школадин са чавузни дегишизариз тежедай директор яз амукъда! Адан ирс не-силири хъуда!

Чи муаллимар Лезги "Букварь" пatal диск

Зарема ИСМАИЛОВА,
Архитирин юкъван мектебдин муаллим

За хурулын мектебда къвалахиз 20 йисалай газаф вахт хъанва. Заз чизва: аялдиз дидедин чал чиран алай девирдин четин месэлайрикай сад я. Бине авай газаф я: "Чал аваҷтла, халкъни амукъда".

Алай девирда лезги халкъ, газаф маса халкъар хыз, дулатниш хуунин шарттар артухарун патал, хизан хуын патал Урұсатдин ва газаф маса шегъерриз күч хъанва. Са Архитирин хурий шеңгъерра 250 хизандилай газаф яшамиш жезва. Им хурулын хизандин 50 процент гъурбатда ава лаъй чал я. Гъелбетда, абуру жуван культурадивай, мукъва-қилийривай, хайи чиливай, лезги чалавай яргъа жезва. Гъайиф хъи, гъар гатуз къванни хайи ватандиз хкведай мумкинвал вирида жезвай. Шеңгъерра, күчеда урус чал, аялрин баҳчада урус чал, мектебда урус чал хъайила, къвале къванни жуван чалал раҳайтла, аялар хайи чалавай якъван яргъа жедачир.

Гатун вахтунда чи хурулын күччайрани ван къведайбур газаф вахтара урус чалал раҳунар жезва. Им лаъй газа я хъи, чи ватанъэлийри, чин мажалсузвилиз килигна, веледриз дидедин чал чирануз фикр гузвач. Бес гъа ик, 2-3 несил алатайла, чаҳт чи чал амукъдани? Им халкъдин баҳтсузвал тушни?

Шаз, са милли сувариз талукъ яз, Махачъладин чехи майдандал гъар са миллетди вичин культурадин майданар ачухнавай. Мугъманрикай сада халича хразвай чи са рушас дидедин чалал суал гана. Ада урус чалалди вич гъавурда ақазвач лагъана жаваб ганай.

Гъар гатуз чи къвализни шегъерай мукъва-қилийр, хтулар хквеза. Абуру дидедин чалавай къакъатиз акурла, зи фикирдиз аялдиз дидедин чал чирдай диск арадал гъун атана. Ахпа за жуван къаст мектебдихъ элкъурна.

Лезги хуриерин бязи мектебрин сифтегъан классра вири тарсар (урус чал хкатайла) лезги чалалди тир. Гила лагъайтла, ФГОС-дин бинадалаз, са лезги чалан тарс лезгидал, амай вири тарсар урус чалал тухузва. Хуруны аялриз урус чал чир тахъуниз килигна 1 ва 2-классра математикадай, алем чиранай чирвилер къачун лап четин жезва.

Аялриз компьютерный технологияр чиран патал гъар са учебник вичин диск галаз хквеза. Аялривай а дискриз къвалера са шумуд сеферда яб гуз ва четин газаф тикрариз жезва. Ихътин къайдади аялдин машгъулвални артухарда, чални геъншарда.

Анжак са дидедин чалан учебникин къумекдин дискар галач. Ихътин диск за сифте яз жуван тарс гузай 1-клас патал гъузурна, ам Гъайдарована Г. Мегъамедован "Букварь" ктабдихъ галаз ишлемишава. И карди аялрин фагъум-фикр ктаб келенулнан, чирвилер артухаруланни хъсандин желбазвайди ақазвава. Им зи сифтегъан тежриба я. Маса школайрин ихътин тежрибадикай хийир къачунайтла пис жедайни?..

За мад сеферда тикрарзана: дискар герек я. Абуру тарсунан аялрин фикр желбда, дикъетдалди яб акализ, ТСО ишлемишиз, алатай тарсар тикрар хъийиз, цийи тарс хъсандин мяъкемариз къумекда.

Буквардин диск арадал гъиз за Махачълада яшамиш жезвай миграгъви инженер ЭФЕНДИЕВ Ярмета ва программист, адан хва ЭФЕНДИЕВ Жамала къумек гана. За абуруз къетлен чухсағыл малимарзава.

Жува гъазурнавай диск "Буквардихъ" галаз чи школайрин агаъкарн патал за республикадин Педагогикадин илимдинни ахтармишунрин институтдиз, методикадин хъсан такват яз, теклифнава. Зи фикирдик 2-4-классрнин учебникризни дискар гъазурун ква. Иншаллагъ, зи тереф алимри хъуда...

Хайи Чал... хайиди яз амульда

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Кивалахдихъ галаз алакъалу яз, чун мукъвал-мукъвал шегъеррин, хуърерин и ва я маса идараириз, А.А.Тахо-Годидин тваварунихъ галай Дагъустандин илимдинни ахтармишунрин педагогикадин институтдиз (ДНИИП) иллаки газф финиз маъжбур жезва. Ана намуслувиледи са жерге лезгийри, абурун арада викъегъдаказ чи лезги руш Жаклинадин кивалахзава. Чун гъар йисуз хайи чаларин международный суварин вилик квай йикъара ана муаллимрихъ галаз гурушиш жезва. Алай йисузни и институтда "Республикадин шегъеррин образованин идараира дидед чалар чирунин месэлляяр: авай гъалар ва гележег" къиль ганвай элкъвей стол къиле тухвана. (Мярекат, гъакъикъатдани, гъвечи классра дидед чаларин тарсар гузвай муаллимар патал менфятлуди тир). Гъамиша хъиз, и мярекатдилай гурушиш жезва. Жаклина музалимди чун вичин хуси кивалин мугъманар хъиз, развилилди, сивел мили хъвер алаз, чаярни гана, рекъе хтуна. Къе заэ газет келзавайбурни гуззел, къени хесетрин, хуш акунрин рушашъ галаз танишариз кланзава.

X ЕЙЛИН йисара Сулейман-Стальский райондин Цийихурун юкъван школада завучвиле, ахла лезги балайриз математикадин сирерай къил акъудиз чирай Шарафудин Фираджевич ва аялприн сагъламвилиз къуллугъай Рибаба Уруджевна МЕЙЛАНОВАР. Абурун, инсанрин алхишдик квай тукъвей хизанды, зулун бул бегъер къватзавай береда, октябрдин вацра, пуд лагъай велед дуьнядиз акъатна. Адаз Жаклина твава гана. Мергъяматлу пешейрин пешекаррин хизанды 4 велед -3 рушни са хва, дагъви намус сифте чкадал эцигна, тербияламишна, шегъредал акъудна. Чехи руш Эльвинади вуз акъалтларна, Дербент

баркалла алаз тамамарай Жаклина музалим вичи келзава шегъердин аялри? И саудлиз ихтиян жаваб гуз жеда, лугъузва ада. Идалай вилик дидед чалан тарсар факультетивный бур хъиз, асул тарсар башламишталди ва я гурушиш тухузвой. Дагъустандин илимдинни ахтармишунрин педагогикадин институтдин директор Гъамидулаг Мегъамедова хуърерин ва шегъеррин школайра хайи чаларин сятерин къадар артухарунин, расписанида къайда тунин кивалахра чехи зегъмет чуугуна. Чалишишилдерин нетижада хайи чаларин тарсар расписанида 2,3,4-чкайрал эцигнава. Акваз-акваз аялприн тарсарихъ авай гъевес дегиш хъвана, рикл алаз къвевза, тарсар чириз алакъязва, чаларин, литературадин олимпиадира, конкурса иштиракава, ширилар келзава. Гъалиб хъайлубурз директори грамотаяр, ктабар гузва.

- Сифте иниз атайла, четинвилерни гъалтна. Амма инсандиз къимет гуз алакъадай инсанпересар авай чкада манийвилер алуудиз рельят жеда. Икл, Гъамидулаг Исламовича (директор ДНИИП), Къурбан, Къалабег (рагъмет къуй вичиз) музалимри заз лап еке күмекар гана, гъар са кардин гъавурдик кутуна, - лугъузва ада.

■ Жаклина, вуна къве хуъре муаллимвал авуна. Гила вахтар алатаイラ, аялприн келунрикай, диде-бубайрин алакъайрикай вуч лугъуз жеда?

- Зизикрин хуърун аялар гамар-халичайар хурунал машгъул тир, гъавилляя келунриз бес къадар фикир гудай вахт жевзачир. Жемятдин майилвилерикай, инсанпересвилайкай яргъалди лугъуз жеда. Абуру гъуърмет, хаттур

Оружевадин, Таиса Тажудиновна Хаировадин ва маса муаллимринг патав физва, гъалгъавалдикай хабарар къазва.

Сульбетдин вахтунда малум хъайивал, Жаклинади Махачкъаладин 10-нумрадин юкъван школада ва 1-нумрадин гимназиядана гъвечи классринг аялриз дидед чалан ва литературадин тарсар гузва.

- Эхъ, гъафтеда пуд тарс (гъар сана) ава: къвед чалан, са тарсни литературадин. Гъикл келзава шегъердин аялри? И саудлиз ихтиян жаваб гуз жеда, лугъузва ада. Идалай вилик дидед чалан тарсар факультетивный бур хъиз, асул тарсар башламишталди ва я гурушиш тухузвой. Дагъустандин илимдинни ахтармишунрин педагогикадин институтдин директор Гъамидулаг Мегъамедова хуърерин ва шегъеррин школайра хайи чаларин сятерин къадар артухарунин, расписанида къайда тунин кивалахра чехи зегъмет чуугуна. Чалишишилдерин нетижада хайи чаларин тарсар расписанида 2,3,4-чкайрал эцигнава. Акваз-акваз аялприн тарсарихъ авай гъевес дегиш хъвана, рикл алаз къвевза, тарсар чириз алакъязва, чаларин, литературадин олимпиадира, конкурса иштиракава, ширилар келзава. Гъалиб хъайлубурз директори грамотаяр, ктабар гузва.

Аялприн къадарин къвердавай артух жезва. Гъатта бязи аялри къвалера бадейриз "я баде, чаз чалай тарсар тимил вучиз гузвайди я", - лугъуз хабарар къзвалда. Сифтени-сифте лезги чалан тарсунин кивалин тапшургъар гъазурзavalda. Икл, аяларни, диде-бубаярни хайи чал, гъамиша хайиди яз амульдайдан гъавурда акъзвай хътинди я.

За тарсар гузвай къве школадани директорар лезгияр я: 1-нумрадин гимназиядин - Давудов Мегъамед Давудович, 10-нумрадин школадин - Сердеров Рамиз Мирзэйсанович.

■ Хъсан келзавай аялприн твавар къунтайтланда!

- Албина, Амина Рустамоври (9-класс - гимназия) хъсан келни ийизва, конкурсда 1-чкани къуна. Мамедова Шаҳрибадеди (манидар Тарлан Мамедован хтул), Абдуслимова Заирди (№10 школа, 8, 9-кл.) конкурсда 2,3-чкайр къуна. Эхиримжибуруз чал хъсандин чизвачтани, чалишиши жезва, нетижани гузва.

■ Мад ви кивалахдик гъихътин везифа-яр акатзава?

- Махачкъалада лезги чалан музалимрихъ галаз гурушиш тешкилзава. Ахъзеррилай башламишна Цийи Къуршудилай хеччи на хуърериз физва, ахтармишна тухузва, музалимиз методикадин күмекар гузва. И йикъара Белижда авай пуд школа ахтармишна ва методикадин күмекар гана. Къейд ийин, чи хуърера, гъакл шеъррани хъсан алакъунар, чешнелу тежкира авай музалим газа. Кивалах музалимрихъ галаз алакъалуди я. Гъакл хъайлла, абуру чеб мукъвал-мукъвал чи патав къвевза, четин вахтара телефондай чпиз герек суалар гуда, чнани абуруз дуьз меслятар къалурзава.

Вахт-вахтунда дидед чалай ва литературадай жуъреба-жуъре мярекатар, конференцияр, конкурсы, олимпиада-ръкли тухузва. Амма ихтиян мярекаттара аялприн къадар иялсалай-суз къери жезва. И кардин себебни аялриз гъвчизамаз чехибурун патай гъахъсузверлар акун я.

Гъакъикъатдани, Жаклина гъахъльувал къандай, инсандин дерди-гъалдикай хабар къадай, иллаки аялприн язух къведай мегърибандишигъелия. Адан кивалени гъамиша чими гъава, рикл из хуш гъалар гуда. Дагъустандин политехнический колледжда, ахла Ростовский экономический институтда чирвилер къачунвай адан умъурдин юлдаш Ильдаров Ильдар Дагъустандин тъбиатдин ресурсрин министерстводин къуллугъчи я.

Жаклина Шарафудиновна лезги чалан музалимиз-дишегълирз гатфарин сувар рикл сидкъидай мубарак авуналди, алакъалтзавай неслиздиз дидед чал чирунин карда абурухъ сабурлувал, къайгъударвал хъана кланзавайди лугъузва. Чи мурадин Жаклина музалимдин хизанды сагъламвал, хушбахтлувал хъун я.

Лезги чалан музалимрин са десте ДНИИП-дин директордихъ галаз

шегъердин 12-нумрадин школада урус чалан, Марат а ДГПУ-да чирвилер къачуна, карчи яз, Эммади ДГУ къутъягъна, шегъердин 17-нумрадин гимназияда лезги чалан музалимвиле кивалахзава.

Жаклинадин акуна-такуна школадиз фидай яшариз акъатна. 1985-йисуз ада Къасумхурун 1-нумрадин юкъван чешнелу школа хъсан къиметар аваз алакъалтарна. Гъар йисуз ам Дагъустандин госуниверситетдин филфакдин урус ва Дагъустандин чаларин отделенидик экечизава. Гъвечи чалалай жавабдарвал гъисс ийиз вердиш хънвай зигъинлу руша вуздани гъам келунра, гъамни общественный кивалахра вич алакъунар, чирвилер авайди яз къалурна. Хуш къилихрин, милай им Жаклинадиз ина газа ярар-дустар жагъана. Абурукай газфурухъ галаз къенин юкъузни алакъаяр хуъзва.

Вуз алакъалтарай жегъил пешекар Сулейман-Стальский район ОНО-диз, анайни Зизикрин хуърун юкъван школадиз рекъе твазва. Ина адад чехи классра урус, лезги чаларин ва литературайрин тарсар гун тапшурмишава. Ругуд йисуз вичин хиве авай везифаир

Шиклар ялъади - Г. ИСАЕВА

ийиз къандай, гъвечи-чехи чидай намуслу инсанар я. Кивалахдин рекъяр гилани аниз акъатзава. Абуру зун диде-бубади яргъалди гурушишавай руш-велед хъиз къабулзава, гъакл рекъени хутава.

Келунрал гъалтла, гъелбетда, Къасумхурун школадин аялприн тариф ийиз жеда. Инал заз и райондин школайран чешнелу са шумуд музалимдин твавни къаз кланзава. Къазанбегова Суърея (Къасумхурун, школа №1), Межидова Гъззел (Курхурун, школа №1), Османова Сегъерханум (Герейханован СОШ №1), Алиметова Раиса (Герейхановский 2-отделение). Амай районрин, гъаклни Махачкъаладин, Каспийскдин, Дербентдин, Избербашдин, Хасавюртдин школайрани чеплай чешне къачуниз лайхху музалим газа. Дербент шегъердин анжак 22 ва 27-нумрайрин школайра дидед чалан тарсар гузва.

■ Хуъруз мукъва-къилийрал къил чуугваз хъфиззвани?

- Отпускадин вахтара багърийрал къил чуугвазва. Гъар сеферда Къасумхурун хъфейла заз тарсар гайи Саимат Мегъамедовна Селимовадин, Маржанат Идаятовна

Дерин манадин келимаяр

✓ Аялрик квай женжелвал хкудиз алахъйтла, квелай абур садрани камаллубур яз тербияламишил алакъдак.

✓ Аялдихъ вичиз къетлен акунар, фикирар ва гъиссер жеда, абур чи алакъунралди дегишиариз чалишиши хъунлай ахмакъ кар авач.

Ж.Ж.РУССО

✓ Гзаф беддахтвилерин бинеда инсандин гъвчичи чавалай вичин гъиссер идара ийиз, "герек я", "герек туш" гафарин манадив дуьздаиз эгечиз чир тавун ава.

В.А.СУХОМЛИНСКИЙ

✓ Хчик менфятула са хесет, вердишил кутун тавур касди угъридиз рузи гузва.

Т.ФУЛЛЕР

✓ Аялар ажугълыу ийимир, гъвчичи чавазу рекъиз кълан хъайлардаз чехи хъайлапани рекъидай къаст жеда.

П.БУАСТ

✓ Тербиячи вич, вичин тербия гузвайбүр гъихътинбур ийиз къланзаатла, гъахътин хесетрин кас хъун лазим я.

В.И.ДАЛЬ

✓ Тербия гузвай касдихъ а кардиз килигунин тегъердин камаллубул, сабурлувал, мергъяматлувал, эдеблувал хъун лазим я.

М.И.ДРАГОМАНОВ

✓ Чуру тербия гайи кас ре-къел хунилай четин кар авач.

✓ Зигъинлу, гъар са кар чириз къандай, амма къипихриз чуру, терс аялар ава. Адем яз, ахътинбур школайра акунани къандач ва абуру саки гъамиша ихтибар-сузур яз гъисабда. Кутугай тербия гайимла, абурукай машгъур ксар ххатда!

Я.КОМЕНСКИЙ

✓ Гъар са кас умъурдин эхирдалди вичин тербиядал машгъул хъун лазим я.

М.АДЗЕЛЬО

✓ Тербия чехи кар я, ада инсандин гъал, къисмет гъялзава.

✓ Тербияламишунин кардин яракя ва арачи къланывал хъун лазим я.

✓ Тербияламишунин сифтеда аялдикай чиновник, шаир, сеняткар вай, инсанвал квадар тавуна, чиновники... ва я маса пешекарни жедай халис инсан тербияламишунин везифа эцигна къанда.

В.Г.БЕЛИНСКИЙ

✓ Чаз чирвилер гузвайбуруз чна музалимар лугъузва, амма чирвил гузвай гъим хъайимла и тъварциз лайхху туш.

И.ГЕТЕ

✓ Аялар кълан хъун вечрелай алакъдак. Амма абуруз тербия гуз алакъун - им бажарағъевал ва гөгъенши, дерин чирвилер истемишизай гъукуматдин чехи кар я.

✓ Муаллим, эгег намуслуди я, ада гъамиша ученикдиз дикъет гуда.

М.ГОРЬКИЙ

✓ Ученик тахъайдакай музалимни жеда.

БОЭЦИЙ

Урус чал чирин!

Чехи халкъдин Чехи чал

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

Чалар хульникай ва квахъунай тымил раҳазавач. Иллаки Кавказдин халкъарин чалар, абур къадардиз тымил тирвияй, чебни къуншидал алай чехи чаларин таъсирдик квайиляй тамамдиз терг хуний царцел алайди чехи къала-булухдалди къейдзана.

Чи хайди тир дидед чалан гъални, къисметни, дериндай фикир гайитла, шадардайди туш. Хайи чалал михъидаказ раҳазавай ксар неинки шегъерра, гъакл чи хейлин хулерани тымил жезва. Чи государстводин вири халкъарис сад хыз талуқди тир чехи урус чалан гъални, лугъудайвал, хъсанди туш. Гъамни чи "глобализациян" девирди "незва". Зун яргъариз физвач, эхиримхи 20-30 йисан девирда улкведин къилиз атай "перестройщикри" неинки чи къурулушдиз твал яна, ам дидбилий чукъуна, гъакл а общество идара ийиз хъайи государстводин чални, кардин гъавурда авазни, ава-чизни, эйбекер гъалдиз гъанва ва и кар давам жезва.

Чи экономистрини политикири, дипломатрини чиновники, абурух галаз санал адетдин базарчийини, культурадинни искустводин векилрини, иллаки манийин "Цийи тъетери" урус чалаз ақъван эйбекер гафар, ибарайр гъанва хын, чи са бязи газетарни журналар къелайлани, телевиденидиз яб гайлани, Пушкинани Лермонтова, Толстойни Горькийди, Маяковскийдини Шолохова арадал гъайи, ақъван метлебу дерин эсерар яратмишай чалал саки раҳазама-чирди, я маниярни лугъузмачиди ашкара жеда. Гъатта абурун ктабарни къелзама. Къелун интернетдини, сайтрини, смартфонни эвзенава. Гъа и зи гафарини адетдин лежберни фяле, гъатта са бязи муалламири гъавурда ақъан тийир маняр ("интернет", "сайт", "смартфон") акатнава. Чи лезги чалазни абур, гъа урус чалаз хыз, гъахънава.

Бес "перестройщикри" гъайи "ваучер", "приватизация", "глобализация", "оптимизация", "инвестиция", "секвестирование", "монополизация", "интеграция", "диверсификация", "инновация", "минимизация", "нанотехнология", "субвенция", "субсидия", "макро-микро-экономика", "менеджерар", "менеджментар", "мониторингар", "аудитар", "планшетар", "плеерар", "инвестпроектар", "инвестмайданар", "киллерар", "рэктар", "коллекторар", "хакерар", "жокерар", "промоутэрар", "продюсерар" - пагъ, вуч я хъанвай къван "Цийи" гафар! Зун инанниш я, и вири гафариз чини урус чалан эвзенарни, гъавурда ақъдай манаярни жагъуриз жедай. Амма чи къилин чиновнизи, депутатриз, политикири, яни крат чеплай аслубуруз адетдин инсанар гъавурда ақъдайвал раҳун кутугнаваз аквазавач. Күрреди, чехи улкве ССРД, адан чехи экономика чукъурайди хыз, адан чехи чални чукъурайла, халкъар санал агуудай са къуватни амукътийдайди чизва. Им, са шакни алачиз, къецепатан чехи "режиссери" чи къенепатан артистриларни "артистрал" иллитеңиавай "культура", "тамаша", "ролар" я. Ихътин "ролар" тамамарзайбуруз къацу пуларни тымил гузвойди туш. Чиз къанивал тавуртла, тъвални яза-войди я. Ихътин гъаларал чи мектебра, вузра урус чал чирин я методика, я учебникар, я литературадин вини дережадин хрестоматиян тахъун, са бязи вузра урус чал чирин я къиль къақъудун хътиң месэләярни алава жезва.

Аламат ам я хын, ихътин гъаларикай чи къенепатан алим-рилайни гзаф чеб къецепатаз ақътнавай урус алимарни писателар - вилкан "диссидентар" лугъудайбур раҳазава. Абуру чи чалар хирде жезвайди, квахъзавайди фад гъис-сазав хыз я. Чахъ лагъяйтла, гъахътн гыссни авач жал? Чалар хунал чина къадагъа ала жал?..

Инал зи рикъел "АиФ" газетдин 2014-йисан 51-нумрада Парижда яшамиш жезвай урус писатель Анатолий Гладилина лаъланвай гафар хувезва: "За гъиссазайвал, Россияда алай вахтунда урус чал ахътин гъалдиз атанва хын, ам хуний патал пожарникрин (Цаяр тұхъурдайбурун) зенгерив ван ийиз тұна кланзава..."

Ада къейднавайвал, чина урус чалал анжака са Президент В.Путин раҳазма. Чиновнирин чал чир тежжер къван эйбекерди я.

За и гафар шаклувилик кутазавач. Урус чал эйбекер жезвайла, лезги ва маса чалар михъидаказ амукъдани?

Образование, культура, искусство, уяхвал авай обществода милли чалар, урус чал къивелваз, хуний патал вири серенжемар къабулдай. Чина гъа авай тымил таъкетарни "нез" алахънава. Учпедгиз тергна, гила Дағғизни терг ийиз алахънава. Акъудзазай ктабрин, журналрин тиражар 300-далай алатзавач. Милли чалал кардик квай, государстводи къаюмвалзазай авай чехи са газетдинни чинар тымилариз, дережа ағызариз, журналистриз тъвал яғызыз алахънава.

Къилдин ксари чи-чииз ақъудзазай ктабрин чал, дережа ақъван усалди, эйбекерди я хын, абур къелай савадлуди-ни савадсуз хъун мумкин я. Мусалди икъл давам жеда?..

Дидед чал хуң, чирин!

Чешнелу къалах

Къагъиман ИБРАГИМОВ

29-февралдиз Сулейман-Стальский райондин Культурадин дворецда, "Алай аямда лезги чал хульник, ам вилик финин дережа хажакунин рече лезги халкъдин къагъиманвилин эпос "Шарвилли" чирин" къил гана, муниципалныи райондин администрациядини Дагъустандин А.Тахо-Годидин тъваруных галай педагогикадин НИИ-ди санал тешкилнавай илимдинни тежрибадин конференция къиле фена. Дворецдин фойеда къагъиманвилин эпосдиз бахшна чи авторри къиенвай ктабрин выставаки къетен чка къунвай. Ина кардик квай "Зи дидед чал", "Сулейман-Стальский райондин 85 йис", "Чи шаирар-чи дамах", "Зи къадим лезги чал" ва маса выставакири, школьникрин яратмишунрин къалахри (докладар, сочинения, конкурсын къалахар), аялри гъозелдиз гъазурнавай стендири фикир чепл желбазава.

Зал сиве-сивди ацанвай. Ина гзафбур чехи классра къелзазай аялар ва абурун муаллимар тир.

Районда къуд лагъай сеферда тухузвай илимдинни тежрибадин конференция чехи шаир Алира САЙДОВАН "Лезги чалан алатматар зурба я!" лишандик кваз къиле фена.

Конференциядин къалахада райондин къил, филологиядин илимприн кандидат Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВА, Дагъустандин А.Тахо-Годидин тъваруных галай педагогикадин НИИ-дин директор, педагогикадин илимприн доктор, профессор, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Гъамидуллағ МЕГЪАМЕДОВА, райондин ЮО-дин начальник Индира ОСМАНОВАДИ, Дербент шеърдин, Мегъарамдуруйын, Хив, Докузпара районрин делегацири, маштуб алими-лингвистри, илимдин къуллугчийри, общественный тешкилтратин ва СМИ-рин векилри иштиракна.

Мярекатдин тамада, 2014-йисуз Вирироссиядин мастер-класс конкурса "Къизилдин-ника" грантдиз лайиху хъайи, лезги чаланни литературадин муаллим Шамсудин МАГЪАМДАРОВА конференция ачухунин гаф Нариман Шамсединович гана. Ада вичин раҳунра къейд авурвал, илимдинни тежрибадин ихътин конференция тухунин асул мурад хайи чал хуң, адан сергъятар гъеншарун, фикир артухарун.

- Къе чун ахътин гирведал атанва хын, я чал магълуб жеда, я чала гъаливал къаҷуда. Гъавиляй неинки са школайрин, аялрин бахчайрин, гъакл чи виридан мурад-метлеб, чи халкъдин къилин мажбурнама чалаз фикир гун я. Эгер чал амукъ тавуртла, чун халкъ яз амукъдак. Чи халкъдиз зайдвал хиве къадай ихтияр авач, - къейдна ада.

- Районда чалаз талуқ мярекатрикай раҳайтла, заз чи муаллимиз ва аялриз чи адетриз, чал раиж авуниз, гегъеншаруниз, къанаруниз талуқтарна тухванвай мярекатрай баркалла лугъуз кланзава.

И рекъя къалах тухванвай аялрин бахчайрин тарифни ийиз кланзава. Къилди къаҷуртла, "Чубарук" бахчадин. И къалах гъыкъван четин ятланы, тухвана къанзавайди я. Четинвилиз килиг тавуна, аялриз дидед чалал раҳаз тұна къанда. Им чи виридан къилин винизвал жеда.

Райондин къили дидед чалан конкурсса, олимпиадайра, маса мярекатра тафаватту хъайбурув грамотаяр даiplомар вахканы.

"Лезги халкъдин къагъиманвилин эпос "Шарвилли" школайра чирун" темадай доклад газа анал рахай Индира Османовади Шарвилли чи халкъдин тарихи тирди къейдна. Тарих течиз чавай вилицди камар вегъез жеда. Забит Ризванова ла-гъанай: "Тарихи эдебият стхаяр я... Тарих чи гъузгъуя я. Ада мукъвал-мукъвал килиг. Вичин тарих дериндей чир тахъанмаз лезгийривай дүньядин халкъарин арайра барабар чка къаз жеда". Эхъ, гъар са халкъдиз вичин алатай четин яшайиш, азаб, зиллет чир хъайтила, ам тамам инсандай гысадиз жеда.

И жавабдар везифани гзафни гзаф дидед чалан муаллимрн хиве ава. Райондин школайра мукъвал-мукъвал тербиядин къалахадиз талуқ яз шаиррих галаз гуруышар, конкурсы, викторинар, литературадин вечерар ва маса мярекатар тухузва. Икъ, нојбрдин ваца районанин Юғъ тайнарин. И юкъуз школайра дидед чалаз талуқ яз аялрив чин паталлай мукъвабуруз, Интернетда стхайриз, вахариз, халу-халайриз, ярап -дустариз кагъазар къидаиди тарс тухун.

Шаир, дидед чаланни литературадин муаллим Нажмудин ШИХНАБИЕВА вичин доклад гъар жуъре социальный сетра лезги чал ишлемешзайвай къайдадиз бахшна.

Интернетда лезги чал ишлемешзайвабуру ахъайзайвай чехи гъалати литературадин чал ишлемешзайвай тавун я. Са бязибуру къий лезги чал тұкыурунис зөрзазава. Я стхаяр, литературадин чал течирда цийи лезги чал тұкыуриз гъикі зөрзазавайди я?.. Заз инал, социальный сетра лезги литературадин чал раиж ийиз, дидед чалан муаллимиз зөр гуз кланзава.

Конференциядап, чин фикирар лугъуз, филологиядин илимприн доктор Фейзудин НАГЬИЕВ, аялриз ктабар къызызайвай автор Сажидин САЙДГАСАНОВ, Дербентин пед-колледжин лезги чаланни литературадин муаллим, филологиядин илимприн кандидат Нафиса ЭСЕДУЛЛАЕВА, Дагъустандин халкъдин артист, РГВК-дин милли чаларин передачайрин редактор Исамудин АГЫМЕДОВ, Герайханован хуруйын ва Къалажух хуруйын школайрин лезги чаланни литературадин муаллимар Сегъерханум ОСМАНОВА, Куругъъли ФЕРЗАЛИЕВ, Къулан Стапларин школадин 10-класдин ученик Ағымед ТАГЫРОВ ва масабур рахана.

Конференциядап, чин фикирар лугъуз, филологиядин илимприн доктор Фейзудин НАГЬИЕВ, аялриз ктабар къызызайвай автор Сажидин САЙДГАСАНОВ, Дербентин пед-колледжин лезги чаланни литературадин муаллим, филологиядин илимприн кандидат Нафиса ЭСЕДУЛЛАЕВА, Дагъустандин халкъдин артист, РГВК-дин милли чаларин передачайрин редактор Исамудин АГЫМЕДОВ, Герайханован хуруйын ва Къалажух хуруйын школайрин лезги чаланни литературадин муаллимар Сегъерханум ОСМАНОВА, Куругъъли ФЕРЗАЛИЕВ, Къулан Стапларин школадин 10-класдин ученик Ағымед ТАГЫРОВ ва масабур рахана.

Конференция Россиядин халкъарин адетдин культурадин Централдин, халкъдин яратмишунрин райондин "Дагъустандин халкъарин къульпер ва маняр" фестивалдин гъалибчи муаллимрн колективин, аялрин яратмишунрин школадин ва юкъван школайрин ученикрин иштираквал аваз гайи чехи концертдин программадалди давам хъана.

Дидед чалан гъурметдай

Муса АГЬМЕДОВ

И МУКЬВАРА Цийи Къурушрин А.Айдунован тварунихъ галай 1-нумрадин юкъван мектебда Дульядин халкъарин дидед чаларин йикъяз талукъарнавай мянекат кыле фена. Ана чипи хейлин йисара гъя и

мектебда урус чаланни литературадин тарсар гайи муаллимри - Шагъназар ХИДИРОВАНИ Агъали ЗАКИРОВА, хурун агъсакъал Эмиран ЭМИРОВА, дидед чалал рикл алай ватанпересрискай сад тир Мегъамед РАШИДОВА, "Къурушрин сес" газетдин кылини редактор Муса АГЬМЕДОВА ва мектебда чирвилер къачузтай аялри иштиракна.

Мянекат ам тешкилайди тир, и мектебда лезги чаланни литературадин тарсар гузай муаллим Гъажи КъАЗИЕВА ачухна.

- Гъайиф хъи, алай девирда гзафбуру хайи чалас са акъван фикир гузвач, - лагъана ада. - Чи миллетдикай рахайтла, хейлин лезги ярчинын къалера, хизанра урус чалал рахазва, иллаки шеърра яшамиш жезвайбур. Ихътин делири дидед чал еримлу хүнин кардиз къец!

гуза. И крап фикирда къуна, алай йисан эхирра Дагъустан Республикаин Общественный палата-да "Чалан кысмет миллетдин кысмет я. Дагъустандин халкъарин чалар чирунин мумкинвилер артухарин" лишандик кваз элкъьев стол кылы фенай. Адан къалахда иштиракайбуру хайи чалар хүнин ва

Азербайжандиз күч хъана. Ана чун датлана, Азербайжан чалал рахуниз мажбур жезвай. И кар акур дидеди садра чаз лагъанай: "Балаяр, ина чалай руфунин ем жагъуриз алакъзватлани, чна ақваз-такваз чи руъьдин ем квадарзава. Икл давам жез хъайтла, чи риклелай дидед чал алатда. Гъавияй, са күнини килиг тавуна, Дагъустандиз, жуван хайи ерийрал, хъфена къланда". Гъя икл чун лезги чалал рахазвай мулкарал хтанай. Чир хъухъ, балаяр, дидед чал инсандин виридалайни кыметлу девлет я. Ам садран квадармир, - лагъана Шагъназар Хидирова.

Гъуъынлай хурун агъсакъал ЭМИРОВ Эмирана, РАШИДОВ Мегъамеда, ЗАКИРОВ Агъалиди, АГЬМЕДОВ Мусади дидед чалакай маналу сүльбетарна ва мектебда келзвай аялриз лезги чалал акъатзвай газет-журнал, ктабар келуниз эвер гана.

Эхирдай и мукъвара лезги чалай Хасавюрт районда кылы тухтай олимпиадада гъалиб хайи МАГЬМУДОВА Шемсиятав, ЗАКИРОВА Наильядив, ШАМАГЬОВА Марьямав дипломар вахкана.

Гъакъни мянекатдал лезги литературадин классикрин шириар фасагъатдак хуралай келэв БАБАЕВА Айда, Гъажибалаев Марат, КЪУЛИЕВА Разия, АДИГҮЗЕЛОВА Седина, ФАТАЛИЕВА Альбина, РИМИХАНОВА Сабина, МИРЗЕМЕТОВА Селегъя, МАГЬМУДОВА Шемсият, ЗАКИРОВА Наиля, ШАМАГЬОВА Марьям грамотайриз лайихлу хъана.

Эхирдай цийи Къурушрин хурун ва аялрин библиотекайрин за-ведующиян тир ДАДАШЕВА Сул-мазаны КЪУЛИЕВА Кагърабади лезги зарийрин тарбикай гъазурнай выставкадиз килигна.

Еримлу авунин гъакъиндай чини фикирлар лагъанай ва кыметлу тек-лифар ганай

Амма, гъайиф хъи, абур вири гъякълан куру гафар яз чарапал ала-мулкъазава. Дидед чалар вилик тухун патал гъич са жуъредин мумкинвилерни яратмишзава. Цинин йисалай гатлунна мектебра лезги чалан тарсарин сятерин къадар къве сеферда тимиларна. Ятлани чун руъьдай аватна виже къведач. Дидед чалахъ рикл кузай гъар са кас акъалтзвай несилар халис лезги яз чехи авун патал, вири къуватар эцигна, чалишиш хъана къланда, - акъалтларна вичин сүльбет Гъажи Къазиева.

Гъуъынлай гаф шаир Шагъназар ХИДИРОВАЗ гана.

- Чун аялзамас бубадикай магърум хъанай. Яшайишдин четин шартлар себеб яз диде чунни галаз

Чи умурдин чирагъ

"Диде" лагъай гафунин пак тавази
Маса гъихътин чала мердодиз багъишида!
Чал тушини бес четин йикъян дава зи!
Игитвилиз ажесб ада алхишида!

М.ЖАЛИЛОВ

Рабият МАНСУРОВА,
Мегъарамдхурун райондин Кучунрин юкъван школадин лезги
Чалан ва литературадин муаллим

ХАЙИ чаларин йикъяз талукъ мянекаттар Кучун-Къазмайрин юкъван школадани гъар йисуз кылы тухуза. Цинин йисуз тухтай дидед

чалариз талукъарнавай мянекатлап важиблуди, кымметлуди, аялрин гъевес хажайди хъана. Неинки са аялар рази яз амукъна, гъакъ школа-

дин муаллимиз, атанвай мугъман-ризни таъсирна. Аялри жуъреба-жуъре шириар келна, лезги чал хуңиз эвер гузай сегънеяр къалурна, аялри шириар тукъуруна, гъа-бурун гъаваяр жагъурна ва икл мад. Келунин рекъяя заруч АЗИЗОВ Аб-дурзади ва тербиядин рекъяя заруч АСАНБЕГОВА Савадата лезги тарсар гузай муаллимиз, хъсандин келзвай ва и мянекатда иштиракай аялриз сағърай лагъана.

Дидед чал чи умурдин чирагъ, ихтибарлу даях я. Ша чна ада гъурмет ийин!

Бахтлу хурай, Зарифа!

Зара ЛАТИФОВА

Дагъустандин вузра хъсандин келзвай, алакъунар авай, ба-жарагълу лезги студентар тимил авач. Ихътинбурукай сад "Юстициян Виророссиядин государственный университет"-дин (адас гъакъни Россиядин правовой академия лугъузва) (РПА) Махачкъалада авай филиалда юридический факультетдин 3-курсун келзвай Зарифа МЕГЪАМЕДХАНОВА я.

Ичин тарцивай яргъал аватда лугъудайвал, савадлу хизанды чехи хъанвай Зарифадини вичин бубайри кутунвай рехъ лайихлудака давамарзава. Адан чехи буба Эседуллагъ Жамалдиновича алай вахтунда Мегъарамдхурун райондин Хъартас-Къазмайрин юкъван мектебда завучдин везифаяр тамамарзава. Диде-бубадини - Ислам ва Исли Мегъамедханови, - гъя и мектебда муаллимар яз къалахзава. Гъвечи чавалай чирвилерлар рикл алаз тербияламиш хъайи Зарифади 2013-йисуз хурун юкъван мектеб къизилдин медалдади акъалтларна. ЕГЭ ярни ада инанмишвилди вахкана. Келунар давамарун патал адан вилик жуъреба-жуъре вузрин ракълар ачух тир. Виридакай Зарифади Дагъустанда авай Россиядин правовой академиядин юридический факультет хъяна. Им душушщдин кар туш: рушахъ государствовдин гъукумдин органа вири патарихъай лигим хъанвай политик, юрист яз къалахдай мурад ава. Ингъе ада вичикай студент хъайи сифте йикъял рикл хизватла:

"Гъеле мектебда келзамайла, за жувалай вилик мектебар хъсан къиметралди акъалтларайбурувай вузра келиз четин яни лагъана хабарар къунай. Вирида сад хъиз са четинвални авайди туш лугъудай. Вацуз гъахъайла заа "са четинвални авайди туш" лагъайзи чирчирлар язъялмиш хъайди якъин хъана. Таниши тушир шеъзер, цийи танишар, чехи жавабдареал... Сифте йикъяла заа иллаки четин хъана. Муаллимарни газаф истемишдайбур гъалтна. Имтигъанар вахкудайла, чирвилерлар гъейри, маса са рехъни авачир. Гъавиял газаф келна къланзайди. Яваш-яаш зун чеб къе за ченше къачузайбуруз элкъевенай са шумуд муаллимдихъ галаз мукъувай таниш хъана. Ингъе абур: Бахтияр Магъмудов, Зульгъре Омарова, Билял Суражов, Зарема Омарова. Гъабуруз ухшар жедай къастуни заа келунрин жигъетдай душушш жезвай четинвилер, манийвилер арадай акъуддай мумкинвал гана", - лагъана Зарифади.

Келунрилай гъейри, Зарифа Мегъамедхановади юридический илимрай кылы тухузвай конференцира, элкъеве столра, конкурсы, олимпиадада иштиракзава. Лезги руша юридический рекъяя вичихъ авай чирвилер Чечняда, Москвада, Саратовда тешкилай илимдин конференцира къалурна. РПА-дин преподаватель Зарема Омаровадин реъбервилек кваз къуенвай адан докладриз вири улкведиз машгъур хъанвай са шумуд алимди еке кымет гана.

Вириоссиядин дережада аваз тешкилзай мянекатрилай гъейри, ада Дагъустанда конституционный, исполнительный праводай кылы тухузвай серенжемрани иштиракзава. Мукъвара Дагъустандин приставрин управленди исполнительный праводай тешкилай олимпиадада Зарифа Мегъамедхановади 1-ча къуна. Гъалибидив диплом ва пишкешар Дагъустандин къилин пристав Низами Гъалимова вахкана. Ам гъакъни РД-дин МВД-ди, РД-дин Конституционный суди тешкилай конкурснан къенкъевичи чайриз лайихлу хъана.

Келунрин, илимдин рекъе къазанмишнавай агалкъунар се-беб яз, 2014-2015-келунин йисуз Зарифа Мегъамедхановади кай Дагъустандин виридайлини хъсан студенч хъана ва адав РПА-дин руководстводи 50 агъзур манат пулдин премия вахкана. 2015-2016-келунин йисуз алакъунар авай студенчкадиз РД-дин Къиль Рамазан Абдулатипован стипендия тайинарна.

Зарифади инанмишвилди вилик камар къачузва. Мукъвара ада мад Москвада конституционный праводай тешкилзай илимдин конференцияда иштиракдайвал я. Вуз акъалтларайдалай къулухъ ада аспирантурадан келунар давамариз къланзайди. Гъеле 3-курсунин студентка яз ихътин агалкъунар къазанмишн зарафатдин кар туш. Ихътин къегъал, викъегъ веледдал диде-бубадив лайихлудака дамахиз жеда. Гаф кватай чакадал лугъун хъи, Зарифади вичи келай мектеб, вичиз тарсар гайи муаллимар садрани риклелай алуудавач. Хъартас-Къазмайрин юкъван мектебдин директор Энвер Агъадулаев кылы адав мулларин колективдиз ада сағърай лугъузва.

- Алай вахтунда пулуниз ваъ, чирвилериз гъурметзай деви-рар элкъевна хвевзва, - лугъузва Зарифади. - Санал ацукуна виже къведач. Зи фикирдалди, рекъяк анжак физвайдан тлем акакъда. Са тыхътин ятлани дережадиз акъатун патал зегъмет чулагуна къланзайди. Гъар са касдин рикл куадар ава. Абуруз эку дульяна къалурна патал инсанди вири къуватар садна къланзайди. Зун исятда и рекъев...

Чазни алакъунар авай рушан рехъ бахтлуди ва экуди хъана къланзайди. Къуй вун а рекъе анжак гъалибилери къаршиламиш Зарифади.

РД-дин халкъдин артистка Роза Максумовадин юбилей Лезги манидин нурлу гъед

Рагнеда РАМАЛДАНОВА,
культурадин отделдин корр.

Лезги музыкадин алемда Роза Максумовадин тівар чин тийидай, адап манирихъ ябакал тавур кас бажағат ава. Адан тіварцихъ алхишдин гафар лагъайбурунни къхъейбурун къадар, низ чида, гънькваш ятла... Нубатдин сеферда газетдин редакциян буйругү зәни къипиз акъудазва. Вични Лезгистандын гъэр са пиле машгүр ва рикл алай манидардин, Дагъустандын халкъдин артисткадин лишанлу вакъиадихъ-юбилейдихъ галаз алакъалуяз. Чна вилиқдай хабар гайди тир: 8-Мартдиз къве сувар санал къейдзавай ханумын арада чи Роза вахни ава. Эхъ. Йисан вахтарикай виридалайни къетленди тир, тлешият уях жезвай, таралтамал чан акъалтзавай береда дуңнядыз атай лезги таватди и йикъара вичин уъмуърдин къетен гатфар къаршиламиша. Роза вахан риккынни чинин ачухвал, мердвали месин ширинвал гульушан гатфарихъ галаз къадайбур, адап везинлу сес гатфариз дагъларай аваҳзазавай булахриз ухшамиш, гъавлияй ятла!?

ДИШЕГЪЛИДИВАЙ яшар хабар къадай адеп туш, гъавлияй чна чи юбилиядин йисар къалурзач, амма гъечи сир ачухиз къланзана: са сеферда "Лезги газетдин" редакцияда мугъманвиле авайла, Роза ваха лагъанай: "Зун яшар чуныхиз, абур тимиларна къалуриз чалишиш жезвай ксарикай туш. Зун зи яшарихъ галаз разивиледи яшамиш жезва, за абурукай фикирзачав..."

Роза Максумовадин сұйыбетдай малум хъайивал, адап дидени буба къведни Къуралгъай я. Роза хизандын блағай аял яз Азербайжанда, Салияндал дидедиз хъана. Адан буба - Рамазан Къурбанович Амрагъов-гъель жегыл яз Азербайжандын къалахиз фенай. Мехъерна, аллатай асирида газар къадар маса лезгияр хъиз, амни хизан галаз ина амуына. Нефчалада, Салияндал, Бакуда рабочийвилел башламишна, инженервилли, гульгулайнай участокдин начальниквилин везифаяр къилиз акъудана. "Уста Рамазан" лугъуз, ам ина виридаз чидай. Адан къалахиз хъсан къиметни авай, гъукуматдини виниз тир награда - орденарни медалар - гуналди къейднай. Амма, гъайиф, денбеден начагъ хъайи ам вахтсуздак (47 йисан яшда ава) рагъметдиз фена. Им Рамазан Амрагъов къалахиздин рекъяй мадни хажун, Бакудин централда адап хизандын пуд къваликай ибарат тир квартира гун гульемишзашавай вахт тир, амма агақынч. Уъмуърдин юлдаш къакътайдалай къулухъ Розадин диде Ислидиз гъурбатда ақвазиз кълан хъанач, абурун хизан хайи Къуралгъиз хтанан. Ина абурухъ будаби маса къачунваш къвал авай. Халис дагъви дишегълиди вири четинвилериз дурум гана, аялар шегъерекъел акъудана.

ХИЗАН хайи ерийриз хтай члавуз Розадин 6 йис тир. Ада Къуралгъай юкъван мектеб ақалтларна. Махачкъаладин музыкальный училищедик экечүн патал документар вугана. Рушан бажарагътувал училищедин дирекцияди гъясатда къатланна. Вокалдай экзамен вахкун бес хъана, ам училищедиз къабулна. Амма къелунар эхирдалди күтгягъдай мумкинвал Розадиз ганач...

Гъечи чавалай тарарапи синерал манияр лугъудайла рушан ванцел ашукъ, районда кылы физвай миракатра ада манияр лугъунал шад тир дидедиз Розади музучилиштеда къелун хуш хъанач. Мукъва-къилийрини, руш къилди шегъерьдиз вучиз ахъяна лугъуз, ада секинвал гузвачир. Къвед лагъай курс ақалтларайла, Роза гъульуз гана. Инсандин, иллаки дишегълидин, уъмуърда къадар-къисметдихъ аламатдин роль ава. Уъмуърдин юлдаш музыкант тиртлани, Розади манияр лугъун ада кълан хъаначир. Хъсанди са кар тир: манидар музыкадихъ галаз алакъалу къасарин арада авай. Ругуд йисуз Розади манияр лагъаначир...

Гъульуз фидалди Розади телевиденидин "Цийи тіварар" конкурсыда иштиракнай. Ам ина гъалибни хъанавай. Роза ваха рикел хизивайвал, алай вахтунда "Дагъустан" РГВК-дин лезги чалал гузвай передачайри автор, Дагъустандын халкъдин артист, машгүр музыкант-члагъанчи Исамудин Агъмедова и чавуз Дагъустандын Госсоветдин член Багъаудин Агъмедован хчин меҳъерик уъмуърдин юлдашни галаз Розадиз манияр лугъун патал эверна. И меҳъер Розадин рикел уъмуърлук аламукъдайды хъана. Ада ина манияр лугъу-

нихъ къанихъ хъанавай вичин риккын цай къенай, гъя и меҳъерилай къулухъ ада манияр лугъун дава-марна. Гульгулнай ада ДГУ-дин тарихдин факультети акъалтларна.

Роза Максумовади "Шадвал" дестедик кваз манияр лугъувай вахт тир. "Дагъустан" ГТРК-ди хордидин артисткавиле къвалахал акъвазун патал конкурс малумарнавай. Бажарагълу руша ина гъалибвал къазанмишна. Ада "Дагъустан" ГТРК-дин художественный руководитель ва дирижёр Рамазан Гъажиеван рефьбервилек кваз къвалахад мумкинвал хъана. Имни жегыл манидардин уъмуърда лишанлу вакъия тир, дагъви руш патал инаг лап хъсан школадиз элкъевена, адан бажарагъди мадни цукъ акъудана. Хордик кваз Роза Максумовади латын ва Дагъустандын вири халкъарин чаларал манияр тамамарздавай. И чавуз Роза Максумовади чи машгүр композитор Мегъамед Гъусейнован вири манияр цийи къилелай тамамарна лагъайта, чун ягъалмиш туш. Лугъун лазим я хъи. "Дагъустан" ГТРК-дин руководстводи Роза Максумовадин бажарагътувализ, жавабдарвализ къимет гун яз (ада зегъмет чугъваз 3 йисни тамам тахъанмаз), колективда жегылбурукай сад тир ада "РД-дин лайиху артистка" лагъай тівар ганай. Ина ада 12 йисуз къвалахна.

Къейд авун лазим я хъи, Роза Максумовадин бажарагъди лайиху къиметни ганва. "Дагъустандын халкъдин артистка" лагъай тіварцизни ам, зун ягъалмиш тушта, а чаван жегыл артисткайрикай сифтегъбурукай яз лайиху хъанай. И тіварцихъ галаз сад хъиз ада халкъдин вилик вичин хиве авай жавабдарвалин артух хъанавай гъиснай.

Роза Максумовадихъ галаз хъайи сұйыбетдай малум хъайивал, ада Рагымат Гъажиевадин, Тарлан Мамедован, Дурия Рагымовадин, Сульгыйят Гъажиевадин ва газар масабурун манирихъ ябакалун хуш я. "Зи фикирдалди, манидин гафар метлеблубур, риклиз таъсирдайбур, чи халкъди лугъурвал, чандик кужумдайбур хъун гөрек я", - лугъузва Роза ваха. Виликдай ва гилани адап манирин чехи пай Фейзудин Нагъиеван, Арбен Къардашан, Рамиз Гъажиалиеван ва Светлана Алиевадин (урус чалал тамамарздавай манияр) чалариз къиенвайбур я.

МАЛУМ тирвал, алай вахтунда Роза Максумовади Даггосфилармонияда хордидин солистка яз къвалахзана. Адан иштираквал ава 5-мартдиз Каспийскда, "Москва" тівар алай кинояр къалурдай ва машгүлардай централда, 17-мартдиз Дербентда Даниял Къазиеван юбилейдиз талукъ, 19-мартдиз Махачкъалада ва 20-мартдиз Москвада "Яран сувар", 9-майдиз Къуралгъа Гъалибишин ийкъяз талукъарнавай концерттар кылы фида.

Лезги халкъдихъ вири девирра къадим ва девлетлу, жуъреба-жуъре хилерикай ибарат культура хъайиди ашкара я, ана лезги манидин къетен чакъазва. Халкъдин культурадихъ, тарихдин ивиририхъ рикл күзвай, хайи культура еримлу ийизвай гъэр са касди халкъдин дерин къатарин патай афөрин ва баркалла къазанмишзана. Ахътинбурукай садин Роза Максумова тирдал шак алач.

- Къуй къев Аллагъади ганвай вири йисар берекатлубур, уъмуърдин гъэр са легъе бахтунив ацан-вайди хъурай, Роза вах!-алхишзашава чна.

Хуърун культура хъун патал...

Мердали ЖАЛИЛОВ

Хуърун культура лагъайвалди, рикел хейлин крат, суалар къвезва. Советтин девирда чи са бязи хуърерин жемятри хуърун культура хажун, хъун патал жуъреба-жуъре конкурсы, килигунар кыле тухудай, "хуърун культурадин йикъар, гъафтэяр, варца" тешкилдай.

Лап хъсан къайда, михъивал, гульчег къвалер, балхунар, жугъунар, салар-багълар... авай хуър, инсанар гульмет-хатур аваз, сад-садан күмекдиз физ, сада-садан гъэр къаз яшамиш жезвай чакъяр махсус савкъаттар, чарар (дипломар, грамота) вугуналди, газетра, журнала мақалалар, репортажар къынналди, яни хъсан тежриба машгүр авунали къейдзавай.

Зи рикел хъсандин алама: Мегъарамдхуърун райондин Советский хуър чи вири хуърерин арада лап хъсан къайда, михъивал, къулайвилер, виниз тир культура, инсанрин садвал, шадвал авайди яз, хейлин йисара аинин жемяттив чи республикадин лап вини дережадин пайдархар газ жедай. Зани фотожурналист Гъажиали Абдулаева КПСС-дин Дагъустандын обкомдин ва Министррин Советдин тапшуругъдалди и хуърун тежриба машгүрзавай махсус блюплетенар гъазурнай, газетрани хейлин материалар чапнай (1987-йис).

Хасавюрт райондин Къурушрин хуърун Культуралдин дворец яргъал йисара неини чи республикада, гъак СССР-дин майданда, а чаван социализмдин хейлин уълквейран чешнединди яз машгүр хъанавай.

И икъара зун мад и хуърун мугъман хъанавай. Культуралдин дворец вичин чекадал алама. Амма... Виликан машгүрвал, чешнелувал...

Авайвал лугъун, чи хейлин маса хуърерин культурадин ужагърив гекъигайта, ана гиланни халкъдиз, культурадин дережадиз, игътияжиз жаваб гузвой, (куллугъздавай) крат, затлар авайди аквада.

Культуралдин дворецдин вилик пад, гъаят къячуртлани, ана инсандин рүгъдиз хъсан патахъя таъсирдай хейлин затлар-памятникар, гульчег къхинар, суретар, таъсирлу гафар, тарихдин рекъемар аквадай чкайрал ала. Гъаятда гъэр чавуз хайитлани михъивал, къайда хуъзва, ам цукъвералди, векъералди, кулкусралди безетмишнава. Хуърун газа миракатарни инал тешкилздавайдал шак алач. Хейлин миракатра иштиракдай къисмет зазни хъана. (Социализмдин Зегъметдин Игит Сейфедин Къулиеваз памятник ачхадайла, генералар Рамазан Жафаров, Шамил Асланов табриздайла ва икл мадни).

Культуралдин дворецдин къенепатани (дегълизда ва директордин кабинетда) лап газа документар цларал ала.

Девирдин къайдайвал тукътүрнавай цлан газетар (плакатар), наркоманиядиз, экстремизмдиз акси къвалах, несилрин игитвал, зегъметдин, спортдин рекъерай агалкъунар, хуърун тарих раижздавай газа затлар аквазава. Ибур, гъелбетда, санлай хуърун агъалийрин культурадин игътияжиз къуллугъздавай къвалах ина авайди субутзавай делилар я.

Амма дворецдин драмати къунгыне хъана. Са 20 йис идалай вилик заз акур чуънвай дақларар, ракларар, чакана ацахънавай пол... Анаг капитальнидаказ ни ремонта? А пул ни гуда? Виликрай совхозди хуъзай. Гила?.. Авач спонсорар...

Хуърун культура хажжавай драматар ина генани ава: 1 ва 2-нумайрин юкъван школаляр, спортдин стадионар (саки гъэр магъледа), шегъердин къайдада аратнавай гегъенш күчеяр, марфадин яд къеңез акъудавай къанавар, цийидаказ эхциздавай гульчег къвалер... Ина инсанар шадбахтавар яз, кар-кеспидик кваз дуланмиш, мергъматлавал, инанмишвал артух хъун лазим тир. Амма яшлу къасарин бязи гафарикай кхатайвал, кар-кеспидик (чекадал майшат чукърайвилай) амач, лап газа жегъилар пата-къередихъ акъатнава. Текдиз амай къузекар газа жезва.

И карди къанун-къайда хуънинчи чуурукла таъсирзава. Жуъреба-жуъре таъсирлариндерин арадал къевезва. Къурушириларни арадал къевезва.

Зун гъавурда акъурвал, санлай Къурушрин чехи жемят "Им зи хуърим зи къвал, ина культура за хуъда!" лишандик кваз яшамиш жезва. Масакла икъван чехи хуъре я михъивал, я къайда, я низам хъуз жедачир.

Къуруширил Культуралдин дворецдин директор, РД-дин культурадин лайиху работник **Захар КЪУРБАНОВ** (шиклида) и рекье кар алай къасарикай сад я.

Яргъал йисарин гъакъисагъ зегъметдай, пешекарвал тестикъарунай, халкъдин искусство ва хъсан адетар хуънин рекье агалкъунар, акъалтавай несилар халкъдин яратмишнин руъйдада алаз тербияламишнай азас Хасавюрт райондин администрацияди (кыл Д.Салавов) 2014-йисуз ганвай "Чухсагъулдин Чарчи" зи фикир тестикъарзава.

Деклени! Хуърун культура хуън, хажжун са касдилай, я са дестедилайни алакъдай кар туш. Хуърун жемятдин газа ва кар сад хъун лазим я. Крат, гафар, гъерекатар санал агудавай ужагърикай садин хуърун Культуралдин дворец я. Аскерар - анин къуллугъчияр... Гъелбетда, хуърун администрация, агъсакъалрин, муаллимринг, жегъилринг тешкилтар галачиз ахътин пар садавайни виликди тухуз жедач...

Понедельник, 7 марта**РГВК**

- 07.00** Время новостей Дагестана
07.30 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанарх» Беседа с директором Института педагогики им. Тахо-Годи Г. И. Магомедовым
08.10 Мультфильм
08.30 X/f «Отчий дом»
10.30 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Каракозом
12.30 X/f «Берегите женщины»
15.10 Концерт «Дербент 2000»
18.20 Мультфильмы
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил» «С праздником, дорогие женщины!» Литературно-музыкальная композиция
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 X/f «Женщины»
21.50 Д/ф «Новый Дагестан. Итоги за три года. Рамазан Абдулатипов»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 X/f «Ожерелье для моей любимой»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на табасаранском языке «Мил» «С праздником, дорогие женщины!» Литературно-музыкальная композиция
01.35 Концерт «Дербент 2000»
04.40 X/f «Берегите женщины»

ПЕРВЫЙ

- 6.00** Новости.
6.10 X/f «Фиктивный брак».
7.30 X/f «Соломенная шляпка».
10.00 Новости.
10.10 T/c «Манекенщица».
12.00 Новости.
12.15 «Манекенщица».
14.40 «Кристиан Лубутен. На высоких каблуках».
15.45 «Я блесну непрощенной слезой...»
16.50 «Достояние Республики: Андрей Миронов».
18.40 X/f «Красотка».
21.00 «Время».
21.20 Комедия «Статус: Свободен».
23.10 Концерт Данилы Козловского «Большая мечта обыкновенного человека».
0.40 Триллер «У каждого своя ложь».

РОССИЯ 1

- 2.05** Комедия «Руководство для женщины».
3.50 «Модный приговор».
4.50 «Наедине со всеми».
5.15 Комедия «Девушка с гитарой».
7.05 T/c «Катерина».
14.00 «Вести».
14.20 T/c «Катерина».
15.00 «Петросян и женщины».
17.30 «Танцы со Звездами».
20.00 «Вести».
20.30 X/f «Москва слезам не верит».
23.40 «Андрей Миронов. Держась за облака».
0.35 Комедия «Соломенная шляпка».
3.25 X/f «Сватовство гуся-ра».
4.55 «Комната смеха».

НТВ

- 5.00** T/c «Супруги».
6.00 X/f «Сибиряк».
8.00 «Сегодня».
8.15 T/c «Свет и тень маяка».

ТВЦ

- 5.40** X/f «Удиви меня».
7.30 X/f «Огонь, вода и... медные трубы».
8.55 X/f «Сверстницы».
10.35 D/f «Любовь в советском кино».
11.30 События.
11.45 «В центре событий».

МОСКВА СЛЕЗАМ НЕ ВЕРИТ**ВТОРНИК, 8 марта****РГВК**

- 07.00** Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил» «С праздником, дорогие женщины!» Литературно-музыкальная композиция
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 X/f «Ожерелье для моей любимой»
10.10 «Масленица 2015»
11.50 X/f «Женщины»
13.40 Д/ф «Новый Дагестан. Итоги за три года. Рамазан Абдулатипов»
14.20 Концерт Зарины Тильдизе «Откровение»
16.45 X/f «Здравствуй и прощай»
18.20 Мультфильм
18.45 Передача на лакском языке «Арьши ва агълу» Презентация книги Надиршаха Хачилаева «Спустился с гор»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Мультфильм
20.20 «Бизнес Дагестана»
21.00 «Профессионал» Конный и лучный спорт
21.30 Д/ф «Барият Мурадов»
21.50 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Праздничный концерт
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Арьши ва агълу» Презентация книги Надиршаха Хачилаева «Спустился с гор»
01.35 Концерт Самиры «На Восток»
03.15 X/f «Мэри Поппинс»
05.00 «Правовое поле»
05.25 X/f «Здравствуй и прощай»

ПЕРВЫЙ

- 6.00** Новости.
6.10 X/f «Моя любовь».
6.45 Комедия «Орел и решка».
8.20 X/f «Одинокая женщина желает познакомиться».
10.00 Новости.
10.10 Комедия «Приходите завтра...».
12.00 Новости.
12.20 X/f «Высота».
14.10 Комедия «Девчата».
16.10 X/f «Весна на Заречной улице».
18.00 Комедия «Любовь и голуби».
20.00 Юбилейный вечер Раймонда Паулса.
21.00 «Время».
21.20 Юбилейный вечер Раймонда Паулса.
23.00 X/f «Одна встреча».
0.30 X/f «В ожидании выдоха».
2.45 «Модный приговор».
3.45 «Наедине со всеми».
- 8.00** «Сегодня».
8.15 T/c «Свет и тень маяка»
10.00 «Сегодня».
10.20 T/c «Свет и тень маяка».
12.00 «Еда живая и мертвая».
13.00 «Сегодня».
13.20 X/f «Три тополя на Плющихе».
15.00 «Зеркало для героя». Гала-шоу с А. Пушкиной.
18.00 «Все звезды для любими».
19.00 «Сегодня».
19.20 «Все звезды для любими».
20.00 T/c «Вдова».
0.25 «Дискотека 80-х».
4.00 T/c «Контора».

РОССИЯ 1

- 6.10** Комедия «Одиноким представляется общежитие».
7.55 X/f «Любовь с испытательным сроком».
12.00 «О чём поют мужчины».
14.00 «Вести».
14.20 X/f «Москва слезам не верит».
17.30 «Танцы со Звездами».
20.00 «Вести».
20.30 X/f «Дневник свекрови».
23.25 Праздничное шоу Валентина Юдашкина.
9.00 Новости дня.
1.40 X/f «Люблю 9 марта!»
3.25 «Комната смеха».
- 6.00** X/f «Как Иванушка-дурочек за чудом ходил».
7.45 X/f «Фанфан-тильпан».
9.00 Новости дня.
1.40 X/f «Люблю 9 марта!»
5.00 T/c «Супруги».
6.00 X/f «Мой друг Иван Лапшин».

НТВ

- 10.00** X/f «Человек-амфибия».
12.10 T/c «Д'Артаньян и три мушкетера»

ТЕЛЕнеделя**10.00** «Сегодня».**10.20** T/c «Свет и тень маяка».**12.00** «Технология бессмертия».**13.00** «Сегодня».**13.20** «Поецем, поедим!»**14.00** «Свадьба в Малиновке».**14.40** X/f «О чём молчат девушки».**16.15** T/c «Неразрезанные страницы».**17.20** X/f «Ворошиловский стрелок».**19.15** T/c «Снайпер 2. Тунгус».**22.40** T/c «Краповый берет».**2.00** T/c «Снайпер. Оружие возмездия».**14.40** X/f «9 рота».**(Россия - Украина - Финляндия)**.**17.20** X/f «Ворошиловский стрелок».**19.15** T/c «Снайпер 2. Тунгус».**22.40** T/c «Краповый берет».**2.00** T/c «Снайпер. Оружие возмездия».**14.40** X/f «Свадьба в Малиновке».**17.20** X/f «Ворошиловский стрелок».**19.15** T/c «Снайпер 2. Тунгус».**22.40** T/c «Краповый берет».**2.00** T/c «Снайпер. Оружие возмездия».**14.40** X/f «Свадьба в Малиновке».**17.20** X/f «Ворошиловский стрелок».**19.15** T/c «Снайпер 2. Тунгус».**22.40** T/c «Краповый берет».**2.00** T/c «Снайпер. Оружие возмездия».**14.40** X/f «Свадьба в Малиновке».**17.20** X/f «Ворошиловский стрелок».**19.15** T/c «Снайпер 2. Тунгус».**22.40** T/c «Краповый берет».**2.00** T/c «Снайпер. Оружие возмездия».**14.40** X/f «Свадьба в Малиновке».**17.20** X/f «Ворошиловский стрелок».**19.15** T/c «Снайпер 2. Тунгус».**22.40** T/c «Краповый берет».**2.00** T/c «Снайпер. Оружие возмездия».**14.40** X/f «Свадьба в Малиновке».**17.20** X/f «Ворошиловский стрелок».**19.15** T/c «Снайпер 2. Тунгус».**22.40** T/c «Краповый берет».**2.00** T/c «Снайпер. Оружие возмездия».**14.40** X/f «Свадьба в Малиновке».**17.20** X/f «Ворошиловский стрелок».**19.15** T/c «Снайпер 2. Тунгус».**22.40** T/c «Краповый берет».**2.00** T/c «Снайпер. Оружие возмездия».**14.40** X/f «Свадьба в Малиновке».**17.20** X/f «Ворошиловский стрелок».**19.15** T/c «Снайпер 2. Тунгус».**22.40** T/c «Краповый берет».**2.00** T/c «Снайпер. Оружие возмездия».**14.40** X/f «Свадьба в Малиновке».**17.20** X/f «Ворошиловский стрелок».**19.15** T/c «Снайпер 2. Тунгус».**22.40** T/c «Краповый берет».**2.00** T/c «Снайпер. Оружие возмездия».**14.40** X/f «Свадьба в Малиновке».**17.20** X/f «Ворошиловский стрелок».**19.15** T/c «Снайпер 2. Тунгус».**22.40** T/c «Краповый берет».**2.00** T/c «Снайпер. Оружие возмездия».

<

среда, 9 марта

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан

08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан

09.00 Канал национального вещания «Рубас» (на табасаранском языке)

11.35 Местное время. Вести-Дагестан

14.30 Местное время. Вести-Дагестан

17.30 Местное время. Вести-Дагестан

18.20 Территория совершенства

19.10 Акценты. Аналитическая программа Ильмана Алипупатова

19.30 Реклама

19.35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана

07.15 Передача на лакском языке «Арьчи ва айлу»

Презентация книги Надиршаха Хочилава «Спущившийся с горы»

08.30 Время новостей Дагестана

08.45 Д/ф «Лондон глазами гурмана с Нардой»

09.20 X/f «Мэри Поппинс»

11.30 Д/ф «Барият Мурадов»

11.50 «Бизнес Дагестана»

12.30 Время новостей Дагестана

12.55 «Правовое поле»

13.35 Д/ф «Мелодии Дагестана»

14.00 «Профессионал» Конный и лучный спорт

14.30 Время новостей Дагестана

14.50 Т/c «Владыка морей»

16.30 Время новостей Дагестана

16.50 X/f «Приходите завтра»

18.45 Передача на дагингском языке «Адамти ва замана»

19.30 Время новостей Дагестана

20.20 «Подробности»

20.40 Мультфильм

21.00 «Гонги»

21.25 «Жилой мир»

21.50 «Вдохновение»

22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей Махачкалы

23.20 «Аутодафе»

00.30 Время новостей Дагестана

01.00 Передача на дагингском языке «Адамти ва замана»

01.35 Т/c «Владыка морей»

02.40 «Гонги»

03.05 X/f «Вся королевская рать»

05.00 «Жилой мир»

05.20 X/f «Приходите завтра»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро»

9.00 Новости.

9.20 «Контрольная закупка»

9.50 «Жить здорово!»

10.55 Комедия «Любовь и голуби»

12.00 Новости.

12.15 Комедия «Любовь и голуби»

13.25 «Блобетка»

13.55 «Время покажет»

15.00 Новости.

15.15 «Время покажет»

16.00 «Мужское/Женское»

17.00 «Недавно со всеми»

18.00 «Вечерние новости»

18.45 «Двойной поженился!»

19.50 «Пусть говорят»

21.00 «Время»

21.35 Т/c «Батальон»

23.40 «Вечерний Ургант»

0.15 Ночные новости.

0.30 «Политика».

1.35 «Недавне со всеми».

2.30 «Время покажет».

3.00 Новости.

3.05 «Время покажет».

РОССИЯ 1

3.20 «Модный приговор».

4.20 «Контрольная закупка».

5.00 «Утро России».

9.00 «Вести».

9.15 «Утро России».

9.55 «О самом главном».

11.00 «Вести».

11.35 «Местное время. Вести - Москва».

11.55 Т/c «Тайны следствия».

14.00 «Вести».

14.30 «Местное время. Вести - Москва».

14.50 «Вести. Дежурная часть».

15.00 Т/c «Гюльчайтат».

17.00 «Вести».

17.30 «Местное время. Вести - Москва».

17.50 «Вести».

18.15 «Прямой эфир».

19.35 «Местное время. Вести - Москва».

20.00 «Вести».

21.00 X/f «Дневник свекрови».

23.50 «Специальный корреспондент».

1.35 «Загадки цивилизации. Русская версия».

Фильм 1. «Тайнерборей. Потерянный рай».

Фильм 2. «Новая прародина словян»

3.35 Т/c «Срочно в номер! 2»

4.45 «Вести. Дежурная часть».

ТВЦ

6.00 «Настроение».

8.05 «Доктор И...»

8.35 X/f «Разные судьбы».

10.40 Д/ф «Ольга Остроумова. Любовь земной»

11.30 События.

11.50 Т/c «Пурар Агата Кристи».

(Великобритания).

13.40 «Мой герой».

14.30 События.

14.50 Д/ф «Иосиф Сталин. Убийство вождя».

15.40 X/f «Чудны дела твои, Господи!»

17.30 Город новостей.

17.50 Т/c «Хроника гнусных времен»

19.40 События.

20.00 «Право голоса».

21.45 «Петровка, 38».

22.00 События.

22.30 «Линия защиты».

23.05 Без обмана. «Тещины блины»

0.00 События. 25-й час.

0.25 «Русский вопрос».

1.10 X/f «Неразрезанные страницы».

5.05 Т/c «Расследования Мердока».

ПОЛНАЯ ВЕРСИЯ

20.05 Т/c «Охотники за бриллиантами»

22.20 Новости дня.

22.45 Т/c «Охотники за бриллиантами»

1.00 «Военная приемка».

1.45 X/f «Афганский излом».

4.35 X/f «Кольбельная для мужчин».

БОМБИЛА

ПОЛНАЯ ВЕРСИЯ

DVD

20.05 Т/c «Хроники Риддико».

(США).

22.10 «Смотреть всем!»

23.00 «Новости».

23.25 X/f «Воины света».

(США - Австралия).

1.15 «Самые шокирующие гипотезы».

2.15 «Странное дело».

3.15 «Тайны Чапман».

4.15 «Мелодрама «Кровое зеркало души».

(Россия - Украина).

22.45 «Свадебный размер».

23.45 «Свадебный размер».

0.30 X/f «Кадкина всякий знает».

2.00 Мелодрама «Унесенные временем».

5.40 6 кадров.

18.05 Т/c «Она написала убийство».

19.00 Мелодрама «Кровое зеркало души».

(Россия - Украина).

20.30 «Новости культуры».

19.45 «Главная роль».

20.45 «Правила жизни».

21.10 Д/ф «Гагарин».

22.05 «Власть факта».

22.45 «Остров».

Е. Яковлевича.

23.30 «Новости культуры».

23.45 «Худсовет».

23.50 X/f «Дядя Ваня».

1.30 А. Глазунов. Концертный вальс.

1.40 «Моя жизнь».

2.15 Рено Гарсиа-Фонс.

Соло. Концерт в Марселе.

15.30 «Сейчас».

16.00 Т/c «Убойная сила».

«Лазурный берег»

16.20 Т/c «Убойная сила».

«Лазурный берег»

17.25 Т/c «Убойная сила».

«Лазурный берег»

18.30 «Сейчас».

19.00 Т/c «Детективы».

«День рождения невесты».

19.40 Т/c «Детективы».

«Бахчисарайский фонтан».

ПЯТНИЦА, 11 марта

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11.35 Местное время. Вести-Дагестан
14.30 Местное время. Вести-Дагестан
17.30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 Мир Вашему дому
18.40 Дагестан спортивный
18.55 Граны реальности
19.15 Вести-дежурная часть
19.35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

- 07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Гладанги гамалги заманги»
08.00 Обзор газеты «Хакикуват»
08.15 Мультифильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/ф «Лондон глазами германца с Нардой»
09.20 X/f «Олеко Дундич»
11.30 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
12.10 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Горские сабоцветы»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Агросектор»
13.25 «Прогулки по музею»
13.50 «На виду. Спорт»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 T/c «Владыка морей»
16.30 Время новостей Дагестана

1.45 Комедия «Свадьба»
4.05 «Модный приговор».
5.05 «Контрольная закупка»

РОССИЯ 1

- 16.55 Концерт «Музыкальный майдан»
18.20 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, хальк гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкалы
20.20 «Подробности»
20.35 «Здоровье»
21.10 Пятничная проповедь
21.40 Обзор газеты «Дагестанская правда»
21.50 «Разумный взгляд»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкалы
23.20 Ток-шоу «Концепция»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, хальк гетмес» Телечерк «Ламаты Джаминот Керимовой»
01.35 T/c «Владыка морей»
02.40 X/f «Таверна «Ямайка»

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро»
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка»
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.55 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Жди меня».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Человек и закон».
19.50 Телегра «Поле чудес».
21.00 «Время»
21.30 «Голос. Дети».
23.20 «Вечерний Ургант».
0.00 Д/ф «Большой Вавилон».

HTV

- 5.00 T/c «Супруги».
6.00 «Новое утро».
9.00 T/c «Возвращение Мухтара».
10.00 «Сегодня».
10.20 T/c «Свет и тень маюка»
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
14.00 «Место встречи».
15.00 «Зеркало для героя» с А. Пушкиной.
16.00 «Сегодня».
16.20 T/c «Улицы разбитых фонарей».
18.00 «Говорим и показываем».
19.00 «Сегодня».
19.45 ЧП. Расследование».
20.15 T/c «Пасечник».
22.10 T/c «Бомбила. Продолжение».
23.10 «Большинство».
0.20 «Пасечник. Последствие».

1.20 «Место встречи».
2.20 T/c «Один против всех».

ТВЦ

- 6.00 «Настроение».
8.05 X/f «Не ходите, девки, замуж».
9.25 T/c «Любопытная Варвара 2».
11.30 События.
11.50 T/c «Любопытная Варвара 2».
14.30 События.
14.50 T/c «Любопытная Варвара 2».
17.30 Город новостей.
17.45 X/f «Государственный преступник».
19.40 События.
20.00 «Право голоса».
21.45 «Петровка, 38».
22.00 События.
22.30 А. Гребенщикова «Жена. История любви».
0.00 Д/ф «Ирина Алферова. Не родись красивой».
0.50 X/f «Хроника гнусных времен».
4.20 T/c «Расследования Мердока» (Канада).

ЗВЕЗДА

- 6.00 X/f «Единственная...»
8.00-14.05 T/c «Охотники за бриллиантами»
9.00 Новости дня.
10.00 Военные новости.
13.00 Новости дня.
14.00 Военные новости.
18.00 Новости дня.
18.30 X/f «Жизнь и удивительные приключения Робинзона Крузо».
20.25 X/f «Живите в радости»
22.00 Новости дня.
22.25 X/f «Берегите мужчин!»
0.00 X/f «Сувенир для прокурора».
1.45 T/c «Северный ветер»
5.35 X/f «Три жениха».

REN TV

- 5.00 «Территория заблуждений» с Игорем Прокопенко».
6.00 «Документальный проект».
20.15 T/c «Пасечник».
22.10 T/c «Бомбила. Продолжение».
23.10 «Большинство».
0.20 «Пасечник. Последствие».

10.30 T/c «Рожденная революцией. Комиссар милиции рассказывает»

- 11.25 T/c «Рожденная революцией. Комиссар милиции рассказывает»
12.00 «Сейчас».
12.30 T/c «Рожденная революцией. Комиссар милиции рассказывает»
16.00 «Информационная программа 112».
16.30 «Новости».
17.00 «Документальный спецпроект». «Жириновский - это Жириновский».
19.00 «Информационная программа 112».
19.30 «Новости».
20.00 X/f «Темный рыцарь».
22.50 X/f «Темный рыцарь: Возрождение легенд».
14.00 T/c «Рожденная революцией. Комиссар милиции рассказывает»
15.30 «Сейчас».
16.00 T/c «Рожденная революцией. Комиссар милиции рассказывает»
16.35 T/c «Рожденная революцией. Комиссар милиции рассказывает»
17.30 T/c «Рожденная революцией. Комиссар милиции рассказывает»
18.30 «Сейчас».
19.00 T/c «След». «Сказки из ямы».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 «Сейчас».
6.10 Утро на 5°.
9.00 «Территория заблуждений» с Игорем Прокопенко».
10.00 «Сейчас».

19.50 T/c «След». «Женский день».
20.40 T/c «След». «Мокошь».
21.30 T/c «След». «Потанчуй со мной».

- 6.00 Драма «Месть превышающее всего всегда».
9.00 «Секреты индийской кухни».

9.30 «Путешествие по Индии: Гокаран, Мурдешвар».

10.00 Комедия «Городской переполох».

12.10 X/f «Бархатные сумерки».

15.10 Драма «Школа жизни».

18.00 Мелодрама «Недопетая песня».

21.00 Мелодрама «Танцов дико».

КУЛЬТУРА

- 6.30 Канал «ЕвроНьюс».
10.00 «Новости культуры».

10.20 X/f «Закон жизни».

12.15 D/f «Тонгириро. Священная гора».

12.30 D/f «Александр Тихомиров. И внутрь души направлю взгляд».

13.10 «Правила жизни».

13.35 «Письма из провинции». Клин.

14.05 «Острова». Вера Марецкая.

15.00 «Новости культуры».

15.10 «Семейная комедия. Георгий Гачев и Светлана Семенова».

16.30 «Билет в Большой».

17.10 D/f «Порто - раздумья о строптивом городе».

17.30 X/f «Мальчик и девочка».

18.50 Муз. фестиваль «Crescendo».

19.30 «Новости культуры».

19.45 «Смехоностальгия».

20.15 «Искатели». Загадка исчезнувшей императрицы».

21.05 X/f «Осень».

22.35 D/f «Под говор пьяных мужиков».

23.30 «Новости культуры».

23.45 «Худсовет».

23.50 X/f «Спасение».

1.30 X. Родриго. Концерт «Аранхус».

1.55 «Искатели». Загадка исчезнувшей императрицы».

2.40 D/f «Монте-Сан-Джорджио. Гора ящериц».

суббота, 12 марта

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 08.10 Реклама
08.15 «Юные таланты». Концерт школы искусств 8.
11.10 Местное время. Вести-Дагестан
14.20 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

- 07.00 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

- 6.00 Новости.
6.10 Детектив «Предварительное расследование».
8.00 «Играй, гармонь любими!»
8.45 M/c «Смешарики. Новые приключения».
9.00 «Умницы и умники».
9.45 «Слово постыря».
10.00 Новости.
10.15 «Смак».
10.55 «Владимир Гостюхин. «Она его за муки полюбила...»

HTV

- 5.05 «Хорошо там, где мы есть!»

5.35 T/c «Участковый».

7.25 «Смотр».

8.00 «Сегодня».

8.15 «Жилищная лотерея Плюс».

8.45 «Готовим с Алексеем Зимним».

9.20 «Кулинарный поединок с Д. Назаровым».

10.00 «Сегодня».

10.20 «Главная дорога».

11.00 «Еда живая и мертвая».

11.55 «Квартирный вопрос».

13.00 «Сегодня».

13.20 «Я худею».

14.20 «Поехали, поедим!»

15.10 «Своя игра».

16.00 «Сегодня».

16.20 T/c «Кодекс чести».

23.55 T/c «Версаль».

20.00 X/f «Хоффа».

4.35 «Модный приговор».

РОССИЯ 1

- 4.30 T/c «Следствие ведут знатоки». «Он где-то здесь»

6.15 «Сельское утро».

6.45 «Диалоги о животных».

7.40 «Местное время. Вести - Москва».

8.00 «Вести».

8.10 «Россия. Местное время».

9.15 «Правила движения».

10.10 «Личное. Анастасия Волчкова».

11.00 «Вести».

23.55 T/c «Участковый».

1.50 «Дикий мир».

2.20 T/c «Один против всех».

3.00 «Новые русские сенсации».

21.00 «Ты не поверишь!»

22.00 Комедия «Муж по вызову».

23.20 T/c «Инспектор Льюис».

3.20 T/c «Онисктор Льюис».

1.50 «Дикий мир».</div

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 13 марта

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 10.20 Местное время.**
Вести Дагестан.
События недели.
Информационно-аналитическая программа
- РГВК**
- 07.00, 08.30** Время новостей Дагестана
- 07.15** Д/ф «Единство в вехах» от Эльбруса до Терека
- 07.50** Мультифильмы
- 08.45** X/f «Воздушные приключения»
- 11.15** «Интер-диалог»
- 12.00** «Наши дети»
- 12.30** «Страна гор» представляет: «Главный редактор»
- 13.10** X/f «Прощайте, голуби!»
- 14.50** Концерт «Музыкальная премия года 2015» (г. Дербент)
- 17.30** «Человек и право»
- 18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Арбену Кардашу 55 лет**
- 19.30** Время новостей Дагестана. Итоги
- 20.00** «Здравствуй, мир!»
- 20.30** «Главная тема» с Алексеем Казаком
- 22.30** Время новостей Дагестана. Итоги
- 23.00** Чемпионат России по волейболу. Высшая лига «А» 18-й тур. Расширенный репортаж

01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Арбену Кардашу 55 лет

01.35 X/f «Воздушные приключения»

03.40 «Главная тема» с Алексеем Казаком

05.25 X/f «Прощайте, голуби!»

ПЕРВЫЙ

5.35 Детектив «Барханов и его телохранитель».

6.00 Новости.

6.10 Детектив «Барханов и его телохранитель».

8.10 «Армейский магазин».

8.45 M/c «Смешарики. Пинкод»

8.55 «Здоровье».

10.00 Новости.

10.15 «Открытие Китая».

10.50 «Непутевые заметки».

11.10 «Пока все дома».

12.00 Новости.

12.20 «Фазенда».

12.55 «Гости по воскресеньям»

13.50 «Ирина Алферова. С собой и без тебя...»

15.00 ЧМ по биатлону. Масс-старт. Женщины. Прямой эфир из Норвегии.

15.45 «Черно-белое».

16.50 «Голос. Дети».

18.00 Вечерние новости.

18.10 «Голос. Дети».

18.50 «Клуб Веселых и Находчивых». Высшая лига.

21.00 Воскресное «Время».

23.00 T/c «Саранча» (18+).

1.00 X/f «Он ушел в воскресенье».

2.50 X/f «Скудко-у! Скудко-эй!»

РОССИЯ 1

5.00 Т/с «Следствие ведут знатоки». «Он где-то здесь»

7.00 «Мульт утро».

7.30 «Сам себе режиссер».

8.20 «Смехопанорама».

8.50 «Утренняя почта».

9.30 «Сто к одному».

10.20 «Местное время. Вести - Москва». Неделя в городе.

11.00 «Вести».

11.10 «Смеяться разрешается».

13.05 X/f «Братские узы».

14.00 «Вести».

14.20 X/f «Братские узы».

17.30 «Танцы со Звездами».

20.00 X/f «Криминальное наследство».

23.55 T/c «Участковый».

1.40 «Наш космос».

2.40 «Дикий мир».

3.10 T/c «Один против всех».

ТВЦ

14.20 «Поедем, поедим!»

15.10 «Своя игра».

16.00 «Сегодня».

16.20 X/f «Я шагаю по Москве».

18.00 «Следствие вели».

19.00 «Акценты недели».

20.00 X/f «Криминальное наследство».

23.55 T/c «Участковый».

1.40 «Наш космос».

2.40 «Дикий мир».

3.10 T/c «Один против всех».

9.55 «Военная приемка».

10.45 «Научный детектив».

11.05 «Новая звезда» 1-й тур

13.00 «Новости дня».

13.15 Д/с «Оружие победы»

14.00 T/c «Викинги»

18.00 «Новости. Главное».

18.35 «Особая статья».

19.25 Д/с «Легенды советского сыска. Годы войны».

22.00 «Новости дня».

22.20 Д/с «Легенды советского сыска».

0.45 T/c «Случай в аэропорту»

5.25 X/f «Пари».

REN TV

6.10 X/f «Охламон».

8.00 «Фактор жизни».

8.35 X/f «С любими не расставайтесь».

10.05 Д/ф «Ирина Афлерова. Не родись красивой».

10.55 «Барышня и кулинар».

11.30 «События».

11.45 X/f «Государственный преступник».

13.35 «Смех с доставкой на дом».

14.30 «События».

14.45 X/f «Беглецы».

16.35 X/f «Умница, красавица».

23.00 «Добров в эфире».

0.45 «Соль».

1.30 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».

7.35 M/f: «Дракон», «Кентервильское привидение», «Утра, попугая Кеши», «Полугай Кеши и чудовище», «Миллион в мешке», «Волк и теленок», «Золотое перышко».

12.15 T/c «Однажды в Ростове».

23.00 6 кадров.

0.30 Мелодрама «Никогда не забудь тебя».

2.25 Мелодрама «Унесенные временем».

4.05 Д/с «Звездные истории».

5.05 6 кадров.

5.15 Тайны еды.

5.30 Домашние блюда с Джейми Оливером.

13.35 Драма «Зависть ботов».

16.10 Комедия «Ландыш серебристый».

18.00 Главное.

19.30-2.20 Т/с «Убойная сила» «Служебное ответствие».

3.15-5.05 T/c «УРО». Простые парни 5»

ДОМАШНИЙ

6.30 Домашние блюда с Джейми Оливером.

7.30 6 кадров.

8.30 T/c «Мисс Марпл. Тайна Карабского залива».

10.40 Мелодрама «Право на любовь».

14.20 Мелодрама «Гадкий утенок».

18.00 6 кадров.

18.05 T/c «Она написала убийство».

19.00 Мелодрама «Иллюзия счастья».

22.50 X/f «Звездные истории».

23.50 6 кадров.

0.30 Мелодрама «Никогда не забудь тебя».

2.25 Мелодрама «Унесенные временем».

4.05 Д/с «Звездные истории».

5.05 6 кадров.

5.15 Тайны еды.

5.30 Домашние блюда с Джейми Оливером.

11.55 «Больше, чем любовь».

12.35 «Россия, любовь моя!»

«Традиции и культура хантов».

13.05 Д/ф «Дельфины - ге-парды морских глубин».

13.55 «Тени и злодеи».

14.25 «Что делать?»

15.10 Д/ф «Тихим голосом».

15.50 X/f «Таня».

17.45 «Линия жизни».

18.40 «Пешком...» Москва авангардная.

19.10 X/f: «Кражи», «Самая красивая женщина».

23.20 Д/ф «Бордо. Да здравствует буржуазия!» (Германия).

23.35 X/f «Не забудь... станция Луговая».

МЕЛОДРАМА

ПРАВО НА ЛЮБОВЬ

СПОРТ с 7 ПО 13 МАРТА

СПОРТ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 М/ф «Даффи Да: охотники за чудовищами».

8.35 «Комеди Клаб. Лучшее»

9.00 T/c «СашаТаня».

9.30 T/c «Пригород 2».

10.00 «Сестра невесты».

9.00 «Секреты индийской кухни»

9.30 «Путешествие по Индии: Дели».

Чи такабур таватар

Нариман ИБРАГЫМОВ

ДИШЕГЪЛИ! И гаф мецел дидени, вахни, умурдин юлдашни, рушни, свасни... къввеза. Гъар са гаф риклиз худши, милиди, руьт кутазвайди я. Гъа са вахтунда гъар гафуна багъривилин, кла-нивилин, гъейранвилин, вафалу-вилин, къешенгвилин гъиссер, ли-шанар, рангар ава. Абурун патай чав, бубайрив, рухвайрив, стхай-рив, гъульерив, езнейрив, хтулрив гъамиша къанивал, мегърибанвал, регъимлувал, къенивал агақъза-ва. Гъатта са шулугъ, чуру кар, тахиркарвал акъатайлани абур чалай гъил къачуз гъазур жезва. Гъавиллячаз абур клан я, абурун краял, къилихрал, гъиссерал, умурдин эгечизават тегъердал разивал, дамах ийизва.

Квалин къула цай хульхъ, майишат идара авунихъ, хизанда хуш, къени, шад гъалар ярат-мишунихъ, веледриз дузыгъун тербия гунихъ галаз сад хвиз, ди-шегълири улькедин, халъкин майишатдин гъар са хел вилик тухунники, общество гражданви-линди авунники чин зегъметдин къетлен пай кутазва. Итимирихъ галаз барабардаказ, лайхлуда-каз. Баркалла чипи!

Авайвал лагъайти, дишегъ-лирин югъ тир 8-Мартдин сувар чна, итимири, риклик чими, муль-уббатдин гъиссер кваз, жуван багъририз пишешар, цуквер, назик гафар, гъатта шириарни багъишдай хиял аваз гъузлемиш-зева, къаршиламишеза. Итимар гуьрчег, назик, хуш гафар лугу-нис са тлимил мискин ятланы, ди-шегълириз чир хун лазим я, чаз чеб гъамиша играми тирди. Ди-шегъли галачир умур тухуз са итимири рази жедайди туш. Чун квел гъамиша къару я ве чун гъамиша къуллугъда акъвазиз гъазур я.

Зун инанмиш я, дишегъли-рин суварни, адахъ вичин къетлен тарихъ аватлани, итимири чин къанибуруз мульуббат, вафалу-вал къалтурун, абуруз икрам, гъур-мет авун патал яратмишнавай-ди я. Адан тарихъ талукъ язни чав ихтиин делилар агақъна.

Умурда тестикъ хъанвай гъакъникъят авай, итимирив гекъи-гайла, дишегълияр хейлин ихти-яррикай, азадвилерикай магърум-навай. И кардал наразивалзавай дишегълири яваш-явшаш чин гъахълу сес хажиз, гъукум гъи-левайбурувай герек истемишунар ийиз эгечина. 1857-йисан 8-март-диз Нью-Йоркдин парчаяр храдай фабрикада квалихъзлавай дишегъ-лияр чин ихтияр патал майдандиз экъечина. Абу шегъердин күнчайра иччи къажъанрин къанер гатаз къекъвена, чипхъ гъахълу истемишунар авайдакай фабри-кадин ве шегъердин сагъибар ха-бардарна.

Дишегълирин ихтиин гъере-катар маса улькейрани къиле фена. Абурун истемишунар вири къилиз акъудзавачиртани, бязи уламра дишегълири къарши-диз экъечизавай, абуруз зегъмет чугвадай, къелдай, политикиадал машгъул жедай ихтиярар, мум-кинвилер гузвой. Мисал яз, 1906-йисуз Санкт-Петербургда дишегъ-лияр патал технический высший училище кардик кутуна. 1909-ий-

суз Нью-Йоркда сифте яз авто-машинар гъалзавай дишегълии-рин акъажунар къиле тухвана. 1989-йисуз Римда сифте яз сэнь-недиз дишегълирикай ибарат "Вивальди-оркестр" концерт гваз экъечина...

1910-йисуз Копенгагенда квалихъзлавай дишегълири международный 2-конференция къиле фена. Анал дишегълири чипи гана кланы азадвилерикай, ихтияр-рикай мадни кевиз ва геъеншдиз лагъана. Германиядин социал-де-мократический партиядин ди-шегълири дестедин башчи Клара Цеткина гъар ийисуз ва са вах-тунда дишегълири сувар къиле тухунин фикир авайди лагъана. И теклиф конференциядин саки вири иштиракчии хвена ва сувар тухунин макъсадни чин ихтияр патал датана женг чу-гуникай ибарат хун лазим тир. Суварин югъни Нью-Йоркдин зегъ-метчи дишегълияр къучейриз экъечай 8-Март яз тайнарна.

1911-йисуз дишегълири международный югъ Европадин къуд улькведа - Австрияда, Гер-манияда, Данияда ва Швейцари-яда къейдна. 1912-йисузни гъа и ульквейрин дишегълияр чин сув-вариз къучейриз, майданрал экъечина. 1913-йисуз дишегълири международный югъ сифте яз Россиядин пачагълуъда къейдна. 1914-йисуз и сувар къейд авурун гъередик Нидерланди-яни эхкечина. Гъа идади вири вахтундади къутяя хъана. И кардизи Европада къил кутур Дуль-нъядин сад лагъай дядеди къе-гана.

1917-йисуз Россиядин пачагъ-луъда инкъилаб арадал атана. Большевики дишегълири сув-вар авайди рикле хана ва адаз официальный дережада къуват гана. Нетижада 8-мартдин къей-дзлавай дишегълири междуна-родный югъ Советрин Союздик акатзавай вири республикайра хушвиледи, гъеншдиз къейд-злавай, рикл алай сувариз элкъве-на. Алая вахтундади Россиядин Федерацияда, Азербайжанда, Эрменистанда, Белоруссияда ва Украина да и югъ милли сувар яз гъисабзева. 1965-йисалай сувар квалихъзлавай тийидай, ял ядай югъ язни малумарна.

Чи рикле аламайвал, и юкуз тешкилзавай суварин шад мяре-катрал гъукумдин органри, пар-тийный ва советский руководи-телри дишегълириз талукъ яз го-сударстви тухуззвай сиясатдин тъакъиндай гъахъ-тъасбар ийидай, производстводин къенкъвичияр тир дишегълириз наградаяр, пишешар гудай.

1975-йисуз мадни къетлен вакъяна арадал атана. ООН-ди и яс "Дишегълири международный йис" яз малумарна. Идакай мен-фят къачуна, Советрин Союз-ди 8-Март дишегълири международный югъ яз тай-инарун теклиф гана ва ООН-дини адаптереф хве-на. Гъа ик, дишегълири сув-вар дульнъядин вири ульквей-ра къейд ийидай адат арадал атана. Гъелбетда, Советрин Союз чукъурайдай гъуѓув-нис сувариз гузвой полити-ческий рангар кважъна, къе 8-март гатфарин, дишегъли-рин гъузлевилин, назикви-лин, мульуббатдин, камал-

лувилин сувар яз къейдзава. Россияда и суварин суфраяр гъар са квале ачуказа лагъайти, чун ягъалиши жедач. Итимири, рух-вайри, хтулри чин багъририз дишегълирин югъ риклин сидъ-идай тебрикзава.

Чна къе лезги халъкин вири таватриз гъузел сувар мубарак-зава. Лугъун лазим я хъи, чи дидейри, вахари, сусари, рушари республикадин, улькедин искус-ство, илим, литература, медици-на, образование вилик тухуник еке пай кутуна ва кутазва. Абу-рун тъварар гъар садан мецелни ала. Республикалай къеце машгъур хъайи, государстводин идараириз, майшатриз реъбер-вал гайи, СССР-дин, РСФСР-дин, ДАССР-дин депутатарвиле хягъай, Социализмдин Зельмет-дин Игитвилин тъвар къачур, илимдин кукушар мультуѓарай дишегълиярни чахъ бес къадар-да ава. Летифа Керимова, Гуль-семел Гъамирова, Зара Латифо-ва, Зарбаф Жафарова, Рабият Исакъова, Саимат Ферзалиева, Имамат Ибрагымова, Къемер Адигузелова-Палчаева, Фатъма Алиберова, Сарият Агъширино-ва, Унейзат Мейланова, Фаида Гъаниева, Пенкер Авчиева... гъа ихътинбурукой я. Абурун гъуѓув-на мадни жеъилар ава. Инанмиш я, абуруни гъар са хиле дамах-дай агалкъунар къазанмишда, дульнъядиз къегъал рухвайри, гъузел таватар акъуда.

Къе чи таватриз шиир багъиш тавуна гъикл акъвазин.

Гатфарин варз, гъузел сувар, -
Пара хуш я чаз и члавар,
Кутазвай чак гъевес, лувар,
Таватар, квез югъ мубарак!

Гъейран я зун къу ериярал,
Къени, михъи, пак къилихрал,
Тухузвай чун тик кукушрал,
Таватар, квез югъ мубарак!

Гуьрчег, къешенг гъар камуна,
Нехишар хъиз ал гамуна,
Таевзай гъуѓувъчи тавуна,
Таватар, квез югъ мубарак!

Шадвални хъвер чанда аваз,
Ширин аваз мецел алаз,
Багъишзавай бахтлу нур чаз,
Таватар, квез югъ мубарак!

Азиятрин пар тақурай,
Ачух дульнъя дар тахъурай,
Гульушан чав хар тавурай,
Таватар, квез югъ мубарак!

Мартдин сувар табрикиз квез,
Цуквер, пишешарни газ
къvez,
Кланивилин темен хъулькъvez
Гуз гъазур чун квез мубарак!

Женнет дидейрин Къачерик ква

(Гъадис)

Фазила АБАСОВА

Ша чун и гафарин къучур-мишнавай манадин лапдеринриз гъяхъиз чалишиши жен. Диде. Дульнъядал виридалайни багъа инсан яз хъайила, вучиз дидедин тъвар къунмазди заz къагъар къввеза, зи вилер нақъварив ацлужва? Яраб ада зал чуѓур жа-фа завай адап агаќъар хъийиз та-хъайвиялай ятла? Я тахъайти, заz ам бейкеф авур чка хъантла? Мумкин я, зи чан гайтланы заз икъван гегъенш дульнъядал диде жағын хъийин тийизвайвиялай я жеди. Яраб... яраб... себеб гъикл чир хъурай? Ам чирун патал зун адап умурдин кетл яваш-явшаш ахъайз алахъда. Квелай башла-мишда? Гъелбетда, анжак тъби-атди вичи түккүрнавай дидеви-лин тахтунилай. А бахтунив гъич са тахтни, кланти вич пачагъирин къизилприкай, якъутрикай туль-күрнавай тахт хъурай, къведач.

И тахтунив ваз и дульнъядал виридалайни багъа ядигар - умуръ гузва. Ахпа дидедин вилик вичин веледикай инсан авун акъвазнава: ам квачел акъалдарун, ада зер тербия гун... Велед саламат хун патал, ада зандин саѓывал хун патал, ам хата-баладикай хун патал дидеди вич якъъван хаталу, четин шартариз къилихъди вегъеда, гъатта вичин чанни гуниз жуърт ийиди. Агъадихъ сунъбет заз зи диде Умутакай ийиз кланзава.

1971-йис. 7-классда келзавай бала Айдин садлагъана азарлу хъана. Райондин дуухтурханада къаткурнавай ада зуухтурриявай са чарани жевзачир. Ам акваз-акваз, тарал алай пеш хъиз, хъили жевзай. Дуухтурханадин къилин дуухтурди ам тадидаказ Махачкъаладин центральный больницаиз агаќъарун лазим тирдакай хабар гана. (Гъа чавуз дуухтурханадиз вичиз азарлуди Махачкъаладиз агаќъардай тақъатар авачир жеди). 13-йис авай Айдин Махачкъаладиз агаќъарун патал партиядин райкомдин I-секретарь Хидиров Къафлан къаришиши хъуналди экъунахъ фад самолет къведайвал хъана. И рахунар, агъвалатар ифиз къиле физва. Ихтилат ина дидедикай физвайди я. И кардикай хабар хъайи баладин къилихъ галай диде гъасята Мегъарамдухъяр Гили-дал квачи-квачи хвезд рекье гъатна, аялдиз лазим чарар-цлар, пек-лек хутаиз экъуналди агаќъайвал. Югъ малум жедайла хуруъз ага-къай баҳди я галатун, я меќивал, я кичевал гъиссавачир. Лазим вуч аватлани декъинкъайра къватна, баҳ Мегъарамдухъуруз хъфиз рекье гъатна. Завай ам къуна акъвазариз хъанач. Баҳдин сиве авайди гъа са гафар тир: "Я Аллагъ, и тлал вуна заз тагана, зи кел хътина баладиз вучиз гана? Вучиз вуна заз икъван гегъенш дульнъя дарна? Вучиз?" Эхирни, дидедин язухдай за улакъ гвай къунши ахварай авудна, баҳдин гъуѓувъни ракъурна. Итимири игитвилер женгинин майдандал къалурзава, дидейри - чин веледар патал.

Зи къисметдини заз чин гана. Хизан кутаз вегъей кам къулухъ вахчуниз мажбур хъана. Бубадин квализ хтана за гъеле сив ахъянова-чир, амма баҳ гъасята гъавурда акунай. Чил къурди хъиз, гаф акъат хъийин тийиз ам месиз яней. Иисни алатнач, баҳ и дульнъядилай хъфейнай. Зи къисмет ахътини хун баҳдин рикливай эхиз хъаначир.

Диде-виридалайни багъади, виридалайни иғрамиди, виридалайни кланиди, масанди, назиди, мөръяматлуди, мегърибанди, чин ачу-ди, рикл михъиди... Диде кланивилиз талукъ этиеттрин сан къуна къутя-гъиз хун мумкин кар туш, вучиз лагъайти ада зин бала кла-нивилин а къил авач.

Чун инал дидедин дидевилин тахтуникай рахана. Бес баладин везифа гъихъинди хъурай? Ам эвэз хурун мумкин кар я жал?! Гъелбетда, вай! Вай! Ахътина къуват са балади хъни авач. Адавай анжак чилин винел алай женнетдин няметрикай дадмишиз жеда - дидедин гъуѓурмет хуъз, адахъ гелкъвэз, адан гуѓуъз къуна, чан-рикай ийиз, дидедиз къулайвилер яратмишиз. Са гафуналди, дидеди къваш эцигай чкадал веледди къил эцигин. Мадни веледди вичин на-муслу краалди, хуруъз-квализ, Ватандиз вафалу хъуналди диде узягъарун, адавай къил вине къуна жемятдиз дамаҳдалди килигиз жедайвал авун лазим я.

Яраб завай женнетдин "няметар" дадмишиз хъанватла?! За 43-йисуз акъалтзавай неслидиз чирвилерни тербия гана. Зи зегъмет гъукуматди "Россиядин Федерациядин просвещенидин Отличник" тъвар гуналди къейдна. Им зи дидедин узягъвал я. Гыйиф хъи, и агалкъун зи дидедиз акунай. Дидейрикай рахайла, заз къагъар къввеза. Жаван чавуз еке азабар гайи зи стха Айдин лагъайти, Аллагъдин къумекъалди дуухтурри квачел ахъалдар хъувуна. Москвада хурун майшатдин академия къутягъай ам алай вахтунда "Антерикс" биотехнологический компаниян генеральный директор я. Лугъуда хъи, рагъметлуйрин руъзъери вири крарикай аян я. Зунни инанмиш я: дидеди чалди-вичин веледралди дамаҳзава. Къуй вири дидеяр узягъвиледи яшамиш хъурай!

Шикилда: зи диде Умут.

ЧИ ХАНУМРИН ДАФТАРРАЙ

Агъзурни са фикир ийиз...

Мерд Али ЖАЛИЛОВ

Гүзела ГЬАСАНОВА (рушвилин фамилия Алимарданова) Мегъарамдхурьун райондин Тағырхурун-Көзмайрал хана, Чехи хана. Ина юкъван школа, яру дипломдалди ДГПУ-дин филологияндик факультет акъалтарна.

Ленинград шегъердиз (гила Санкт-Петербург) акъудна. Ана вичин вири къуватар жегъиль несиллиз урус чалай ва литературадай дерин чирвилер ва михъи ахлакъдин тербия гуниз баҳшава.

Гүзела ГЬАСАНОВА

Мад пенжердал...
Мад пенжердал акъвазна иифен береда, Шумудни са суал вуна вилик вегъеда.... Агъзурни са фикир ийиз, зарб тваз гъилера, На лугъуди, жаваб ава шалдин цилера.

Яргай къванин акваз қандай ваз қлани инсан... Къекъевеза ви тързазай рикл, чан хару жейран Лувар аттай язух къушраз ава вун ухшар, Иф дериндиз фенватани, авач ваз ахвар.

Гарун сиве аваз физва живедин маргъял, - Тъбиатди акъуднава вучиз ятлан кълан. Белки, адаз хабар ава къе ви рикликай, Ви байихриз киче туширд мекъи хъйтътай?

Весидикай

"Уймуър гъалун са акъван туш рэгъят кар, - Чаз, аялриз, лугъудай тир бубади, - Камар вегъез табий ая гъар са klap, Гъалтайтлани а рекъера чанади".

Вахтар фена, гилани зун рэкъема, Амма камар къезил жезвач хъи, буба. Акъат тавур мурадарни риклема, Чара пата уймуър финиф хъуй туба.

Ви веси тир: къерех тахъун кардикай, Акъатайтлан хирер назик гъилериз. Са къегъаллу инсан хъунух гъардакай, Авуд тавун бармакни ви вилериз.

Къалин жезва къвалин тарцин дувулар, Машгъул я зун зи рикл алай къвалахдал, Къе вад лагъай ийисас фенва хтулар - Цийи нехиш я сихилдин сахадал.

Къве устар

Чи къвалева, я дустар, Гъвеччи зирек къве устар, Вири члана къвалахар Ийиз къведра артухар.

- Akl мийир, я чан Замир, - Вун акъваз түн, чан Эмир, - Лугъуз дидени баде Жеда бицекрин рекье.

- Ваз жезвачни бес залан Къаз гъилерал къве бала? - Дидедин чан хъуй къурбанд, - Жавабда за: - Мад къала...

Экв я абур вилерин, Къезилвал зи къвачерин. Рикле авай мурадар, Аллагъд патай савкъатар.

Гатфар

Невадал чи ала шағъвар, Лепедив гва манид гафар. Чинив нурар галукъзва, Ашкъи рикле ацуқъзва.

Чи багъдава лацу цуқвер, На лугъуди, я чеб эквер. Килигзава мад заз мили Сад-къве цуқни рангар хъипи.

Вуч хъсан им тушни бере: Гатфар варцел-гатфар къене. Тъбиатдин гъар са легъзе - Вуч гүзел я, хүнам рикле!

Дидед Чал

Дидед Чал мани я, Дидед Чал зари я, Шуршурзавай булах я, Лезгистандин дамах я.

Гатун юкъуз шағъвар я, Атир галай марвар я, Къаз акъатай никлер я, Зулун беред бегъер я.

Хъйтъбуң къаял кавал я, Чи гъурметни садвал я, Шиирдавай цлар я, Аялд(ин) сифте гафар я.

Зи Фикирар

Рикл акъудна къалуриз жеч къеневай, Цлаон ялав түхъуриз жеч риклекай.... Вуч тухузва и дүньялдай, чилелай... Килигда чун вири къакъан синелай. Амуқъайди чи арадин гъурмет я, Ам са чехи дагъ къван еке къимет я.

Гъеле мектебда амаз рушан рикл шишиар теснифунал, чалан сирер ахтармишунал алай. Гъа и сирди ам вичи хъяновай рекъельни акъудна. Алай вахтунда ада неинки хай лезги чалал теснифзава, гъа са вахтунда лезги шаирин яратмишунрин къетенвилер, абурун устадвилин держаяр ахтармишава, илимдин къвалахар къвильза. Ам къилин держадин муллум, филологияндик магистр, РФ-дин Президентдин грантдин сағыб я. Вилик генани чехи держаяр ква.

Гъузеладин яратмишунра къилдин тереф ада урус ва маса чалай лезги чалаз таржумаяр авуни къазва.

Алатай ийисан гатуз ам чи редакциядиз мугман хъянвай ва агъадихъ галай эсерарни гъа чавчутай.

Чи бажарагълу рушаз - муллумдиз, алимдиз, шаирдиз, таржумацидиз алукъзбавай 8-Мартдин сувар мубаракун яз чна и материал гъазурнава.

- Ваз рикл тирвал гүй, - лугъуда бубайри, - Рикл михъидаз экв къалурай балайри.

Аватлан чун гъарма са шеғъерда, Къил хъязава чавай жедай тегъерда. Руль Ватанда, мез раҳазва лезигдал, Тербия гуз жуван рикл гүзгуздал.

Инсанар

Инсанар вуч я гъар жуъре: Сада твада бириш пеле, Мукуъдавни жеда гъилле... Хъайитлани дүнне гъиле, Бязида сир вугудач. Бязибурун шадвал рикле Жеда, къурла са цукк гъиле. Гурулуш ийиз ракъин нурар, Акатаи хъиз вичик лувар, Вири сад я, - лугъудач. Ахъайда ваз рикл варар... Диардикай ви къаз хабар. Рикле аваз гъардаз чка, Гъахъ гафариз лап яз заха, Вич артух я лугъудач. Инсанар вуч я гъар жуъре...

Эхиримжи чар

Вучиз икъван вун я дарих? Туҳвена хъи рикл ялав? Къе зун я ваз ухшар, гъайиф - Чун сад-садан жедач патав.

Риклиз фадлай амач къарай: Акунамаз куқъвей дақлар, Чар татайла, ийиз гъарай, Атайла чар, жеда гатфар.

Гагъ жеда зун рикл-рикл нэз, Түпнайтлайз лагъай гафар. Гагъни жеда лугъуз-хъуриз, Агақайла зал ви чарап.

Бязи чавуз юғ жедалди, За гъар жуъре хияларда. Мад сеферда вун къведалди, За руль къвачел къарагъарда.

Заз Аллагъди акъул гана - Бахтункай пай атлана. Зун къисметда тек тар хъана, Гаф амуқънач - мез къурана.

Вуч манаваз заз чир хъанач, Чун - чаҳъ галаз гурушарна?

Чара хъунух эхиз хъанач, Зи чини къе биришарна.

Пара ярға аватлани, Риклелай вун алатдайд туш. Чи араяр къанатлани, Рикл рикливай къакъатдайд туш.

Ингилжатъян АЛИСТАНОВА

Риклин ашкъи

Фенватлани жегъилвал зи, Леке квачир гъульни зи, Са чавузни вахтунивай Риклин ашкъи жедач къузыз.

Сад лагъайди, шишиар зи, Къвед лагъайди, фикирар зи - Авач абура тафават гъич - Риклин ашкъи жедач къузыз.

* * *

Зи хиялар физава дуъз, И къил, а къил авачиз, За цукверин къазва күнчлар, Лайхлубуруз багъишиз.

Килигайла

дагълариз...

Килигайла дагълариз Дарихзавай чавуз зун, На лугъуди гва бейгъуш - Секинарда абуру чун.

Хупл гүзел я зи Ватан - Диде я заз гайи чан. Гъинихъ фейтлан алатдак Зи риклелай зи макан.

Калтугда зун пуларихъ, Я къизилрихъ багъа тир. Вуч ава и дүньяда Ватандилай багъа тир!

Герекзамач

Герекзамач гила ламар, Тимил хъанва абурун къадар. Юзай чка хъанва машин, Къуръ хъанва мензил рекъин.

Гъяркъу хъанва шуъкъу рекъер, Гъар са касдин сивик ква хъвер. Пар чуғвадай ава машин, Дегиш хъанва гъалар четин.

Маймундин ийис

Чизвайлta Маймундиз, Вичин къвачихъ яна ийис, Ада гудай хъи темен, Гардан къуна, инсандиз.

Вуч ийин къван, я гъайван, Дүньядкай ваз туш хабар. Датлана икл жеда сиве Цинин ийисуз адан тівар.

Гъайванлиз килигин, Зирекди авач ам хътин. Белки, адан тіварцихъди Хъсан крар пара жен.

Шад я зун

Вуч гүзел я къенин гъава, Ракъин нурар аватна. Зун аялрин юкъва ава, Ашкъи риклик акатна.

Шад я санал вири, Акваз жуван аялар,

Абура я мурад чехи И дүньяда бахтавар.

Аялрикай рикл секинз, Дидаир хъурай бахтлу. Мурадарни битмиш яз, Умуър хъурай лап гурлу

Багъларин бег

Самур вацун къерехда Чи колхозид багъ авай, А багъдал багъманчи яз Чи имидин дах алай.

Ам буба тир - Кичибег, Багълариз кутугай Бег. Чидай къвалах хъсандин, Гудай кфет инсандин.

Чи районда санани Мад ихтиин багъ авачир, А емишрин дад такур Са касни жагъидачир.

Ичин чуҳвер, пинияр Йикъарай гудай абуру. Икл жафадал зегъметдин Гъидай кутугай абуру...

Дидени бала

Кап элкъуэрна дидеди Вичин гъвеччи баладлай, Авач лугъуз дүньяда Ам хътин мад багъади.

Гъильван иер аквада, Гудайла аялдин хур. Вири дидеир бахтлу хъуй, Аваз рикл, пеле нур!

Экуйнин ярар

Рагъ хатиз мукъвавайла, Дагъларин күлк жеда яру. Цукверини яваш-явш Хажда къил чинп цару.

* * *

Экуйнхъ фад хуерьерилай Ван алахъда къекерин. Къчайрайни къеда ванер Чулыдиз физвай хиперин.

Икл къарагъиз пакамахъ Кагъул жедач халкъариз. Бегъер къачуз зегъметдин Сала, багъда къвалахиз.

КъепПинал

Аял авай къепПинал Дидедин нур аватна, Акурла гъвеччи бала, Адак ашкъи акатна.

Темен гузай дидеди Адан гъвеччи хъулькериз, Аватдалди ахварай Ширин ванцел эвериз.

И дүньядал дидед тівар Виридалай чехи я. Бала хъзвай дидед рикл Ракъин нур хъиз чими я.

Йиса авай къуд паюнкай Са пай я ам сувар хътин. Тибиатдал чан къевеза, Нефес чуғва гатфарин.

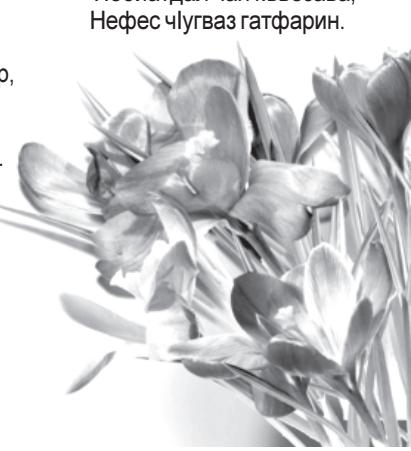
Зарифа КАЗИМОВА

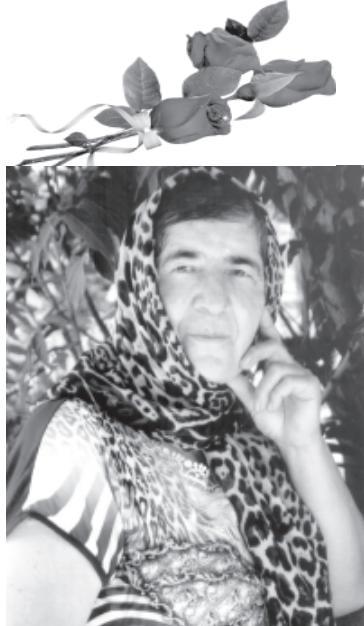
Гатфар

Гатфар, гатфар, гүзел
гатфар,
Лугъузва ваз за хуш гафар,
Экуйн къилий билбильд сесер
Ван къеда чаз гъакъван иер.

Таран куқъвар хъана лацу, Дагъни аран хъана къацу, Хтунайла партал яцу, Гъавадив гвай лезет аку.

Къезил жеда гатфар гъава, Нефесдиз ам жеда дава. Мекъини туш, я чимини, Рикл ачуҳда гатфари чи.

Фазила АБАСОВА

ТАХАЙ

Тахай... Гъасята чи фикир диг мергъятматсуз, къансуз, гъил къеви, рикл чиркин, са гафуналди, инсафсуз аждагъан къевза. Чна келай махара, къисайра, риваятра, гъатта манийрани кваз тахаян къамат гъа и жуъреда къалтурнава...

Дидевал!.. Пагъ, и гаф гъинкван мергъятматувилини регъимлувили, мердваливни мегърибанвилли ацланва! Гъелбетда, гъар са дидедиз вичин бала виридалайни гърчег ва дуњядин винел алай вири няметрилай ширина я. Пехърени вичин шарагдин тарифда. Им тлебии карни я - тлебиатди вичин чан алай къван затлар гъа икл халкънава.

Эхъ, дидедиз вичин хайи бала лугъуз тежер къван ширина я. Идал шак гъиз жедач. Амма чи ихтилат тахаякай физва. Тахай - яни чарадан веледдиз дидевал авун хиве гъатзавай кас... Ша чун и гафунин деринриз гъахъин...

Гъич са гъайвандини, я гъич са къушрани, чипин балайрилай гъейри, масадбуруз дидевал иидиач. Гъатта вечрени кваз чара цицибидиз кълф яда. Амма инсан дидедикай маърум хъанвай са нин ятлани аялриз дидевал авунал рази хъун - им гъар кткай дишегълидилай алакъдай кар туш. Килиг садра, ихътин дишегълидиз гъинкван сабурлувални къанажагъбувал, риклин мердвални чинин ачунал герек жезватла!!! Ихътин лишанар хастушир дишегълири, гъелбетда, чара аялриз дидевал авунин везифа чипин хиве къачун тавун лазим я.

Ингье, гъар гъикл ятлани, тахаян хиве дидевилин мајбурнама гъатна. Ам аялдихъ хайи дидедилайни хъсандин гелкъзвезва. Ахпа... Са бязи вахтара адап гъзлемеш тавур татугайвилер ацалтзана. И татугайвилер гъзвубурни аялрин багърияр я. Иллаки абурун рагметдиз фенвай дидедин патай...

Ихътин са аյвалатди зун къарсурна. Къуй лезги халкъдиз ашкара хъурай ва къимет гурай. Агъвалат Сулейман-Стальский райондин са хууре хъайиди я. Йисни тахъанвай аялдин диде рагметдиз фена. Аялдин къисмет гъахътинди хъана. Инап са касни тахсиру туш. Аллагъдин къадар я. Эл-адетдив юлдаш къейи аялдин бубади къвализ цийи кайвани хизива. Хизан ше-гъерда яшамиш жезвайди тир. Ам хъай пакад юкъуз бубади хъуре чехи дидедив (бадедив) гвай аял гваз хтана.

Йисар къвезд алатна. Аял чехи хъана, школадизни фена. Тахай диде аялдиз хайи дидедилайни хъсандин килигна. Къуни-къунший-

ЧИ ХАНУМРИН ДАФТАРРАЙ

рин, мукува-къилийрин, муаллимрин патай ада анжак чухсагъулдин келимаяр къазанмишна. Тахай анжак са кардал тажуб тир: хайи дидедин патай, аялдикай хабар къаз, садрани са касни акътнавачир.

Са сеферда тахай вичин юлдашдин хуруъз хъфейла, ам са мярекатдал аватна. Ана вичи къабулнавай, хузвай аялдин (хайи дидедин патай) чехи диде аваз жеда. Тахаяз ам эсиллагъ акурдии тушири. Амма дишегълии аялдин баде тирди чир хъайила, тахаяз ам къужахламишиз кълан хъана. Амма и дишегълиди, тахая гъилер эцяна, ада далу гана. Тахаян ийир-тиир хъана.

Суалар къvezза: эцягъунин себ бүч я? Тахай квелди тахсиру я? Аял хвена лугъуз я жал?

А “чехи дидедиз” за къимет гудач. Къуй ада къимет газет кълзайвайбуру гурай. Амма тахай ина женнетдин Гъурупера туш ни лугъуда? Умумур я. Тахай хийр-шийридик хуруъз хъфиниз мажбур жезва. Анра ам аялдин багъриярал гъалтзана. Абуру вирибуру тахаяз далу гузва. Мусибат тушни им?!

Зун са кардихъ инанниш я: чун мугъман дуњядыа яшамиш жезва. Эхират агъя дуњья я. Лугъуда хъи, ана вири сад-садал гъалтзана. Анжак аялдин хайи дидеди вичин хайи веледдиз килигай тахай къужахламишда. Вичин дидедив ада вичин гъутар ахгъакъар хъийидачта, низ чида...

Гила гъа и агъвалатдиз акси маса агъвалатдикай рахан. Алатдин кар я. И къве агъвалатни шегъердин гъа са къвалера къиле физва. Гъа ик, къвед-пуд йиса авай хътина аялдин диде рагметдиз фена. Йис алатайла, аялдин бубади цийи кайвани хъана. Гъа пакад юкъуз къвализ аялдин хайи дидедин диде-баде атана акътна. Ам акунмазди аялди гъарайна: «Баде, баде! Чи бах хтана!.. Вун гилалди гъина авай? Бахди вич мад гъич садрани санизни хъфидач лугъузва!..»

Тутульнив къван шелдив ацланвайтлани, бадеди ажузвал авунач. Ада гъасята тахай къужахламишна ва темен гана.

- Чан бала, - лагъана ада, - къенлай къулухъ вун зи руш я. Эхъ, эхъ. Вун зи хайи руш я, зунни - ви диде. Ваз вич лазим хъайтлани, дидедин патав ша. Гъич са кълни ял къамир. Къисметар я, чун рази хъун герек я...

Са къвед-пуд югъни алатна, дидеди (яни бадеди) неинки тахай, гъатта диде-бубани галаз ам вичин къвализ илифарна. Вичивай жезмай къван рушаз тавазивилер авуна.

Вичин хъиз свас гъйдайлар, бадеди, къучедал экъечина, жемятдин вилик тахаян гардандин яру келегъя вегъена, лагъана:

- Чан бала, стхадиз свас гъйдайди вах я. Вун чехи енге я...

И дишегълиди вич и дуњядал аламаз женнет къазанмишна. Агъя дуњядыа лагъайтла, хайи руш адан гардандин галклида...

Эхирдай заз лугъуз къланзавайди ам я хъи, тахая аялдал чуѓвазвай зегъмет хайи дидедин зегъметдив барабар я. Гъавиля хайи дидейрин къвачерин квай женнет, са шакни алачиз, гъадан къвачерин ква.

Я Аллагъ, гъич са аялни хайи дидедикай маърум тахъурай! Умумурар я. Къисметар я. Эгер... Я Аллагъ, аялрат тахаян къаматда женнетдин гъурупера тир гъалтрай. Идалайни гъейри, тахайрал чепни дуњядин укуль-цурудан гъавурда ақадай багърияр гъалтрай.

Марал БАЗАЕВА

Теж атай акъул

Хуруъквал фадлай секин хъанвай. Йиф къулай алатнавай. Садлагъана даклардал къкал гъалчай ванци серки япар алай Сефикули уяхарна. Хъутъкунна къвачел акълтай ада даклар ачухна.

- Вуж я, вич герек я? - зур гудай сесиналди жузуна ада.

- Зи паб вахце, - рахана мичи къучеда галтад жезвай къаралту.

- Зав паб гвани? - хъел атана Сефикулидиз.

- Эхъ, Галинадиз хъша лагъ, - минетдай жузы реда рахана къаралту.

- Галина - паб ви къвале тир, зи къвале ам зи руш я, кекягъ зи даклардин къланя! “Паб вахце!”, вун папан къадир авай, паб къандай итим тиртла, ам ви къвале жедай.

Гъар юкъуз хъваз, йифди къучейра гъатиз, югъ ачух жедайла къвализ хъвез, вичихъ галаз кълизчухваз акурла, Галина са йис идалай вилик, Жаванакай чара хъана, бубадин къвализ хътанвай. Са йисалай Жаван паб хъланз йифен къулариз Сефикулидин даклардин къланиз атана, вични луъх пиян яз. Сефикулидиз хъел атайди чир хъайила, ам атайдал кълтлалай эвичина, хуруън вини къилиз реке пъят хъувана. Пакад йифиз Галина цихъ къарихъ яз ахварай уях хъана. Адан япариҳ къланик квай айвандик къал азахадай ванер галукуна. Халат алукъина, Галина къланик эвичина. Сефикули Жаванакъх галаз хъел кваз рахазвай. Гуравай агъуз агъур камаралди Галина эвичайди акур Жавана, вилер адап ала, тади кваз накъвар михъна.

- За газаф минетзава, за мад хъийидач, зи юлдаш вахце, - лагъана, мез къурана Жаванан.

- Я хва, чна вавай руш гужуналди къақъудай чка авани? - рахана Суна, Галинадин диде.

- Чаз мугъман авани? - жузуна Галинадин дидедивай, гъич Жаван галай патахъни килиг тавуна. Са истиканда авай яд хъвана, винелди хъфиз гъазур хъана.

Папа вич саймишни тийизвайди акур Жаван Галинадин вилик метлерал акъвазна.

- Багъышламиша, зи азизди, хъана завай са ахмакъвал. За мад хъван хъийидач а зегъримар хъийиди, къин хъуй, хъвадач.

Галинадиз, къиль вине къуна, Жаваналай элясна винелди къаж жез кълан хъана.

- Ваз минет хъуй, чи къурпедин хатурдай хъайтлани хъша, хъван хъийидач за мад, къенин йиф шаъид хъуй, - халатдин ценер къуна Жавана.

Галина киснавай, адан вилерални, экъунал нур гуз, багъа къашар хъиз, накъвар хъиткъинна, лацу хъулькъверилай агъуз авахъна, метлерал

Роза МИНГЪАЖИДИНОВА

Подшипникар

Машиндин подшипники къекъзвай Тагъи Махачъкъалада са гъафтеда амуънина. Экунхъ къвляй экъечлиз, нянихъ ам иранвахан къвализ пиян яз хъкъзвай. Эхир са юкъуз иранвахан къавумдиз минетна: “Ваз минет хъуй, чан Ферзиллагъ, шумуд югъ я, хъваз къвализ хъвез, завайни хатар хъз жезвай, и чи езnedиз подшипникар жагъурна, ам хъфидайвал ая”. Ферзиллагъни рази хъана, ада чирхчири авай. Цийи подшипникар авай складда адан дустуни къвалахзайвай. Подшипникъяна, Ферзиллагъ Тагъи гъавурда таз алахъна: “Подшипникдин гъакъыни къимет цуд манат я, вуна складчидиз са вад манат це”. Вад манат це лагъайла, Тагъидиз хъел атана: “Вад манат гана, ам завайни къачуз жедачири?”

- Ятла, ма, - лагъана Ферзиллагъ, хъел акатана, гъилевай подшипник яд авай вириз гадарна...

Пакад юкъуз къавум мад минетиз атана: “Чан Ферзиллагъ, ам хъфидайвал ая”.

Чара хъанач, мад Ферзиллагъ вичиз чидай складдиз фена. Ина авай подшипникар къувнебур, яни ишлемишнайвур тир. Са гужуналди, Тагъидивай пуд манат пул къачуна, подшипник вахчана.

Гъа юкъуз хъфей Тагъидин машиндин подшипникар хуруъв агаъдалди вири чикана...

Балкандал ала

Дагъ дагъдал гъалтда, инсан инсандал гъалтда, лугъуда.

акъвазна адан чиниз килигзавай Жаванан чинал аватна. Галинади, гъил къуна, Жаван къвачел къаргъарна.

- Агъ, Жаван, Жаван, завай са гафни лугъуз жедач.

- Ви рикле вуч аватлани лагъ, Галина, - шад хъайи сесиналди рахана Жаван.

- Геж хъана, Жаван, геж, - пелелай гъил чуѓуна, мег џавуз акъудна, ухът алахъна Галинадилай.

- Квезд геж хъана, - са кънайнин къил акътнач Жаванан, къулухъ элкъвена, Сефикулидин атлыгъай чиниз килигна.

Сефикулини Суна, къульнери чуќъвена, кълик квай къвализ гъахъна.

- Чи къурпе фадлай чара ксарин хва я, - Галина, къве гъилвиди чин къуна, угъу акътна шеъна.

- Гъикл? Ни ихтия гана зи хва чарадаз гудай?

- Жаван къурмиш жезвай.

- Чи аял? - гъарайна Галинади. - Ви аял тирла, икъван чавалди вун тъни авай? “Вуна хайи аял заз герек туш, къилин кукъивал къизилдин кукъуш хъайтлани”, - лагъай гафар зибур тирни, Жаван? Заз чида, гила ам ви аял гъикл хънатла?

- Зун ахмакъ хъана, ви келле гъина авай, хва чарабуруз гудайла?..

Жаван кисна, къве гъилвиди чин къуна, цлан кълан ацукъ хъана, Галина шеъхъиз-шеъхъиз гурарай винелди къахънава.

Чинеба жегъилрал гъузчывал тухузвай дидени-буба айвандик акътнач. Сунади рушан гъгуънин чука.

- Яда, къарагъ, геж вахт я, мад ина ваз къадай чка амач. Галина за са вижевай чкадал динжарда. Хъия жувазни са меҳъзер. Пабни хва хъайиди риклелай алуд. Галинадини вун алуднава, - лагъана Сефикулиди. Жаван, къульнелай къуна, ракларай акъудиз алахъна ам.

- Вири тахсири къуди я, - гъарайна Жавана.

Пассажир - рехъ - автомобиль

Себебар садни къвед туш...

Алаудин ГЬАМИДОВ

Гъар юкъуз къвевайди авария хъана, автомашинар къвалалай аватна, флан къадар инсанар къена (ва икл мад) лугъудай ванер я. Гъа икл ийсар къвев алатзава, амма аварийрин нетижада телефон жезвай инсанрин къадар тимил жезвач. Яраб себеб вуч ятла?

Ихътин ва са жерге маса суалриз Россиядин МВД-дин Дағъустанда авай Управленидин Махачкъала шегъердин ОГИБДД-дин начальник, полициядин подполковник Къурбан ШУГАИБОВА жавабар гузва.

▪ Къурбан Зальирович, дугъриданни, Ростов-Баку шеърбеда хъиз, чи меркездани саки гъар юкъуз авария арадал къвеваза, инсанар телефон жезва. За куть къуллугъди къвалахава лугъузва. Амма гъакъикъат гъакъикъат я бязи водителри рекъера гъерекат авунин къайдаяр чурзана, абур себеб язтулкуын нетижаярни арадал къвеваза. Идан патахъай күне вуч лугъуда?

- Дугъриданни, ара датланя къетли серенжемар къабулзаватлани, аварийрин жигъетдай Махачкъалада гъалар муракаббур я. Икл, алтатай йисуз меркезда 395 авария регистрация авунва, нетижада 48 кас телефон, 484 агъалидизни хасаратвилер хъана. Виликан йисуз телефон хъайбурун къадар маддин газаф (56!) тир. Гекъигайла, 2015-йисуз "тимил" хъанватлани, ида чав секинвал вугузвач. Госавтоинспекциядин къайтъуяр артух жезва, абуру рекъера гъерекатдик квай инсанрин хатасувал хүн лазим я.

Шегъердин бязи къчейра (I Петрдин проспектда - 22, Насрутдинов ан проспектда тъварунихъ галай рекъе - 25, И.Шамилан проспектда - 36 ва икл мад) аварияр мукъвал-мукъвал жезва. А аварийрин 64 процент водителар тахисирлу я арадал астана.

Себебар агъадихъ галайбур я:

- рулдихъ пиян яз ацукун;
- къаншардиз машинар къвевазий рекъиз экъечъун;
- ийгинвал артухарун;
- виллик квай транспортдилай элячъунин къайдайрал амал тавун;
- гъалзавай транспорт техникадин рекъяй къайдадик тахъун... ва икл мад.

Чна абур дуьздал акуудзава. Икл, гъалъ-гъисабдин девирда чи къуллугъчири рекъера гъерекат авунин къайдаяр чурай 197651 дуьшуши винел акудна, абуруй 8276 административни материалил серенжемар къабулун патал шегъердин мировой судриз рекъе тун. Абуруни 1025 водитель улакъ гъалдай ихтиярикай магърумна, 414 шофер административный рекъяй жавабдарвилез чуугуна.

▪ Малум тирвал, шегъердин къчейра машинрик къвачи-къвачи физвай ксар акатзавай дуьшуши тимил туш. И жигъетдай күне вуч лугъуда?

- Ихътин дуьшуши чак сенксувал кутазва. Шегъердин къчейра яхдиз физвай инсанрин хатасувал хүнин месэлэ цийиди туш. Транспортдихъ галаз алақалу бедбаҳтилин дуьшуши (аварийрин) умуми къадардикай 54

процент къвачи-къвач физвайбур кутуни къазва. Идакай яхдиз физвайбур тахисирлу яз 32 процент авариляр жезва.

▪ Себебар?

- Рекъерин тайин тушир чайрилай элячъун:

- машинар физвай рекъель садлагъана (хабарсуз) пайда хүн;

- светофордий яру экв кузвайлани, рекъель элячъиз чалиши мишвал авун...

Гзафбуру реекъера гъерекат авунин къайдаяр анжак водителриз талукъ яз гысабаза. Гъатта ДПС-дин (дорожно-патрульная служба) къуллугъчири туьльмет авурлани, бейкеф жеда. Къвачи-къвачи физвайбур чеб гъник жавабдарсузилди туухуватла, чаз мукъвал-мукъвал аквазва рекъерин какатай чайрилай элячъиза, тротуарап авай чайрани транспортгъерекатдик квай рекъель акуваззава, бязи вахтара - гъатта пиян яз. Икл, неинки чипин, гъакъл масабурун умумурни хаталувилек кутазва.

Бязи водителрини къвачи-къвачи физвайбурун ихтияр кваз къзвач: абуруз тайинарнавай чайрилай элячъиза, чаз мукъвал-мукъвал аквазва рекъерин какатай чайрилай элячъиза, тротуарап авай чайрани транспортгъерекатдик квай рекъель акуваззава, бязи вахтара - гъатта пиян яз. Икл, неинки чипин, гъакъл масабурун умумурни хаталувилек кутазва.

▪ РИКIEL ХХИН: рекъера гъерекат авунин къайдайр 14.1-пунктунин бинедаллас яхдиз физвайбур патал махсус лишанар авунтай чадилай элячъиза, инсанар ахъюониз водителар мажбур я. Амма чина ма-сакла жезва: бязи инсанар рекъерин къерхра (махсус лишанар алай чадал) сятералди акувазнаваз жеда, зарбдиз къвеваз машинрихъай кичела.

лар, хасаратвилер хъанвойдаз күмекни тагана, катзава. Ихътин дульшушар дуьздал акуудиз жезвания, тахисирлу ийизвайди жавабдарвилез чуугузал алақазавани?

- И меслани, гъелбетда, къалбулух кутадайди я. Рекъера гъерекат авунин къайдаяр веъвидаказ чурна, инсан машинник кутуна, къиль баштанзавай дульшушар, гъайиф хъи, жезва. Гъа и кар себеб яз алатай йисуз 5 кас телефон, 40-дални залан хирер хъана. 18 дульшуш дуьздал акуудиз тахъана амазма. Ихътин вагъшивилерихъ галаз жэнг вири общественности чуугуна къланда. ГИБДД-дин къуллугъчириз гыннал ихътин чуруу къвалах жезвата чир жезвач къван - шигъидрин роль екеди я. Гъайиф хъи, гзафбуру, "э-эгъ, зи къиль вучиз тъарда" пугъуз, хев кутазвач. Гъакъл хъайила, ихътин тахисиркарвилер дуьздал акуудизни четин жезва.

Идахъ галаз алақъалу яз шеъгерэгълийривай, мугъманривай талабазава: бирдан авария авуна, водитель чыннуух жезваз, катиз хайтла, телефондай 99-66-30, 99-66-59 ва я 02 нумрайзиз зенгавун... Сир (анонимность) хъульва ва пишешарни гузва.

▪ Мад гъихътин татугайвилер кү къвалахдиз къең гузва?

- Шеърда дарихарзай месэлайрикай сад транспорт санал къват! хүн (пробкаяр) я. Идахъ галаз гъикъл жэнг чуугуз жеда? Күчейрани, рекъера, гъяятраны тротуарра машинирин гъилляй инсанар акувазмач. И жигъетдай иллаки меркезда муракаб гъалар ава. Къе ина транспортдин 100 агъзур таъват ре-

гистрация авунва. Абурун къадар мадни артух жезва. Күчейрани проспектра гъерекатдай мункинвал амукъзавач. Идалайни гъейри, мукъвал-мукъвал эквер хакхуни, къвалах тийизвай светофорри, водителри маршруткайр какатай чадал акувазаруни къайда хъуниз мадни къең гузва.

Шеърда умуми транспортдин маршруткайр къадар артух хъунлай гъейри, маса шеъррэй, районрайни къвеваз, меркезда гъерекатдик квай транспортдин къадар артух жезва, гзафбур законсуздаказ карчивилел машгъул жезва. Абурув хусу машинирин бизнес тешкилун патал герек вири документар хүн чарасувал.

Махачкъаладин администрации мэркезда къайда тун патал серенжемар къабулзава, белки, гележегда хъсанжен.

Рекъера гъерекатдиз - хатасувал

Мукъаятвал гъар йикъанди жен

(Интервью)

1986-йисуз Махачкъалада дидедиз хъайи А.И.САИДОВА (шикъилда) 2002-йисуз Ахчегъ райондин Къуркуларин хуруун юкъван школа күтъягъна. Къвалахдив къакъат тавуна, МАДИ-дин Махачкъаладин филиалда къелна в кыллин образованын диплом къачуна. 2010-йисалай РД-да авай УМВД-дин УГИБДД-дин рекъерал гъучивалдай отделениди къвалахиз эгечна. 2015-йисан октябрдилай башламишна, А.Саидова Россиядин Ахчегъ районда авай ОМВД-дин ГИБДД-дин начальникли къвалах-зава. И мукъвара чи газетдин штатдик квачир корреспондент Р.ЭМИНОВ полициядин старший лейтенант А.И.САИДОВАХъ галаз гурувшими хъана.

▪ Арсен Ильясович, квездийи къуллугъ мубаракрай.

- Чухсагъул!

▪ Чи рекъер авай гъалдикай квейвай вуч лугъуз жеда?

- Везифаяр тамамарунив эгечай сифте йикъара кыле тухтай ахтармишнурин нетижада малум хайивал, чи хейлин рекъер госстандартрив къазвач. Къилди къачуртла, районтрандик хейлин рекъер дар я, анра инсанар къекъедай тротуарар авач, рекъерин къерхрив гвай бязи къвалерин иесири абуру хъкуна, чипин хийирдиз ишлемешваз. Ахчегърин бязи къчейра ремонтрин къвалахар кыле тухун тавуна хейлин вахтар алатнавайди хъиз аквазва. Вири и татугайвилерин гъакъындай чна талукъ тир идараириз представленияя ракъурда. Зун къвалахади къевдадли районда ГИБДД-дин къвалах авай гъалдикай рахайтла, ругуд ватран къене чина ГИБДД-дин начальник тахъайвияй и рекъяй къвалах зайиф хънвай.

▪ Къвалахдив эгечай сифте йикъара күн гъихътин татугайвилерлар расалмиш хъана?

- Рекъера гъерекатдин къайдайрал амал тавун, улакъар ийгиндиз гъалун, ичи хъвана рулдихъ ацукун, къилин рекъе авай автотранспортдиз рехъ тагун ва масабур чи хейлин водителриз адепт хънвай края я

▪ Эхириджи вахтара рекъера гъерекатдин къайдаяр чурунай жавабдарвал артухарнавани?

- Эхъ, рекъера гъерекатунин къайдаяр чурунай жазаяр гун гила артухарнава. Мисал я, права авачир касдив руль вугунай 30 агъзур манат, права гвачиз машин идара авунай 5 агъзурдай 15 агъзур манатдал къевдадли жерме ийизва. Пияндыкай машин гъалунай водител 1,5-2 йисан вахтуналди правадикай маѓарымзава ва 30 агъзур манатдин жерме ийизва. Госномерар алачиз машин гъалунай 5 агъзур манат жерме ийизва ва икл мад. Къетлендиз къеңдай ийиз къанзана хъи, ичи хъвана рулдихъ ацукун лап хаталу тахисиркарвилек гекъигиз жеда. Гъикъл лагъайтла, ахътин касди неинки са вичин, гъакъл са тахисирни квачир ксарин умумурни хаталувилек кутазва. Практикади къалурзайвал, инсанар къиникин дуьшуши чехи пай ДТП-яр пиян гъалда авай водителар себеб яз арадиз къвеваза. И жуъредин краин вилик пад къун патал гила чна мукъвал-мукъвал рейдер тешкилда.

▪ Эхириджи вахтара чина ичи хъвана рулдихъ ацукуй-бүр авани?

- РД-дин МВД-ди талукъ тир буйргудин бинедаллас 18-ноябрдилай 27-ноябрдади чи районда профилактикаидин "Маршрутка", "Контроль трезвости" операцияр кыле тухвана. И серенжемар башламишайдал къулухъ чна ичи хъвана рулдихъ ацукун лапай чунан протоколар къхена, суддиз рекъе туну ва икл мад.

▪ Са къадар вахт идалай вилик чна райцентрада авай цийи мукътьевел, РОВД-дин дараматдин вилик квай паркуниси фидай къеңкүнрал, пенсийирин фондуунин управленидин идадарин вилик, анрал махсус лишанар алатаны, автомашинар акувазарзайдалакай ва гъакъл полициядин къуллугъчириз гъар юкъуз ихътин татугай гъал акувазтлани, абуру са жуърединни серенжемар къабул тийизвайдакай райондин газетда са шумудра критикадин материалар чапнай. Тажуб жедай кар я, критикализ жаваб тагунилай гъейри, къеңднавай татугайвилер къенин ийкъалдай давам жезва... Идаз талукъ яз вуч лугъуз жеда?

- Алай вахтунда райондин къенепатан краин отделдин ва ГИБДД-дин начальникар цийи ксар хъана. За умудзава хъи, чна, гъил-гъиле вугана, бегъерлудаказ къвалахда. Райондин рекъера гъерекатунин чешнелу къайда таъминарун патал, шаксуз, тайин вахтар ва гъар йикъан алахъунар чарасув я. Гъа күне лугъузвай киммивилер арадай акуудунин меслани гъар йикъан дикъетдик кутада. Автотранспорт идара ийизвай гъар са касди рекъерлек хвена къланда хъи, рекъера гъерекатдин хатасувилек къайдайрал амал тавуни түккүуль нетижайрал гъида. Икл тахъун патал гъам водителри ва гъамни яхдиз физвайбуру закондин истемишунрал амал авун чарасув я.

Хуърун хва Мамедагъа-гъажи

ИНСАН ВА АДАН КАР

Агъмед АГЬМЕДАГЪАЕВ

1962-йисуз ДАССР-дин Гъукуматдин къаардин бинедаллаз Ахцегъ райондин Къучагърин хуърун Ахцегърин дагъларинни дөрөйрүн хуърун майишатдин тежрибадин станциядин мулкунал къучарна. Ана алай аямдин къакъан къвалер, бегълер багълар галай авадан хуър арадал атанва. Ина 155 къвал (майишат) ава. Патав вири дуњьядиз машгъур гугурт квай кудай цин чешмеяр гва. Советрин девирда иниз гатун вахтунда СССР-дин гъар са пипляй риклин, дамаррин, жалгъайрин азарар авай гзаф агъалияр къvezvay.

Хуър къучарай сифте къилерай са шумуд 1962-йисуз, яширилай аслу тушиз, инсанар рак-дик азарлу жез башламишна. И кардин се-бебдай садан къилни ақытзава чир. Гъульын-лай чир хвайивал, 1955-1965-йисара Къизил дередин Хинерин хуъре рангунин металлар жагъурзаяв разведкади къвалахиз хъана. И кар патал абуру 8-9 км-дин мензилда са шумуд туннель эгъульнанавай. Аңрай агъур металлар квай чиркин ятар Ахцегъ вацук акахъиз хъана. 1983-йисуз и цин анализ авурла, адак, дугъриданни, агъур металлар квайди тестикъ хъана. Хуърунвийри гъя и яд ишлемишун себеб яз, азарлуряни къвердавай гзаф жезвай. Жемятдик чин сагъламвили патахъай къвалахулух акатна. И кардал са чин гъун патал хуъре собрание эвер гана ва анал Къучагърин къульгэне хуърят турбайра аваз михъи яд Ѹунин ва и кардин къиль къадай са кас хягъунин месэла эцигна. Сифтени-сифте спонсор жагъурна, эцигунардай материаларин смета тукъуруна къланзаявай. Хуърун агъсакъал Фатахов Къадира и кар нивай хиве къяз жеда лагъана суал гайила, са легъезда вири кис хъана. Ахпа Менафов Рагъимхана Агъмедагъаев Мамедагъадин тъвар къуна. Адани вичин разивал гана.

Агъмедагъаев Мамедагъа 1917-йисуз Ахцегъ райондин Къучагърин хуъре дидедиз хъана. Адан диде-буба диндин къайдайрал амал ийизвай инсанар тир. Мамедагъади вичин вири умумурда колхозчивиле, 1962-йисалай Советрин Союз чылдадил Ахцегърин хуърун майишатдин тежрибадин станцияда рабочийвиле къвалахна...

Агъмедагъаев Мамедагъа-гъажи,
чапла патахъай адан
стха Агъмедагъаев Мурсал

1983-йис тир. Собранидилай гъульын из Мамедагъади спонсор жагъурзаяв башламишна. Гъя и 1983-йисан гатув Ахцегъиз Аз. ССР-дин Варташен райондин Къарабулах хуърят Семед лугъудай са кас атана. Гъикт ятлани Мамедагъани Семед гуърушмиш хъайила, ада вичин къайгъирикай Семедаз ихтилатна. "Турбайр шумуд километрдиз тухвана къланзаявава пулдин харжияр гъикъван герек жезва?" - лагъана хабар къуна Семеда". Турбайр 11-км-диз тухвана къланзаявава, амма пулдин тақъатар гъикъван герек жедатла, заз чидач", - жаваб гана Мамедагъади. "Харжийрин смета тукъуруна, вири гъикъван пул ақытзаяваватла заз лагъ, а пул квэз за жагъурда", - хиве къуна Семеда. Гъульын юкъуз Мамедагъа Махачкъаладиз проектный институтдиз фена. Са вацралай гъазур хъанвай проект Мамедагъади Семедав вугана. Адан проектида къалурнавай пулунин къадар Мамедагъадин гъиле вугана. Гила адан вилик эцигунардай материалар жагъурунин месэла ақывазнавай. Ам, партиядин Ахцегъ райкомдин секретардилай башламишна, РФ-дин эцигунардай министерстводиз къван фена, амма санани къвалах тукъилене.

Хуърунвийрикай сада Мамедагъадиз хуърун майишатдин министр Шахбан Ма-

медован патав фин меслят къалурна. Лагъайвал, ам Махачкъаладиз фена, министрдиз вичин дерди лагъана. И ихтилатар хъайи са шумуд икъялай Мамедагъадив герек тир эцигунардай вири материалар агақъана. 1984-йисуз абуру ада хуъруз хана, рабочий бригада тешкилна ва турбайр кутаз башламишна.

1985-йисуз цин линиядих галаз алакъалу эцигунардай къвалахар вири күтъяна, гъя и 1985-йисан сентябрдиз хуърунвийрин гъя-ятра кранрай дагъдин михъи яд авахъна.

Анчай инихъ ингъе 30 йис алатнава. Начагъвилерни тимил хъанва. Амма къучагъвияр патал еке зегъметар къачур Мамедагъа хуърунвийрин рикелни аламач. Зи теклиф я: гъикъван хъсан кар жедай, а булах, чешме Агъмедагъаев Мамедагъадин тъварунхъ янайтла. Хъсан ксар рикелей алудна виже къведач.

Идалайни гъейри, чун куы хъайи хуъре сурар патал тайин са чка авачир. Мамедагъа республикадин шумуд идарадиз фенатлани, санани адан къвалах тукъилене. "Чаз федеральный чилер идара ийдай ихтияр ава. Къу хуър алай чка Ахцегърин тежрибадин станциядин балансад федеральный чил хъиз ала. Къун Москвадиз сельхозакадемиядиз фин лазим я", - лагъана жаваб ганвай ДАССР-дин Совминдай.

1985-йисан эхирра Мамедагъа Москвадиз хуърун майишатдин академиядиз фена ва анын сурар патал чил чара авунин ихтияр къачунна. Алай вахтунда пак Шалбуз дагъдин къаншарда рагъметдиз фейи хуърунвияр фарақъатдай чка хъанва.

2002-йисуз Мамедагъа-гъажи, хуърунвияр сад лагъайди яз, Меккадиз фена. Адан бубадин стха Агъмедагъаев Азизагъа хуърун шейх тир. Ам Йемендай тир Пир Муса лугъудай пак касдин сурун патав кучкунава. Мамедагъа 2006-йисуз 89 йисан яшда аваз рагъметдиз фена, ам гъя вичи арадал гъайи сурара кучкунава. Къе Мамедагъадин рухвайар, рушар чини чехи неслидин рекъяр физва, вирида исламдин адетар къилье тухзува.

Хуър-къвал патал еке зегъметар къачур Мамедагъа-гъажи хъти инсанар рикелей ракъур тавуна, абурун крат, тур гелер гележедин неслидиз раиж авун чи буржи я. Къуй халкъдихъ галай, мергъяматлу, жумартлу, дилибаш ксарин къадар гзаф хурай.

Дуль кардиз - къимет

Атлухан РАГЬИМХАНОВ

Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путина ва Дагъустан Республикадин Къил Р.Г.Абдулатипова чин рахунра вири дөрөжайрин къуллугчияр халкъдин игътияжар къилиз акъудун патал тирди къейдна. Амма са бязи къуллугчияри чин везифаляр дузы къилиз акъудавач, къвалахал жезвач ва векъи рафтарвал ийизва, им эсиллагъа рехъ гана жедай къвалах туш. Халкъдиз дузы къуллугчияр ийизва, ширин мецелди раҳазавай, чехи-гъвечендида гъуърметзаявай, чин везифаляр намуслувилелди, вахтунда къилиз акъудавачай ксарни чи арада тимил авач.

Чун, яшлубур, хуърун почтунихъ галаз гзаф алакъалу я, газет-журнал къизизва, экверин, газдин пул гузва, къезилвилерай гузвой ва пособийрин пулар къачузва ва икъ мад. Ихтилат Клирийрин (Къурагъ район) почтадин алакъадин отделенидин (ОПС) работникири физва.

Бубайрин мисалда лугъузва - "Къвалах тукъуна тавуртлани, чал чидайдал гъалтрай". ОПС-дин начальник Азизова Саймат Фикретовна вич къвалахадин рекъяр гъавурдик квай, савадлу, ачух рикл ва ширин мез авай, вичин везифаирив жавабдарвилелди эгечизавай кас я. Адан къвалахадин стаж вад 1985-йисанда, ери 20 йисанди я. Адахъ галаз са идарада къвалахадин почтальонар тир Бабахаева Селиматта ва Магъмудова Мажмината, начальницидай чешне къачунна, чеплай хуърун агъалияр рази - жедайдал къвалахадин почтальонар тир Бабахаева Селиматта Мажмината халкъдиз къезилвилерай къвездай пулар, пособияр, субсидиляр яр гузва.

Гъуърметлу къелчияр, къуне лугъун мумкин я, им абурун везифа я. Везифаляр виридахъ авачни бес?

Икъ, чи райондин "Дагъдин булах" газет вахтунда агакъазавач (4 икъялди 7 икъялди гъакъазавач). Себеб вуч ятла къиль къакъадай кас авач. Им чи хуъруз райондин хабарар гъизвай чешне я. Гила чун килигин: "Лезги газет" Махачкъалада хемис юкъуз акъудавача, 220 км мензилдай ам чав жумъя икъян нисинихъ агакъазава. Сагърай "Лезги газетдин" колектив, къилье халкъдихъ рикл кузвай редактор А.У.Сайдов аваз.

Бес 20 км мензил авай Къурагъай Клирийдин газет 4-7 икъялай агакъадан? Ида и газет агакъарзаявайбурун жавабдарсузал къалурзаявачни? Са шумудра за редакцияда ва редакция ақатзаявай управленида и месэла къарыгъарнай ва ам гъялдай рехъ къалурнай. Хемис юкъуз райондин газетни акъудавача. Жумъя икъян пакамахъ Къурагъай фена, хквадайла, райондин газетни вахчуна, рекъе Клирийдин газетар (гъя гъисабдай "Дагъдин булах" газетни) хкайтла, "Лезги газетдин" газети "Дагъдин булах" вахтунда агакъада.

Икъ почтадин машиндиз ийизвай са алава харжин авач. Бес и кар, гъуърметлу къелчияр, тежедиди яни?

И макъала газетдиз ақатайла, белки, и дегишвал жен.

Набиев МИРЗЕМАМЕДАН мастерскойдиз къвездай бурун къадар иллаки гзаф я. Ада машинрин магнитофонар, рангадин "Элджи", "Ролтон", "Сони", "Шиваки", "Рубин" телевизорар ремонтизва. Ада дерин чирвилер Саратовдин политехнический институтдин радиотехнический факультетдэг хъсандин къелчияр. А вуз ада 1995-йисуз къялънай. Адахъ 5-разряд да 20 йисалай виниз къвалахадин тежриба ава. Виликрай Мирземамеда Дербентда, Цийи хуърени къвалахадин. Хъсан телемеханик тирвилдяг тежриба къачуз адан патав масанрайни жегъил пешекарар къвездай.

- Мирземамедан къвалахадилай гъам муштеријар, гъам чунни рази я, - лугъузва анин директордин заместитель Ражабов Женнета.

Къвалахар давамарзава

Райсудин НАБИЕВ

СА ВАХТАРА Сулейман-Стальский райондин агъалийриз яшайишдин рекъяр къуллугъязавай комбинат неинки районда, гъакъ Республикалан машгъурвал авай кархана тир. Адан директорар хъайи С.Медееван, Къ.Мурадханован, Ж.Жафарован, В.Жамалдинован регъбервилер кваз къвалахадин ийисар халкъдиз къуллугъуна тайна. Гъакъ хуърун майишатдин тежрибадин станцияда рабочийвиле къвалахна...

Гъелбетда, гъукуматди фикир гузай, къайда-низам хуъзвай хъсан вахтар тир абу. "Перестройка" агақъайла, гъукуматдин къуллугъашар, къвалахадин истемишунар дегиши хъайла, "Цийи вилер" и комбинатдани тахъана

Сифте алщумда, ахпа атГуда

СУАЛАР-ЖАВАБАР

ЭКОНОМИКАДИН ОТДЕЛ

“Чи Сулейман-Стальский районда виликдай са шумуд колхоз авайды тир. Гүзгүнлай абурун чадал сохозар за нетижада мал-лапаг, техника газаф хъана. Са къадар техил, емишдин бегъер вахчузвой. Амма халкъдин хазина тергна, багълар худна, техника, чил маса гана, бязи ксари чин жибинар ацурна. Сулейман-Стальский районда сохозар, колхозар садни амач, гъза са вахтунда идарада работника газаф ага. Чилер са шумуд гектарларди цацари, тамари къунва, Гъинва иеси? Гъинва вахчузвой беъбер?”

Чна сесер гана хъяна вай халкъдин депутатат Гъамидулагъ Мегъамедова чи хурууз газ гънда лаъдана хиве къунай. Сесер къиле фидалди са шумуд йис вилик хуриериз тухванавай центральный линийрин турбаяр ярх хъана чканвайди тир. Эхирни гъукаматди вичин харжидалди хуриера авай школайриз газ тухвана.

Авам кесиб халкъ са бязи инсанри гъявурда туна. Күнне куль харжидалди турбаяр гъваш, пул квев гъукаматди вахкуда лаъдана. Кесиб халкъди, чин мал-лапаг гана, буржар къуна, гъар са касди чин къвалериз газ гънана.

Са юкъуз хуруун Советдин работниковат атана, гъар са касди шумуд метрдин турбаяр къяунватла алщумна. Гъукаматди пул вахчузвой хъиз хъана, халкъдиз шад хъана. Пул вучтинди я. Са бязи работники халкъ икъл вучиз алщурарзайди я?

Чна газаф талабазава “Лезги газетдивай”, халкъдин арзадиз фикир гана, чи пул вахкудайвал авун, я тахъйтла а пул гънин фенватла чирун.

Республикадин, райондин, хуруун советтин депутатати чипс сен гун патал рекъер тулькуърда, газ, яд гънда лугъуз хиве къада. Сесер гана кульгъяр хъайлла, халкъдиз ябни хгузмач.

**Муса РАМАЗАНОВ ва
Бутхуруун, Шхидхуруун,
Зугърабхуруун арзацияр”**

“Чаз, Мегъарамдхуруун райондин Азадогъолы хуруун агъалириз, ихтиин са месэладин патхайшикайт ийиз къланзана. Чи райондин вири хуриериз газ тухвана газаф ийис яр. Анжак чи хуур патал и месэла гъелегиз ачухди яз ама. Хуруун къилихъ галай анжак сад-къве къвализ гъанва газ, амайбуру, виликдай хъиз, къульди-гадди кълас кузва. Гъа са вахтунда чаз вири документра хурууз тамамдаказ газ гъанвайди яз къалурнавайди я лугъудай ванер къвезва. И месэладай къил акудиз къумек гун чна квевай талабазава.

**Мегъарамдхуруун райондин
Азадогъолы хуруун жемят”.**

Эхиримжи вахтара газрин къурлуушдиз талукъ шикайтар-суалар “Лезги газетдин” редакциядиз мукъвал-мукъвал къвезва.

Нин хиве вуч везифа аватла чин тийизвай ва, дүз лагъайтла, газаф вахтара и кардай къил акудизни къланзавачир агъалийрин наразивилер, арза-ферзе санлай къачурла вири газовикрилай я.

Сифтени-сифте къейд ийин, газдихъ галаз алакъалу месэлайрал машгъул карханаяр, электроэнергетикадин хиле хъиз, инани са шумуд жуъре ава.

Икъл, месела “Газпром трансгаз Махачкала” ООО (“Газпром” ОАО-дин “рушвилин” компания) Дагъустан Республикадин муштерийрив, РФ-дин Кеферпаратан Кавказдин Республикарив, гъакъни Закавказьедин государствийрив газ агакъарнал машгъул кархана я. Газдин магистральный турбада газ хъун и идарадин везифа я.

“Газпром газораспределение Дагестан” ОАО (“Газпром” ОАО-дин 100 % “рушвилин” компания тир “Газпром межрегионгаз” ООО-дин 100% “руш”) Дагъустандин муштерийрив атнуар авачиз газ агакъарнал, ам паюнал машгъул я. Карханади 11 агъзур километр сетриз къуллугъазава.

“Газпром межрегионгаз Пятигорск” ООО-дин Дагъустанда авай филиал асул гъисабдай агъалийривай ишлемишавай газдин гъакъни къватнаул, абонентрихъ галаз икърар кутнунал ва икъл мад и кардиз талукъ месэлайрал машгъул я лагъайтла жеда. Ибур Республикадин гъар са агъалидал - къвалер, законди истемишавайвал, газдин турбайрихъ галакъурнавай чакира яшамиш жезвай касарал атнуар авачиз, лазим къадарда (давление) аваз газ агакъарнал реке зеъмет чугазвай карханаяр я.

Амма Республикадин хуриер (газ тухун тавунвайбур) и къурлуушдик, яни магистралдин турбадик кутунин месэла маса карханайри гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр гъялазава.

Икъл, къейд ийин, и ва я маса хуруун, шегъердин тал алай месэлайр (рекъер-хуриериз, къулайвериз талукъ ва мсб) гъялунин къвалах сифтени-сифте чадин администрацияди (жемятдихъ галаз санал) гъиле къун лазим я. Чадин месэлайр райондин, гъльбъунлайни Республикадин дережада хажна, и ва я маса программайр аватла, лазим месэлайр г

Виридалайни хъсан президент

Махачкъаладин “Анжи” команда виликан гъужумдайдыр Самиюэль ЭтоОди вичиз къалахун къисмет хъайибурукай Сулейман Керимов виридалайни хъсан президент тирдакай лагъана...

“Алай аямдин футболда пулдин тақыттар лап важиблу я. Абур галачиз квевай куб фикирар, къастар къилиз акъудиз же-дач. Сулейман КЕРИМОВ за зи умъурда къалахун къисмет хъайи футболдин клубрин президентрикай виридалайни хъсанти я. Ада чаз секинвиледи къалахад мумкинвал ганай ва турчег проект түкъурнай. Эгер проект давам хъанайтла, чун

раижна футболистдин гафар Болгариядин “Труд” газетди.

РИКИЕЛ ХХИН: 2013-йисуз “Анжидин” директоррин советдин председатель Константин РЕМЧУКОВА “Анжи” клубдин футболистрин агалкунар къазанмишиз тахъя са шумуд къугъун себеб яз Сулейман Керимова “Анжи” командада хейлин дегишвилер твадайдакай, гъакъни клубдай са жерге багъа футболистар хъфиниз мажбур жедайдакай хабар ганай.

Къейд авун лазим я хьи, 2011-йисуз ЭтоО “Анжидин” “Интер” клубдай атайди тир. Къве иисалай, чи команда цийивилер хъайи Чавуз, ЭтоО гъужумдайди яз “Челси” клубдиз хъфенай.

“Анжи” команда къаршиламишна

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

2-мартиз Махачкъаладин аэропортуна Испаниядин Марбелъя шегъердай хквзвай футболдин “Анжи” команда шад гълала къаршиламишна. ИкI, командадин болельщики-автомобилисты Каспийскдик “Анжи-Арене” стадиондилай Махачкъаладин аэропортуниз, анайни команда-дин футболистар галаз “Анжи-Аренадал” авто-пробег тешкилнавай...

Къейд авун лазим я хьи, и жуьредин мярекатар икъван чавалдини къиле тухвайди тир. Авто-пробегдихъ команда ва болельщикар тупламишнин ва сад хъунин, гъакъни къугъунрин вилик командадин футболистрин руьг хкажунин макъсад ава.

Малум тирвал, алай иисан 14-январдилай “Анжи” команда Сад хъанавай Арабрин Эмирата фор-

болдин сезондиз гъазурвал акунин кампаниядив эгечинай. Абу-Даби шегъерда “Анжиди” ахтармушнин пуд къугъун къиле тухвана. ИкI, Руслан Альяларован гълип вердишвилер къачувай команда-дин Къазахстандин “Откетпес” команда-дин вине 3:0 (Амаду, Абдулловов-2) гъисабдалди инанишишвилелди гъалибвал къазанмишна. Ахпа чи команда Узбекистандин “Бунёдкор” команда-дин 2:3 гъисабдалди (Абдуллов, Боли) кумукъна. Сборин эхирдай Китайдин “Хэнань Цзянье” команда-дин галаз хъайи къугъун 2:0 гъисабдалди чи команда-дин хийирдиз акъалтла.

“Анжидин” хъутъун амай къве сбор Испаниядин Марбелъя шегъерда къиле фена. Сад лагъай сборда чи команда-дин дуствилин 4 къугъун къиле тухвана: Китайдин “Цзяньсун Сэйнти” (0:2), Москвадин “Динамо” (0:2), Анголадин “Бенфика Луанда” (1:0), “Краснодар” (1:4) команда-дин къабулна.

Эхиримжи сбор ихътин нетижайралди акъалтла: “Анжи” Москвадин ЦСКА-диз (0:3) гъисабдалди, Норвегиядин “Воренга” (2:1, къве тупни Болиди яна) ва “Викинг” (1:0, Эбесилиоди туп яна) команда-дин “Анжидин” кумукъна. Сборар акъалтларайдалай гъугъуниз чи команда-дин футболистриз ял ядай са шумуд югъ гана. Амай икъара лагъайтла, чи футболистри “Анжи-Арене” стадиондилай нубатдин къугъуниз гъазурвал аквада.

РИКИЕЛ ХХИН: нубатдин, 2-кругдин, 19-турдин къугъун чи команда-дин футболистри Каспийскдик, “Анжи-Аренадал”, 7-мартиз къиле тухуда. “Анжиди” Пермь шегъердин “Амкар” команда къабулда.

Къвенкъвечияр тайинарна

БОКС

ЧИ КОРР.

Алай иисан 19-февралдилай 25-февралдади Махачкъалада, “Труд” стадиондин патав кардик квай волейболдин центрада, 2002 ва 2003-йисара дидедиз хъанвай жаванрин арада Дагъустандин къвенкъечивал къазанмишун патал боксдай акъажунар къиле фена. Турнирда республикадин районрайни шегъеррай тир 200 боксёрди заланвилин 20 категориядай чин гъутарин устадвал къалурна.

Гъалибвал къазанмишай спортсменрин арада Мегъарамдухъурин райондай тир Гъажи-Мурад ЗАГЬИРОВНИ (76 кг-дилай артух заланвал) ава. Мадни Мегъамед МЕГЪАМЕДОВ (35,5 кг; Къизляр район), Азамат АКАЕВ (37 кг, Буйнакск), Ражаб ТИМИГИШИЕВ (38,5 кг; Къизилорта район), Мегъамед МЕГЪАМЕДОВ (40 кг, Леваша район), Камал ДАГИРОВ (41,5 кг, Махачкъала), Идрис УЦИЕВ (43 кг, Хасавюрт), Закари ЖАБРАИЛОВ (44,5 кг, Леваша район), Адам АБДУЛАЙСОВ (46 кг, Къизилорта), Чеэрэв АШАЛАЕВ (48 кг, Буйнакск), Нурулла БАРКАЕВ (50 кг, Дагъустандин

Огни), Мугъамад КЪУРБАНОВ (52 кг, Хасавюрт), Залимхан АБУЛАШЕВ (54 кг, Къарауда-хентай район), Сурхайхан ТАМАЗАЕВ (56 кг, Махачкъала), Рамазан ДАДАЕВ (59 кг, Къизилорта район), Мугъамад ИСАКЬОВ (62 кг, Хасавюрт), Ильман БАЙМУРЗАЕВ (65 кг, Хасавюрт), Хайрулла МЕГЪАМЕДОВ (68 кг, Къизилорта), Даниял АБСАЛАМОВ (72 кг, Кумторкъала район), Марат АЛИБЕГОВ (76 кг, Къаякент район) 1-чайриз лайихлу хъана.

И акъажунарин нетижайриз килинга алай иисан 22-мартиз 27-мартиз Грозный шегъерда СКФО-дин къвенкъечивал къазанмишун патал иширақдай къве команда тешкилда.

Журналистдин гъурметдай

МИНИ-ФУТБОЛ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Чна виликамаз хабар гайивал, алатай гъяд юкъуз Каспийсқда, “Анжи-Арене” стадиондал, са иисадай вилик авариядикди телефхъайи журналист Наби Алекперов экъу къамат рикел хъунин лишан яз мини-футболдай турнир къиле тухвана, ана 6 команда-дин иширақна.

Турнир футболдин “Анжи” команда-дин къымекни галаз Н.Алекперов дустстари ва къалахдин рекъяй юлдашри тешкилнавайди тир. Кумукъай команда къугъунрикай хкатдай къайдада къиле фейи акъажунар къида-дай гъалибвал къазанмишна. Ахпа чи команда Узбекистандин “Бунёдкор” команда-дин 2:3 гъисабдалди (Абдуллов, Боли) кумукъна. Сборин эхирдай Китайдин “Хэнань Цзянье” команда-дин галаз хъайи къугъун 2:0 гъисабдалди чи команда-дин хийирдиз акъалтла.

“Анжидин” хъутъун амай къве сбор Испаниядин Марбелъя шегъерда къиле фена. Сад лагъай сборда чи команда-дин дуствилин 4 къугъун къиле тухвана: Китайдин “Цзяньсун Сэйнти” (0:2), Москвадин “Динамо” (0:2), Анголадин “Бенфика Луанда” (1:0), “Краснодар” (1:4) команда-дин къабулна.

Эхиримжи сбор ихътин нетижайралди акъалтла:

“Анжидин” хъутъун амай къве сбор Испаниядин Марбелъя шегъерда къиле фена. Сад лагъай сборда чи команда-дин дуствилин 4 къугъун къиле тухвана: Китайдин “Цзяньсун Сэйнти” (0:2), Москвадин “Динамо” (0:2), Анголадин “Бенфика Луанда” (1:0), “Краснодар” (1:4) команда-дин къабулна.

Турнирдик эхирдай Наби Алекперов умудрингин юлдаш Сабина АЛЕКПЕРОВА турнир-

дин тешкилчийрин ва иширақчийрин төвәрцихъ разивилин келимаяр лагъана, къведай иисузни кватл хъунин турнир тешкилкунум умуд кутунвайди къейдана.

РИКИЕЛ ХХИН: спортдин рекъяй журналист Наби Алекперова “НТВ Плюс” каналдин хусуси корреспондент яз (“Анжидин” къвалин къугъунрикай хабар гузай) къалахзайвай. Ада “Дагъустан” РГВК-да вичи түкъурзазавай “Время футбола” передачани къиле тухувай. Эхиримжи иисуз журналистди “Дагъустандин правда” газетдин редакцияда зегъмет чугвазвай, футболдин “Анжи” клубдин са жерге проект-ролни машгъул тир.

Машгъур пагъливанар

Муса АГЬМЕДОВ

Мукъвара стхаяр тир Ирбайхановрин төвәрцихъ галай СДЮСШОР-дин Цийи Къурушдал алай азаддаказ къуршакар къунай чирвилер гузай филиалдиз (тренер Мамед МАМЕДШАГЬОВ) дуңъяда төвә-ван авай бажарағылай пагъливанар мульман хъанвай. Абурун арада международный классдин спортдин мастер, Европадин милли Кубокдин сагыб (2015-йис), азаддаказ къуршакар къунай 2014-йисуз Россиядин чемпионатда бүрьеңжидин медаль къазанмиш чи викъегъе ватанэгъли Якъуб ШИЖХАМАЛОВ, международный классдин спортдин мастер, женгинин самбодай дувынъядин чемпион, къурушви спортымен Ислам МАМЕДОВ в масабур авай.

Гъурьуш М.Мамедшагъолова ачхуна ва вичин гълип чирвилер къачувай аялар гъурметлу мульманрихъ галас танишарна, абурун агал-къунрикай сүгъбетарна. Гъурьунлай гаф Я.Шиххамалова жаван спортсмениз азаддаказ къуршакар къайдала ишлемишдай са шумуд къайдани (прием) къалурна.

Жегъилприз спортдин рекъяй хейлин итижлу ихтилатар чи хурунни Ислам Мамедовани авуна. Ада хайи хуръ, жемят вичи садрани фикирдай акъуд тийизвайди хиве къунай вичи спортдин рекъе сифте камар гафла и спортында къачурди рикел хана. Гъурьунлай Ислам Мамедовин Якъуба чи хурунни жаван спортсмениз азаддаказ къуршакар къайдала ишлемишдай са шумуд къайдани (прием) къалурна.

Гъурьуш гаф итижлу, жаван рикел яргъалди аламукъайди, абурун руьг хкаждайди хъана. Къейд ийин хъи, гъурьушда секцияда чирвилер къачувай аялрин диде-бубайрини иширақна.

Дишеғлийрин батальон

Террористилин тешкилат тир ДАИШ-дин башчи Абу Бакр аль-Багдадиди дишеғлийрин батальон тешкилзаядан гъакындай малумарнава. Дестедин командирвиле дишеғли тайинарнава, хабар гузва аль-Арабиади.

Террористка Нада аль-Катаниди тамамдаказ дишеғлийрикай ибарат тир батальондиз рөгъбервал гуда. Адан десте Сириядин кефердинни рагъэйчайдай пата авай Эль-Хасака шегъерда жеда.

Аль-Багдади аль-Катанидихъ галаз ДАИШ-дик акатзаявай жуъреба-жуъре дестейрин башчийрихъ галаз кыле фейи совещанийрап күве сеферда гурушиш хъана. Чешмедин гафаралди, адахъ «къуватлу къилих» ава.

Нада аль-Катани дестедин 2013-йисуз экечина ва ада ДАИШ-дин вафалу жеда лагъана кын куна. Twitterда авай вичин малуматра ада дишеғлийриз ДАИШ-дин жергейриз гъахуниз эвер гана, гъакини вичихъ чандилай гъил къачунай террористка хъуниният авайдан гъакындай лагъана.

Британиядин MI6 разведкадин делилралди, анжас са 2015-йисуз пачагълугъдин 60-

далай тимил тушиз дишеғлияр ДАИШ-дин жергейриз гъахьна. Гъакини малум я хы, ДАИШ-дин жергейра аваз (ам Россиядин Федерациидин мулкунал къадагъа авунва) Франциядай, Германиядай, Бельгиядай, Европадин маса государствоирай, гъакини виликан СССР-дин улквейрай тир дишеғлийри женг чуғвазва.

Башчидин паб катна

Иракда террористилин тешкилат тир ДАИШ (Россияда къадагъа авунва) дестедин башчи Абу-Бакр аль-Багдадидин папаркай сад жагъурзана. Идан гъакындай 28-февралдиз, «Ас-Сумария» телеканалдан аласлу хъана, ТАСС-ди хабар гузва.

Немс дишеғли Диана Клюгер садазни малум тушир жуъреда Найнава вилаятда улкведин кеферпата авай террористрин лагердай кваҳьна. Ам вичин къве къумекчи дишеғлини галаз гъинихъ фенатланы, садазни чизвач.

Вичин юлдаш авай чка жагъурун патал аль-Багдадиди вижевай десте чара авунин

буригъ ганва. Боевикриз адахъ галай, ян азаз катиз къумек гайи ксанри галаз дишеғли къунин буригъ ганва.

ДАИШ-дин башчидинни Крюгеран меҳъер алтатай 2014-йисан 8-октябрдиз тамамдаказ сирлу яз Найнава вилаятда кыле фена. Идалай гуруни дишегълиди дишеғлийрин крарай ДАИШ-дин шариатдин суддин къилин везифаяр тамамарна.

ДАИШ-дин дестеди Иракдин кеферпата ва рагъакидай пата 2014-йисан гатун сифте кылера женгинин гъерекатар башламишна. Дульядин патай тереф хъунизни ва фронт-ра са гъинихъ яттани агалкъунарни хъунизни килиг тавуна, властритай террористилихъ

галаз кыле физвай женгина бегъемдаказ гъалибвал къачуз хъана. Террористри алай вахтундани Иракдин мулкунин саки пудай са паюнал гузынвал ийизва.

30 йис алтايла

Гъалт хъувуна

Колумбияда Невадо-дель-Руиса вулкан акъатунин нетижада чкай шегъердин аль-лияр - вахар тир Жаклин ва Лорена Санчес, 30 йис алтайлар, чеб-чепел гъалт хъувуна. Идан гъакындай BBC-ди хабар гузва.

Вахар жуъреба-жуъре хизанри рушвилиза къабулна ва абуруз чеб-чепел аватла чизвачир. «Чна чи ульмурдай фенвар 30 йис санал арадал хун лазим я», - лагъана Лорена Санчеса.

Вахар чеб-чипиз Жаклин Лоренади вичиз чан аламукънавай вичин хизанрикай са гъинихъ хъайттани малумат гун таалабзлавай видеодиз килигайдалай гуруни жагъун хъувуна. Армерода хъайи мусибатдин къубандар жагъур хъувунин сергъятра аваз кыле тухай ДНК-тестини абурун мукъвавал тайинарна. Алай вахтунда дишеғлийриз хизандин маса членар жагъун хъувунвач.

Невадо-дель-Руиса вулкан 1985-йисан 13-ноябрдиз чилляй акъатна. Вулкандин палчухдин селлери дагъдин кыилел алай муркълар цуурна. И кар себеб яз еке селлер арадал атана ва вулкан арадал атай чкадилай 46 километрдин ярга авай Армеро шегъер тамамдаказ терг хъана. Шегъердин 29 аль-зур ағалидикай 20 ағзурдалай гзафбур телев хъана.

Иридра ислягъвал

Чурна

Сирияди душманвал ийизвай терефар ислягърек кхунай Россиядин Централди гъукуматдин армиядихъ галаз санал ульвела эхиримжи суткайра ислягъвал чурай 7 душшүш къейднава. Идан гъакындай 29-февралдиз Централдин начальник генерал-лейтенант Сергей Кураленди малумарна. Адан гафар «Цийивилер» РИА-ди раижна.

«Къайдаяр чурунин гъакындай вири ма-луматар чна Амманда авай Америкадин ба-ришувиилин централдиз рекъе тун», - лагъана Кураленди журналистриз.

Россиядинни Америкадин координационный централрин руководителар телефондай сад-садаҳъ галаз алакъалу хъана. «Чна женгинин гъерекатар акъвазарунин сифтегъан нетижаяр веревирдна ва чун саналди тир къалахдилай рази яз амуънка. Ихтилал сад-садан гъавурда ақадай гъалара кыле фена», - алава хъувуна РФ-дин Оборонадин министрводин векилди.

Эхиримжи суткайра Рагъэйчайдай патан Гутадин патаривай Дамасқдин ағалияр яшамиш жезвай магълейриз гульле гана. «Ислягъ ағалийрин арада телев ва хирер хъайибур ава», - къейдзана Россиядин Централдин гъар йикъан информационный бюллетенда.

Россияда къадагъа авунвай «Джебхат ан-Нусрадин» дестедин боевики Алевподивай кефердинни рагъэйчайдай пата авай райондай Сириядин армиядин сенгерлиз шегъердин ағалияр яшамиш жезвай магълейриз гульле гана. Тупарай ягъуналди, боевикар кулердерин ополченцидин ва гъукуматдин къушунрин сенгеррал тъужумар ийиз чалишиш хъана.

«Санлай Сириядин территориидай женгинин гъерекатар акъвазарунин къайдадал амал ийизва, гульле гунин гъакындай ма-лумарий яракъалу дестеяр алай чкайриз ягъунар къязвач», - къейдзана документда.

Бюллетенда къейдзана хъи, эхиримжи суткайра «Урабаб» оппозициядин яракъалу дестеярин 6 рөгъбердихъ галаз раҳунар кыле

тухвана. Женгинин гъерекатар акъвазарунин гъакындай икърардал атанва ва абууз умумрудиз кечирмишдай къайдайрал рази хъанва. Эхиримжи суткайра Россиядин Федерациидин арачивал аваз Дамаск вилаетдин Зейзун ва Телль-Гехаб хъулерин старейшинайрихъ галаз ислягъвал хъунин гъакындай икърар кутлунава. «Ислягъвал хъунин гъакындай икърарин къадар 37-дав агақына гзаф хъанва», - фикир желбна РФ-дин Миноборонада.

Сирияди гулыле гун акъвазарунин гъакындай икърар 27-февралдин ийифен къуларилай кардик ква. Документда, кылди къачуртла, лугъузва хъи, женгинин гъерекатар Россияда къадагъа авунвай террористилин тир ДАИШ-дин ва маса террористилин тешкилатриз талукъ яз давам жеда. Сифтегъан суткайра ислягъвал хъунин режим кардик акатайдалай гуруни 9 сеферда ам чурай душшүшар къейднава.

Алава къумек хиве

Къунва

Вашингтонди Иракдин властриз Мосул патал кыле фидай женгина алава къумек гун хиве къунва. Идан гъакындай США-дин обронадин министр Эштон Картера малумарна, адан гафар Рейтерди раижна.

Иракдин къушунриз вири жуъредин къумекар гуда: обронадин ведомстдин кылди къейд авурвал, ихтилат, кылди къачуртла, логистикадин серенжемар кардик кутунникай ва мукъвер түккүрүнүкай ибарат жеда. Ада къейд авурвал, шегъер патал кыле фидай женгина сифте чкадал Иракдин армия жеда, американвиар - къвед лагъай чкадал.

Картера къейд авурвал, США кыле авай коалиция алай вахтунда хъсан гъалда ава, террористилин тешкилат тир ДАИШ къвердавай зайдиф жезва. 2015-йисан эхирра Багдаддин терефдал алай къушунрилай, США-ди тереф хъуналди, улкведин чехи шегъер тир Рамади азад ийиз алакъана.

Гъа чылазу Мосул къачудай планарни виризда раижна. Хабар гайивал, эгер радиаль-рин гуруни ислягъвалик квай зурба шегъер тир Мон

сул азад авуртла, Россияда къадагъа авунвай террористилин тешкилат тир ДАИШ-дин вичин государственность Иракда квадарда ва ам патал финансирин рекъяр хейлин магърумвилер арадал къведа. Дестедин тіварни аквадайвал ағъзуз аватда.

Багъишламиша

лагъана

Киевдин мэр Виталий Кличко «Аль Жазира» телеканалдиз интервью гудайла вич Украина дай хъунай багъишламиша лагъана. И ағавалат Украинадин къуват гъиле авайбуру Донбассда инсандин ихтияр чурунин хъалу яз амуънка. Ихтилал сад-садан гъавурда ақадай гъалара кыле фена», - алава хъувуна РФ-дин Оборонадин министрводин векилди.

Россиядинни Америкадин координационный централрин руководителар телефондай сад-садаҳъ галаз алакъалу хъана. «Чна женгинин гъерекатар акъвазарунин сифтегъан нетижаяр веревирдна ва чун саналди тир къалахдилай рази яз амуънка. Ихтилал сад-садан гъавурда ақадай гъалара кыле фена», - алава хъувуна РФ-дин Оборонадин министрводин векилди.

Багъишламиша лагъана

Киевдин мэр Виталий Кличко «Аль Жазира» телеканалдиз интервью гудайла вич Украина дай хъунай багъишламиша лагъана. И ағавалат Украинадин къуват гъиле авайбуру Донбассда инсандин ихтияр чурунин хъалу яз амуънка. Ихтилал сад-садан гъавурда ақадай гъалара кыле фена», - алава хъувуна РФ-дин Оборонадин министрводин векилди.

Багъишламиша лагъана

Киевдин мэр Виталий Кличко «Аль Жазира» телеканалдиз интервью гудайла вич Украина дай хъунай багъишламиша лагъана. И ағавалат Украинадин къуват гъиле авайбуру Донбассда инсандин ихтияр чурунин хъалу яз амуънка. Ихтилал сад-садан гъавурда ақадай гъалара кыле фена», - алава хъувуна РФ-дин Оборонадин министрводин векилди.

инсанар чунынхазайдан ва абууз азабар гузайдан гъакындай тезисар гъана.

Передача кыле тухузвойда Кличко иврик кыле физвай зонада нацистриң жүрдін, «Азов» хътин гуруниллүлүп батальонар авайдан гъакындай суал вугана. Жаваб яз мәрди ихтияр тестикарун «тапарар я» ва «пропаганда я» лагъана. Передача тухузвойда и факт документламишнава, свастика ишлемешнава боевикрүн гъакындай Америкадин прессадини къвена лагъайла, Кличко иврик свастика акунаш душшүшар къейднава.

«Чна чи мулк хуъзва, чна чи улькве хуъзва», - тиқарна са шумуд сеферда Кличко. Ислягъ ағалияр чунынхазайдан, абууз азабар гузайдан, таҳсиркарвилер ийизвайдан гъакындай нубатдин сеферда лагъайла, Кличко мадни вири инкарна. Передача кыле тухузвойда адавай Amnesty International тівар алай ихтияр хуъдай международный организация чидани лагъана хабар къурла, Киевдин мәрди «Багъишламиша, зун Украина».

Украинадин къуват гъиле авайбуру гъакындай Human Rights Watch-дин обзорар Amnesty International-дин докладар инкар ийизвани лагъана вугай суалдиз Кличко иврик вичихъ и крарай са жуърединни малуматар ава лагъана.

Мейтар хаж

хъийда

«Воркутауголь» компанидін руководстводи къетен гъаларин себебар ахтармишай Коми Республикадін Гъукуматдин комиссиядін заседанидал къейд авуна хъи, мукъвал вахтара «Северная» шахтада телефон хъайи шахтеррін мейтар винелди ахкъуда. Идан гъакындай 29-февралдиз республикадін гъукуматдин пресс-къуллугъдьи хабар гана.

Заседанидал «Воркутауголдин» директор Вадим Шаблакова къейд авурвал, мукъвал вахтунин планарик забойда авай цай хажадарун ква. Ахпа телефон хъайибурун мейтар ахкъуда да шахтада дурумлудақас къвалаш авун патал ам къайдадиз хиди. Ада гъакини къетендаказ къейднава хъи, сағъ-саламат тир вири работникар компанидін къуллугъчыяр яз амуънда. «Са касни къвалашдилай алудда. Шахтерар компанидін маса карханайра къвалашдады таъминарда. Ийсан вахтунда бейкар яз амуънайбуру, колективный договордин мажбурнамайра къалунарнавал, юкъван мажиб гуда», - малумарна компанияндын къили.

Заседанидал шахтерріз, эгер абууз тамам тушир къвалашдин ийқылай алудун хъайитла, федеральның тақыттарай материалны къумекар гүннүн мүмкінвални веревирид авуна.

25-февралдиз «Северная» шахта цунледи яна. Шахта чылган башламишна. Себеби метан

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гъукумат
36700, Махачкала, пл. Ленина, 1

КИЛИН РЕДАКТОР
А. У. САЙДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САЙДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62
КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Р. РАМАЛДАНОВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.00

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада
гъазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда
чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин күче, б.

Тирајс 8380

Макъалаяр редакцияди түлкүр хъийизва.
Макъалайриз рецензияр гузувач ва абур эл-
къеңа вахкузувач. Редакциядини макъалай-
рин авторрин фикирарад сад тахбун мумкин я.

Газет массовыи коммуникацийрин хиле зако-
нодательстводал амал авунал гузчилав аву-
нин ва культурадин ирс хунин рекъяр РФ-
дин Федеральныи күллүттүдин Кыблепатан
федеральный округда авай Управлениди ре-
гистрация хурунна.

ПИ №ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петродин проспект, 61.
7-мертеба.

(Г) - И лишандик квай материалар
гъакъидих чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТИ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Дагъустандин писателрин Союзда Жегъил шаиррин цийи гапыл

Векил ТАРХАРОВ

Мукъвара Дагъустандин писателрин Союзди Шириратдин тетардин къвалав жегъиль шаиррин "Лира" тівар алай клуб тешкилнана. Проект ачухуниз талукъарнавай мәрекат Шириратдин театранда кылы фена. Ана и театрдин художественный руководитель, РД-дин писателрин Союздин председатель М.АГЫМЕДОВА, РД-дин жегъилприн кратин рекъяр

министр А.ГЪАЖИЕВА, Шириратдин театрдин директор Е. ГЬАРУНОВАДИ, Дагъустандин ктабрин издачительствоодин кылини редактор Л.ГОЛУБЕВАДИ ва ма-
сабуру иштиракна.

Мәрекатдин сергъятра аваз яратмишдай бажарағы авай же-
гъильри чин шириар келна. Дагъустандин халкъдин шаир Мегъамед Агъмедова литературадин алемда сифте камар къачуз-
войбурухъ галаз шириратдин семинар кылы тухвана.

Шаир-таржумачидин агалкъун

16-февралдиз Москвада, литераторрин кылин квалье, урусприн чехи писатель Н.Лескован тіваруныхъ ва вич виридалайни хъсан таржумадай гузай "Гафар сад-садаҳ" гилигизавай гъал" тівар алай Вириорсиядин литературадин премияр вахкуниз талукъарнавай мәрекат кылы фена.

2015-йисан нетижайрал асаслу яз, Дагъустандин халкъарин мұйжұд қалал къызызвай 63 шаирдин есөрар урусприлар таржума авунай башкиррин шаир-таржумачи Марина АГЫМЕДОВАДИКАЙ премиядин лауреат хъана.

И премиядиз тъакъни Мурман-

скдай тир писатель Дмитрий МИЗГУЛИНАН "Рағы са мус ятланыңгүцтир" ктаб финно-угорский халкъарин қалариз таржума авунай коллектив, дүньяядин ва урусприлар таржума авунай башкиррин шаир-таржумачи Тамара ГЪАНИЕВА лайиху хъана.

Жуыреба-жуыре номинациядай Н.Лескован тіваруныхъ галай премиядин сагыбар хъайибурун арада. Тюмендай тир писатель Сергей Козлов, Сибирдай тир писатель Михаил Зарубин, Москвадай тир шаир Наталия Квашнинна ава.

"Роспотребнадзорди" хабар гузва Чахутка себеб яз...

Нурдин РАШИДОВ

Республикадин Тубдиспан-сердай Махачкъала шегъердин аялприн бахчайрикай санай чахут-
кадик азарлу кас малум хъван-
вайдан гъакъиндай тади хабар атайла, РД-дин Роспотребнад-
зордин управлениди, Дагъустан Республикадин прокуратуради-
хъдай галаз меслят авуналди, аялприн бахчада пландик квачир серенжемар кылы тухвана.

Атай малуматриз килигина, азарлу яз жагъанвай педагоги шегъердин маса школада квалахазавайди тир. Гъаниз килигна дезинфекциядин ва маса серен-
жемар гъа къве идарарадани тади гъалда тухвана.

Къейд авун лазим я хъи, 2015-йисан сентябрдиз ахтарми-
шунар кылы тухудайла, и азар-
лу яз жагъайда а бахчада (яни 7-нумрадин аялприн бахчада)
квалахазавачир. Гүзгүйнлай, дүхтурри ахтаршишайла, аны

чахуткадик азарлу дишегъли малум хъана.

- Аялприн бахчадин медработники лугуззвайвал, и мукъвара а педагоги лап пис ульгууяр яза-
вай, амма ада абур аллергиядин-
бүрязысабна, ятлан квалахадин юлдаши ада兹 дүхтурдин кылив фин месят къалурна. Нетижада и хаталу азар дүздал акъатна. Малум хъайивал, а дишегълиди эхиримки сеферда медицинадин рекъяр ахтармишунар винидихъ тівар къунвай аялприн бахчада квалахада акъваздалди випик, аллатай ынсан сентябрдиз кылы тухванай. Алай вахтунда ам боль-
ницаца къаткурнава, - къеңенва администрациядин сайтда.

Аялприн бахчадин руководстводи февралдин эхирра ана карантин малумарна ва вири жуыредин (профилактикадин, дезинфекциядин, махсус рапар (мант) ягъунин... серенжемар кылы тухвана. Алай вахтунда аялприн бахчада адетдин къайдада азас квалахазава.

Малумат

2016-йисан сентябрдиз урусприлар къалал К.АКИМОВАН "Виш зурба лезги" ктаб акъатда. Январь-май варцара подписка къабулазва. Са ктаб - 500 манат. Маса гудай къимет - 1000 манат. Къюмрин къумек кланзава. Тел.: 8-928-560-18-66

"Лезги газетдин" редакциядин колективи Шейхабдулла Къа-
занбеговици Закеръяевас умуырдин юлдаш
ПЕРИ

кечимиш хъуныхъ галаз алакъалу яз башсагълугъвал гузва.

Стал Сулейманан тіваруныхъ галай Лезгийрин госмуздрамтеатрдин колективи Шейхабдулла Къа-
занбеговици Закеръяевас умуырдин юлдаш
ПЕРИ
кечимиш хъуныхъ галаз алакъалу яз башсагълугъвал гузва.

Махачкъалада яшамиш жезвай афгъанвирии са дес-
теди

Гульагъа САЙДОВА
кечимиш хъуныхъ галаз алакъалу яз разметлен рухвайриз, рушариз, хтулриз ва вири багъ-
риириз башсагълугъвал гузва.

Э.Т.Аквердиев

Ийикъара чав вич гъакъи-
къатдани яргъал ыисара чи
халкъдин рұбынан дестек хъайи
зурба алим, Ватандин Чехи дя-
ведин ва зегъметдин ветеран, устад
насыгъятчи ва тешкилатчи, публицист
ва журналист, яр-дустунал, хва-
стхадал гъакъван рикъ хъайи кас Эфенди Таривер-
диевич Аквердиев разметлиз
финихъ галаз алакъалу чулав
хабар агақына. Чна чи чехи юл-
дашихъ, дустунхъ, багъри
касдихъ дериндай яс чуғазава,
адан хизанриз, багъриириз баш-
сағылугъвал гузва.

Э.Т.Аквердиев 1927-йисуз
Курага райондин Кумухърин ху-
ре дидедиз хъана. Сифтегъан
чирвилер ада вичин хайи ху-
ре, Курага къачуна.

Ватандин Чехи дяведин лап
запан 1943-йисуз школа хъсан
къиметралди акъалттарай ам,
хуярса квалахадай муаллимар
амаиз, акъалтазавай несириз
чирвилер ва тербия гун патал
педагогилин квалахадал желбна.
Яшар тамам тахъуниз килигна,
вичи арза ганаттани, ам дяведиз
тухванич.

1945-1949-йисара ада ДГУ-
дин тариҳдин факультетда кел-
на. Адалай квалахъ кылин об-
разование къачунвай пешекарди
жуыреба-жуыре мектебра муал-
лим, завуч, директор, халкъдин
образованидин окружной отдел-
дин заведующий замести-
тель яз квалахна.

1961-1965-йисара ада Таривер-
диевичка Бауда аспи-
рантурда келна, илимрин кан-
дидатилин дөрежа хвена.

1966-йисалай инихъ адан
вири умъумър Дагъустандин педа-
гогилин университетдикъ, Ват-
андин тариҳдин кафедради-
хъ галаз алакъалу хъана. Ина квала-
хиз, 1983-йисуз ада илимрин
докторилин дөрежени хвена.
Старший преподавателдин күл-
лугъдилай ам профессордин
дережадал къван хажа хъана.

Алимдин яргъал ыисарин
зегъмет ада "РСФСР-дин халкъ-
дин просвещенидин Отличник",
"СССР-дин просвещенидин От-
личник", "Дагъустан Республика-
дин илимдин лайиху деятель"
лагъай гъурметдин тіварар, газ-
маса наградаја гуналди къей-
нава.

Эфенди Таривердиевичан
эку къамат садрани чи рикелай
алатдач.

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин коллектив

Диндин алимрихъ галаз гүрүүш

Муса АГЫМЕДОВ

Мукъвара Хасавюрт райондин
Цийи Къуруштин хуре акъалт-
завай несилидин векилрин ишти-
ракчылар азас квалахада кылы-
фена. Ам пак тир Къурун-
дай сураяр келепнада ачухна.
Хуярлын мискиндикъин имам Азим-
ъажи Панаъюва мәрекатдин ишти-
ракчылар табрикайдалай къу-
лухъ Цийи Къурушталай эцигъазав
мискиндикъи сүгъбетта.

Мискин эцигъунин карда иш-
тиракай инсанриз жезвай суваб-
рийи Хасавюрт райондин имамы
Ражаб-ъажи Ханмирзаева ге-
нъеншидин ихтилатна. Ада вичин
рахунар Мегъамед Пайъамбар-
ди лагъай келимайралди акъалттарна.
Ни къветрен мукъвал-мукъвал тешкил-
дайдак еке умудар кутуна.

Межисдин сергъятра аваз
Хасавюрт райондин имамды
Р.Юсуповас Дагъустандин муфтий
Агъмад-ъажи Абдулаеван
"Диндин вафалубурун хъсан кы-
лихар" тівар алай ктаб багъышна.

Диндин мәрекат Цийи Къу-
руштин хурунин имам Азим-ъажи
Панаъюва къиметту насыгъ-
тарни месляттар гуналай атана-
вай мугъманриз саърай лугъунади
кутъягъ хъана.